

తో లి ప లు కు

గానళాస్తోపాధ్యాయులకును, గానళాస్తోభ్యాసకులకును అత్యంతవాంఘనీయమైన “గానళాప్రత్యోత్తరావళి” అను గ్రంథమును గానకళాభిమానులందఱ కెఱుకపరచుటకు నేనెరతయు సంతసించుచున్నాను. నేనీపుస్తకము నామూలాగ్రముగ పరిశీలించియుండుటచే గానళాప్రత్యోత్తరమునకు సంబంధించిన గవర్ను మెంటుటెక్కికల్ పరీక్షలందే గాక తదితర వివిధగానపరీక్షలలోను జయముఫొందగోరు గానకళావిద్యార్థుల అక్కాల లనేపుస్తకము తప్పక నీడేచున్నని నేను విశ్వసించుచున్నాను. గ్రంథకర్తయగు శ్రీయత అంపిరాల సత్యనారాయణమూర్తిగారు కళాభిజ్ఞత, కళాసామర్థ్యము గలిగిన బహుగ్రంథద్రుషులగు సండేతులు. వామాలమూల్యమగు గానకళావందిక యను గ్రంథము నాకటికచించి యిదిపరకే విశేషకీర్తి నార్జించియుండిరి. వారి ద్విషీయ గ్రంథమగు యా గానళాస్తృప్రత్యోత్తరావళి ఆంధ్రదేశములో గానకళాభివృద్ధికి వారు నిరంతరకృషిపరులనెడి కీర్తిని న్యాగుణీకర్త మొనర్చుచున్నది.

విద్యార్థిలోకమునఁ మిగుల సహాయకారియగు నిటి గ్రంథమును రచింపవలెననెడి సూతనభావము యాగ్రంథకర్తకున్నారించినందులకు విద్యార్థిలోకమువారికెంతముబుణపడియున్నాడు. గానకళకు సంబంధించిన సంస్థలన్నియు అమూల్యమగు వారిగ్రంథఫలితములనుభవించి వారికిదగినప్రాత్మాహముచగుదరని నేనుమిక్కులి ఆశించుచున్నాను.

39-6-1937

ద్వారం వెంకటస్తోవి

జయసగరము. ప్రెస్సిపాల్, విజయనగరం మహారాజువారి గానకళా

ఉప్పోదాతము ఖూ

లలిత కళలన్నిటిలో నత్యత్రమమును, ధర్మరాజుకామ మోత్త దాయకమునగు కణ్ణాటక గానకళ యిటీవల ప్రభుత్వమువారి దృష్టినాకరించుటముదావహము. “చెక్కి కల్”, సంగీతపరీక్షలలో నుత్తిరులైనవారే గానకళాధ్యాపకులగుట కర్మాలని ప్రభుత్వమువారు నిర్ణయించుటచే నట్టిపదవులనొందగోదు సంగీతజ్ఞానిపరీక్షలందు కృతార్థులగుట విధిగానేర్పడినది.

ప్రభుత్వమువారు తామేర్పరచిన వివిధ గానకళాపరీక్షలందు లక్ష్యాభాగమునకేగాక లక్ష్యాభాగమునకుగూడ తగుస్థానమునిచ్చియుండుటచే ప్రాచీనసంప్రదాయమైన లక్ష్యావివరములను పరిశోధింపజాలని గానకళార్థులకీపరీక్షలయందుత్తీరులగుట ఏక్కిలిక్షపసాధ్యమైనది. అట్టిగానకళాపరీక్షాభ్యార్థులకు పయుక్తమగునటుల తత్పరీక్షా సంబంధమగు ప్రశ్నాత్తరావళినొకటి ప్రకటింపుడని చెక్కి కల్ పరీక్షారులును నామొదటి గ్రంథమైన “గానకళాచంద్రిక”ను పరిశీలించినవివిధమండలీయులునగుసంగీతజ్ఞులును పఱుసార్లున్నాపోత్సహించుటచేకలిగినట్టతాను వామున గానతాప్త ప్రత్యేక్తరావళి యను వేర నీర్గ్రంథమును బెకటింప సాహసించితని.

ఇందు 1930 నంాము మొదలు 1936 నంాము వరకు గవర్నర్ మెంటు చెక్కి కల్ పరీక్షలలో వాయ్యన్ గ్రేడ్ వారికొనగిన ధియర్ప్రశ్నాపత్రములలోని ప్రశ్నలన్నిటికి సమగ్రముగాను, నవీమర్పకముగాను, సమానితముగాను నాశకి వంచనలేకుండజవాటులుప్రాసితిని. మరియున్నింధు ఆయు ప్రశ్నలకునుగుణముగ

ఉదాహరణములును, రాగలక్షణములును, తాళవివరములును, ముఖ్యవాగీయకారకుల జీవితచరిత్రములును, సంగీతప్రతిమూర్తుల గు త్వాగరాజ, దీప్మిత, జ్యోమశాస్త్రీలయొక్కచిత్తరువులును, సంగీతవాద్యములగు వీణ, ఫెడీల్, (వయొలిన్) గోట్లు, తంబుర, మొదలగువానియొక్క చిత్రయుతమగు వ్యాసములును వాద్యవిభాగములగు, శృంతి, లయ, సంగీతవాద్యవివరములా దిగాగల మొత్తము 100 ప్రశ్నల కుత్తరములను తగుసులభ కైలిన ప్రాయబడుటచే బెక్కికల్ సంగీతపరీక్షాభ్యర్థులకే గాక వివిధగానకళాపరీక్షలకేగు వారికి గూడ యాగ్రంథము నుక్కిలి ప్రయోజనకారియగునని నేనాశించు చున్నాను.

లక్షణ యుత్స్మేనగ్రంథముగుటచే నిండుప్రమాదజనిత మైన దోషములేవేనియున్న గుణాగ్రహణ పారీషులగుపండితులువానిని దెలిపిన వినయముగానందికొని ఫునుచ్ఛ్రద్ధమున వరణజేసికొందునని మనవి.

నాగ్రంథమును తగువిచక్షణతో^t పరిశీలించి, ననీచుప్రయ త్వమంసు మిక్కిలి ప్రాత్మాహపరచి నాకెంతయు తోడ్పడిన శ్రీ విజయనగరము మహారాహావాణి గానకళాశాల ప్రే న్నిష్టాలు గారగు మ. రా. రా. శ్రీ. ద్వారం వెంకటస్వామి నాయుడుగారికి నేనెంతయు కృత్స్ఫూడను.

ఈగ్రంథమును తగు శ్రీఘ్రుకాలములో నచ్చోప్తి ప్రకటింప జేసిన గానకళాభిమానులగు మెన్నర్న ది డెక్కన్ ప్రేం టింగువర్ష్ణు, ప్రభీషర్న వారెంతయు ప్రశంసనీయులు.

గ్రంథకర్త

శ్రీపూర్వీ

గాన కూల్య స్తుతి రంపేళీ
i 12/237
9736

మదరాసు గవర్ను మొంటు షెక్కికల్ ఎగ్గామినేషన్సు
ఇండియన్ మ్యూజియం సిలబెన్
హాయ్యర్ గ్రేడ్ ఎగ్గామినేషన్
థియరీ

1. పారిభ్రాష్టికపదములు:— అన్యస్వరము, పూర్వాంగ ము
ణత్తరాంగము.
2. కె. వి. శ్రీనివాస అయ్యంగారి సంగీతపుస్తకములలోను,
పి. నాంబమూర్తిగారి క్రాటక సంగీతగ్రంథములలోను
చెప్పబడిన స,రి,గ,మ సంఖ్యామానముయొక్క పద్ధతులు.
3. క్రాటకసంగీతములలోని రాగవిభజన. (72) డెబ్బదిరెండు
మేళకర్తారాగముల పట్టిక.
4. (35) ముప్పుదియైదు తాళముల పట్టిక.
5. ఈదిగువ కనుషఱచినవివిధసంగీతరచనల సంపూర్ణజ్ఞానము.

1. గీతము	4. కృతి
2. తానవర్ణము	5. రాగమాలిక
3. పదపరము	6. పదము
6. ఈదిగువ పేర్లోనిబడిన రచయితలు, వారి జీవితములు,
వారు క్రాటక గానకళాభిన్యాదికొనరించిన కృష్ణ మొదల
గునవి తెల్పు క్రాటక సంగీతచరిత్రను గురించినజ్ఞానము.

1. జయదేవుడు	7. క్షేత్రజ్ఞుడు
2. పురందర విరులుడు	8. ముద్దుస్వామి దీక్షేతులు
3. స్తోమనాథుడు	9. త్యాగరాజు
4. తీర్థనారాయణస్వామి	10. శ్యామశ్శ్రీ

5. భద్రాచలరామదాసు 11. అరుణాచల కవిరాయర్
 6. వెంకటమణి 12. గోవాలకృష్ణభారతి
 7. ఈదిగువనున్న 20 రాగముల లత్తుణములును, ఒకొక్కరాగమునకు నంబంధించిన ఒకరచననుగూర్చిన జ్ఞానము.
 1. తోడి 11. సహనా
 2. ధన్యసి 12. శంకరాభరణము
 3. సావేణి 13. హంసధ్వని
 4. శైరవి 14. బీలహారి
 5. ఖరహారప్రియ 15. బేగడ
 6. ముఖారి 16. నీలాంబరి
 7. హరికాంభోజి 17. కామవర్ణని
 8. కాంభోజి 18. పూర్వకల్యాణి
 9. మోహన 19. కల్యాణి
 10. కేదారగౌళ 20. సారంగ
 8. సంగీతవాద్యముల విభజన:- తంత్రీవాద్యములు, గాలివాద్యములు, చర్మవాద్యములు, ఏణ, వయ్యెలిన్, (ఫిడీలు) తంబుర, గోటువాద్యములనుగూరించిన జ్ఞానము.

ప్రాక్తికల్

1. ధియరీ 7వ పేరాలోచప్పబడిన 20 రాగములలోగలరచనలనుపాడుటకును, లేక వాయించుటకునుసమర్థతగలిగియుండుట.
 అభ్యర్థులు ఈదిగువ కనుపఱచిన తోషములలో ఒకొక్క క్రూరానిలో ఒకొక్క రచననైన పాడగల లేక వాయింపగల సమర్థులై యుద్దమలైను.
 1. ఆది 2. రూపస్కము 3. ప్రతిపుట 4. రూంప 5. చాపు

2. ఈ దిగువ పేర్కొనబడిన 8. రాగములయొక్క ఆలాపన.
 1. తోడి 2. సావేరి 3. భైరవి 4. కాంభోజి 5. మోహన
 6. కేదారగౌళ 7. శంకరాభరణము 8. కల్యాణి.
3. (1) పైనచెప్పబడిన 20 రాగములలో స,ర,గ,మ సంభోల్మానములో యింతవరకు విన్యార్దికి తెలియనిరచనను పాటుకును లేక వాయించుటకును, మరియు
 (2) పాడబడిన లేక వాయింపబడిన సంగీతపద్జాలముయొక్క స్వరములనుచెప్పటకును సామర్థ్యము గలిగియుండుట.
 ప్రాటికల్ పరీక్షలలో వివ్యాధ్యలందరు తంబుర శృతిని
 బట్టిపాడవలెను.

ప్రాటికల్

ఈ గ్రంథము నందువయోగించి యుండు గురుతుల
 లి వ ర ము.

గుర్తులు. వివరములు.

- ప. పల్లవి
- అ. అనుపల్లవి
- చ. చరణము
- చి. చిట్టస్వరము
- ఓ. ఉదాహారణము
- తి. త్రిశ్రజాతి
- చ. చతుర్శ్రజాతి
- ఖి. ఖిండజ్ఞాతి
- మి. మిశ్రజ్ఞాతి
- సి. సంకీర్ణజ్ఞాతి

గుర్తులు. వివరములు.

- చ. చతుర్శ్రతి
- మ. మట్టుతి
- సా. సాధారణ
- అం. అంతర
- ప్ర. ప్రతి
- కై. కైళికీ
- కా. కాకలీ
- ఆ. ఆర్థిహణము
- అ. అవర్థిహణము
- ఒక. ఒక

గుర్తులు. వివరములు.	గుర్తులు. వివరములు.
మ. వడ్జము	; రెండుకళలు
రి. విషభము	— మధ్యమకాలము
రి ¹ . శుద్ధరిషభము	== గ్రదుతకాలము
రి ² . చతుర్శుతిరిషభము	తాళఫూత్
రి ³ . వట్టుతిరిషభము	తాళప్రాంత్యము
గ. గాంధారము	* తాళమునందుసంగీతము
గ ¹ . శుద్ధగాంధారము	ప్రారంభించు తావు
గ ² . నాధారణగాంధారము	(ఎడుపు)
గ ³ . అంతరగాంధారము	- జాతివిభాగము
మ. మధ్యమము	, పై విధము
మ ¹ . శుద్ధమధ్యమము	~~ గమకము
మ ² . ప్రతిమధ్యమము	ప మంద్రస్థాయి(క్రిందిచుక్క)
ప. పంచమము	.
ధ. ధైవతము	.
ధ ¹ . శుద్ధధైవతము	ప తారస్థాయి (పై చుక్క)
ధ ² . చతుర్శుతిధైవతము	ప అనుద్రుతము
ధ ³ . వట్టుతిధైవతము	O గ్రదుతము
ని. నిషాదము	3 తిశ్రలఘువు
ని ¹ . శుద్ధనిషాదము	4 చతుర్శ్రలఘువు
ని ² . కైశీక్షనిషాదము	5 ఖండలఘువు
ని ³ . కాకలీనిషాదము	7 మిశ్రలఘువు
శు. శుద్ధ	9 సంశోభలఘువు

Government Technical Examinations.

November 1930.

Indian Music (Theory)-Higher Grade.

ప్రత్యుత్తములు

1. ఈ క్రింది భాగములను వివరముగా ప్రాయము:—
స్వర, గ్రహ, న్యాస, అంశ, వాది, సంవాది, గతి, జత.
- 2.(a) రాగమునానేమి? వివరముగా ప్రాయము.
(b) వెంకట మథురొక్క మేళక ర్త రాగములయొక్క పద్ధతిని వివరముగా ప్రాయము.
3. జన్మరాగములనగానేమి? వాటిని వేరు వేరుగా భాగించి అట్టు భాగించుటలో వచ్చు తప్పులను ప్రాయము.
- 4.(a) చాప్ప తాళమును గురించి నీకు తేలిసినంతవరకు ప్రాయము.
(b) త్రిపుట తాళమునకు దీనికిగల వ్యక్త్యానమును ప్రాయము.

5. నీవు చదివిన గ్రంథములను ఒట్టి ల్యాగరాజు, ముద్దుస్వామి దీక్షితులు, శ్వామశాస్త్ర వీరికి గల పోలికా పోలికలను నిర్వయించుము.
6. కృతి, కీర్తన, పదం, జావళి యొ నాల్గింటికి గల తారతమ్యములను దెలుపుము.
7. ఈ క్రింద వ్రాయబడిన రాగములకు లక్షణములు వ్రాయుము.

1బిలహారి, 2కాంభోజి, 3సహన, 4తోడి, 5శ్రేరవి, 6బేగడ.
8. నీవు చదివినటువంటి పాటులలో సహన, లేక శంకరాభరణము రాగములలో యేద్దెన నోకపాట యొక్క పట్లవి, అనుపట్లవులను కర్మాటక ఫకీర్లోనికిమార్క్స్ వ్రాయుము.
9. కర్మాటక సంగీతమునకు గోపాలకృష్ణ భారతి, అనుషాచల కపిరాయరు, రామనాదు శ్రీనివాస అయ్యింగార్ల యెంత పాటుపడిరో ప్రశంసింపుము.

జ వా బు లు

1. (i) స్వరమనగా? ప్రత్యుతులు విడివిసిగాను వ్యక్తముగాను శబ్దింపవుగనుక వ్యక్తముగ విసదగినదియును యింపుగలదియునుగానుండునటుల పూర్వాచార్యులు శృతులనుపంచి రంజనముగల అత్యరములతో నీశృతులనుజేర్చి పలికింపబడియుండుటయే స్వరమనబడును. ఇట్టి స్వరములు 7. అవి యేవనగా:- షడ్ము, బుషభుము, గాంధారము, మధ్యమము, పంచమము, క్రైవతము, నిషాదము లనునవి. వీనినే సప్తస్వరములందురు. (స్వరమనగా స్వస్వస్వయముగా రంచంజింపజేయునది) అనియర్థము.

(ii) గ్రహమనగా? ఒకరాగము మొదట ఏస్వరముచే గ్రహింపబడుచున్నదో అట్టిస్వరమును గ్రహస్వర మనబడును. (గ్రహము=గ్రహించుట) లేక ఎత్తుటయని అర్థము. రాగలక్షణములందు ఒకొక్కరాగమునకు ఒకొక్కస్వరము గ్రహముగా విధింపబడి యుండును. అనగా షడ్గ్రహమనియు, కైవత్ గ్రహమనియు యిటుల రాగములకు గ్రహస్వరము యేస్వరముగానున్నను యారాగము మొదట షడ్స్వర స్థానమునుంచియే ప్రారంభింపవలెను. ఇట్లు గ్రహస్వరము పాడుట 400 సంవత్సరములకు ముందు ఏర్పడియున్న సంప్రదాయమై యున్నది.

(iii) న్యాసమనగా? ఒకరాగమునుపాడునపుడు అదియే స్వరముచే ముగింప బడుచున్నదో అట్టిస్వరమును న్యాస స్వరమని చెప్పబడును.

(iv) అంశమనగా? ఒకరాగమును పాడునప్పాడు ఆరాగముయొక్క రంజనమును (రక్తి) ప్రకాశింపజేయునదియు, రాజువలె మఖ్యముగ నున్నదియు, నగుస్వరమును అంశస్వరమనబడును. దీనినే జీవస్వరమనిగూడ చెప్పబడును.

(v) వాదియనగా? ఒకరాగమునందుగల అంశ. (జీవ) స్వరమును బోలి మాటిమాటికి నుపయోగింపబడు స్వరమును వాదిస్వరమని చెప్పబడును. ఇది రాజునకు సదృశ్యమైనదిగా నుండును.

(vi) సంవాదియనగా? రెండుస్వరముల నడుమ 8 గాని లేక 12 గాని శ్రుతులుండిన ఆట్టి రెండు స్వరములు పరస్పరము (ఒకటీకొకటి) సంవాదులనబడును. ఈ సంవాదిస్వరము వాదియగు రాజునకు మంత్రిని బోలునదిగా నుండును. ఉ॥ శుద్ధస్వరములలో (స-మ¹)(స-ప)(రి¹-థ¹)(ఖ¹-ని¹) యునువిష్టతిస్వరములలో (ఖ²-ని²)(ఖ³-ని³) యును (రి¹-మ²) ఇవి పరస్పరము సంవాదులగును. అయితే (మ¹-ని¹) వీనినడుమ 8 శ్చతులున్న ను పరస్పరము సంవాదులు కానేరవు.

(vii) గతియనగా? తాళ సంబంధమగు విశేషము. అనగా తాళమునందు కళలు నడుచువిధమునకు గతియని పేరు. జాతులకువలె యా గతులకుకూడ చతుర్శాది పంచభేదములున్నవి. తాళమునందు ఒకయత్తరకాలమునకు పై దెలిపినటుల కళలు 3, 4, 5, 7, 9 యిటుల నడుచుచుండుటచే గతిభేదముకలుగుచున్నది. గనుక కళలు మారిన గతియును మారును.

కళలయొక్క నడకనే గతియని చెప్పబడును. ఇవి 5 విధములు గా నున్నాయి. ఉ॥ ప్రతిశ్రగ్ంతి, చతుర్శ్రగ్ంతి, ఖండగ్ంతి, ముశగ్ంతి, సంక్షీర్ణగ్ంతి అనుసారి.

(viii) జతిఅనగా? తక, తరి, కిట, నక, తలైం, గిణ, తోం, అను తాళప్రత్యయములుగల రచనకు పేరు.

2. (a) రాగమనగా? “రంజక స్వర సందర్భారాగ యిత్యుభిధియ తే” యను ప్రమాణము ననుసరించి, వినువారిచి త్తమును సుఖపురచి యిచ్చును జనించునటులజేయు స్వరవర్ణముల చేరికయే రాగమనబడును. (రాగము=ఆన) ఈరాగము అను సది గ్రహం, అంశ, మంద్ర, తార, న్యాస, అపన్యాస, సన్యాస, విన్యాస, బహుత్వ, అల్పత్వములను పది లక్ష్మిములను గలిగి యుండును.

(b) వెంకటమథిగారియొక్క మేళకర్తాగపద్ధతి యొటులనగా? సప్తస్వరములు ప్రకృతి వికృతి భేదములచే యేర్పడు 16 స్వరములకు వెంకటమథివాను వచ్చునగా *స, ర, రి, గ, రు, గి, గు, మ, మి, ప, ధ, ధి, న, ధు, ని, ను, యను సంకేతాత్మరములను కల్పించి యున్నారు. అట్టి సంకేతాత్మరములైన ప్రకృతి వికృతి

* వెంకటమథివారి సంకేతాత్మరములలో స, ప=పడ్డ, పంచమములనియు ర, రి, రు= బున్ధములోని 1-2-3భేదములనియు గ, గి, గు= గాంధారములోని 1-2-3భేదములనియు మ, మి= మధ్యమములోని 1-2భేదములనియు ధ, ధి, ధు= ధైవతములోని 1-2-3భేదములనియు న, ని, ను= నిషాదములోని 1-2-3భేదములనియు గ్రహింపదగును.

భేదముల మార్పులవలననే మేళకర్తలు 72గా యేర్పుచుచున్న వివరమును ఈ క్రిందను దెలుపబడుట గమనించునది.

సప్తస్వర సంకేతములనబడు “స,రి,గ,మ,వ,ధ,ని” యను యేడక్షరములును రెండుభాగములుగా భాగింపబడి అందు “స,రి,గ,మ” యను మొదటిభాగమునకు పూర్వాంగమనియు, “వ,ధ,ని” యను రెండవ భాగమునకు ఉత్తరాంగమనియు జెప్పబడును. పూర్వాంగమగు, “సరిగమ”లోని పకృతి(శుద్ధ) వికృతి భేదములలో శుద్ధస్వరములగు, మజ్జ, శుద్ధబుషభ, శుద్ధగాంధార, శుద్ధ మధ్యమములును ఉత్తరాంగమగు “పథని”లోని పకృతి(శుద్ధ) వికృతిభేదములలో శుద్ధస్వరములగు పంచమ, శుద్ధకైవత, శుద్ధనిషాదములును చేరి యేర్పుడునటిశుద్ధస్వరసప్తకమువలన గలుగునది యొకమేళమగును. ఇదేనిధమున పూర్వాంగము యొక్క శుద్ధస్వరములచే ఉత్తరాంగము యొక్క శుద్ధ, వికృతి స్వరములను ప్రస్తరించిన ఆను మేళములగు విధమును వెంకటమఖవారి సంకేతాక్షరములతో నీ క్రింద దెలుపబడుట గమనించునది.

పూర్వాంగము-ఉత్తరాంగము

	పథన	(1) సరగమ పథన	యా ఆను మేళ
	పథని	(2) సరగమ పథని	లును “సరగ మ”
(1) సరగమ	పథను అనగా	(3) సరగమ పథను	యను పూర్వాం
	పథనిని	(4) సరగమ పథని	గముచేంతుత్తరాం
	పథను	(5) సరగమ పథను	గమును ప్రసరిం
	పథనును	(6) సరగమ పథను	చగా ఏర్పడినవి.

పైని దెలుపబడిన విధమున అనగా

(1) సరగమ యను పూర్వాంగ భేదముచే ఉత్తరాంగ భేదముల ప్రస్తురించిన				
	6	మేళములును		
(2) సరగిమ	6	"	6	"
(3) సరగుమ	6	"	6	"
(4) సంగిను	6	"	6	"
(5) సరిగుమ	6	"	6	"
(6) సరుగుమ	6	"	6	"

యేర్పడుచున్నవి. అనగా ఒకొక్క పూర్వాంగ భేదమునకు 6 మేళక ర్తులవంతున, 6 పూర్వాంగ భేదములకు $6 \times 6 = 36$ మేళములు, "మ" అను శుద్ధమధ్యమ ప్రస్తారముచే గలిగెను. వీనినే పూర్వమేళములనబడును. ఇదేవిధమున పై 36 మేళములును "మీ" అను ప్రతిమధ్యమ ప్రస్తారముచే మరియుక 36 మేళములు కలిగెను. వీనినే ఉత్తరమేళములందుట. గనుక మ, మీ, యను శుద్ధమధ్యమ, ప్రతిమధ్యమ ప్రస్తారములచే $36 \times 2 = 72$ మేళములు యేర్పడుచున్నవనియు యింతకంటేను హౌచ్చింపను తగ్గింపను పరమ శివునికైనను సాధ్యముగాదని యు వెంకట మఘవారు జెప్పియున్నారు. ఇదేవారి మేళక రాగముల పద్ధతి.

3. జన్మరాగములనగా? మేళక ర్తులనబడు 72 జనక రాగములలో నేరాగమునుండియైన జనించురాగములను జన్మరాగములనబడును. ఈ జన్మరాగములు అవిజనించు జనక రాగ శృతులనే సహజముగా గలిగియండి ఒకొక్క జనక రాగము నకు 484 జన్మరాగములవంతున జనించుచున్నవి. ఎటులనగా? సంపూర్ణ భేదము 1, పాడవభేదములు 6, ద్వాండవభేదములు 15,

మొత్తం $1+6+15=22$ భేదములు యేర్పడి మరల నవి సంపూర్ణమాడన, దౌడవసంయోగముల నొందునఫుడు సంపూర్ణమైనపూర్ణభేదము 1యును, సంపూర్ణమైడాడవభేదములును, మాడవసంపూర్ణభేదములు 6ను, సంపూర్ణమైడాడవభేదములు 15ను, దౌడవసంపూర్ణభేదములు 15ను, మాడవసాడవభేదములు 36ను, మాడవసాడవభేదములు 90ను, దౌడవమాడనభేదములు 90ను, దౌడవమాడనభేదములు 225ను, మొత్తం, $1+6+6+15+15+36+90+90+225=484$ జన్యరాగములు యేర్పడుచున్నది. ఇటులా ఒక్కిక్క జనక రాగమునకు 484 జన్యరాగములు యేర్పడుటవలన 72 మేళకర్తలకు $72 \times 484 = 34,848$ జన్యరాగము లేర్పడుచున్నది.

జన్యరాగములను వేను వేసుగాభాగించుటచే వచ్చుతప్పాలువమనగా? (i) ఈ జన్యరాగములలో కొన్ని బెయిండు అవిష్టుల్లు జనకరాగస్వరములనేగాక అన్యరాగాంగ(జనక) రాగస్వరము(అన్యస్వరము)లను ప్రయోగింపబడుచున్నది. (ii) జనకరాగములకునలె మూర్ఖనారోహణావరోహణ స్వరములు సంపూర్ణముగనేగాక కొన్నిటిలో దౌడవమాడన భేదములనొందియున్నది. (iii) జనకరాగములకులేని మరికొన్ని యితర వర్జు, వక్ర సంచారములుకూడ వీనియందు జేర్పబడుచున్నది. ఆనుక జన్యరాగములను వేను వేసుగాభాగించుటవల్లనే జనకరాగములయొక్క సహజ లక్ష్మణములకువిరుద్ధమగు కొన్ని అన్యస్వరప్రయోగములు కొన్నిసంచారములు ఈ జన్యరాగములందు జేర్పబడుటకు వీలగుచున్నది. ఇవే జన్యరాగములను వేను వేసుగాభాగించుటలో వచ్చుతప్పాలు.

4(a) చాపు తాళ్ళమునగా? తాళ్ళప్రకరణమునందు జెప్పబడిన శాస్త్ర సమ్మైతమగు ముప్పుదీయైదు తాళ్ళములుగాక శాస్త్రమునందు జెప్పబడసి వేరునానుములతోను క్రియలతోను అనగా మధ్యలోపించిన అత్యరకాలము కలదై రెండు ఘూతలు (డెబ్బలు) కలిగినుండి వాడబడుచున్న తాళ్ళమును చాపు తాళ్ళముసబడును. ఇది మూడు విధములు. ఏనియొక్క నామముంచును డెబ్బలును అత్యరములును ఉండావారణముల నీ క్రిందను దెలుపబడుట గమనించునది.

నామములు	డెబ్బలు	అత్యరములు	ఉండావారణములు
1 మిశ్చచాపు	2	7	సరిగ్గా సరిగ్గమ్మా
2 ఖండచాపు	2	5	సరి సరిగ్గా
3 త్రిశ్చచాపు	2	3	సరిగ్గా

అనగా?

మిశ్చచాపుకు మొదటి డెబ్బకు 3 మాత్రలు రెండవ డెబ్బకు 4 మాత్రలు ఖండచాపుకు మొదటి డెబ్బకు 2 మాత్రలు రెండవ డెబ్బకు 3 మాత్రలు త్రిశ్చచాపుకు మొదటి డెబ్బకు 1 మాత్ర రెండవ డెబ్బకు 2 మాత్రలుండును పైని దెలిపినట్టులు చాపు తాళ్ళములు మూడు విధములుగా వాడబడుచున్నవి.

(b) త్రిపుట తాళ్ళమునకు చాపు తాళ్ళమునకు గలభేద మేమసగా:—

(i) త్రిపుటయనగా ఇది జాతినిబట్టి 5 విధములుగా నున్నను సర్వసాధారణముగా త్రిజ్ఞాతి త్రిపుటతాళ్ళముగా నెంచుటయే వాడుకయందుండుచేతను చాపు అనగా మిశ్చచాపు తాళ్ళముగానే పరిగణింతురుగనుకును ఈ రెండు తాళ్ళములకును

అక్షరసంఖ్య సమానముగానే యున్నను అంగములయందుమార్పుజెందియున్నది.

(ii) త్రిపుటు తాళమునకు 1 లఘువు 2 ద్రుతములుక లిగిమొత్తము $1+2=3$ అంగములుగలవు. చాపు తాళమునకు అంగములుగాలేక 2 ఘూతలు మాత్రము గలవు.

(iii) త్రిపుటతాళమునకు గల 7 అక్షరములను వేయుటలో 1లఘువునందు 3 అక్షరములును 2ద్రుతములయందు 4 అక్షరములును వేయబడుచున్నవి.

చాపుతాళమునకు గల 7 అక్షరములను వేయుటలో మొదటిఘూత (దెబ్బ) వేసి రెండుక్కరకాలమువరకును, రెండవ ఘూత వేసి మూడుక్కర కాలము వరకును నిలిపియంచవలెను.

గనుక పైని దెలుపబడినటుల త్రిపుటతాళమునకు గల 7 అక్షరముల్లా స రి గా స రి గ మ॥ యను విధమున తి అంగములుగ వేసిన త్రిశ్రజ్ఞతి త్రిపుటతాళమనియు, స రి గా స రి గ మ॥ యనువిధమున 2 దెబ్బలుగా వేసిన చాపు లేక మృశచాపు తాళమనియు చెప్పబడును. కొందరు వీలుకొరకు అప్పుడప్పుడు చాపుతాళమును వేయునపుడు రెండువరుసుదెబ్బలకు బదులు ఒకవిన్నరితముల్లా తి అక్షరములును ఒక దెబ్బల్లా 4 అక్షరములును లెక్కాపెట్టుదురు.

5. త్యాగరాజు? ముద్దుస్వామిద్త్వులు? శ్యామ శాస్త్రీకిగల పోలికలు ఏవన్నా:—

(i) ఈ ముగ్గురును దక్షిణదేశమునగలతంజావూరుజిల్లాలోని ‘తినువారూరు’ అనుగ్రామమున జనించిరి.

(ii) ఈ గాయకత్రయము వరుసగా (త్యాగయ్య 1759 - 1847.) (దీక్షితులు 1775-1835.) (శ్యామశాస్త్రి 1763-1827.) కాలమునాటి వారగుటచే ఒక శతాబ్దము (1750-1850.) లోనివారై యున్నారు.

(iii) పీఠ ముగ్గురును బ్రాహ్మణులును సమకాలికులు నైయన్నారు.

(iv) ఈముఖ్యరును సంస్కృతాంధ్రములందును, వేదసంగీత, జ్యోతిష శాస్త్రములందును మిక్కలి ప్రతిభగల పండితులై యున్నారు.

(v) ఈ ముగ్గురును దైవాపాసకులగుటచే దేవతాప్రసన్నమునొందిన మహానీయులై యున్నారు.

(vi) ఈ పండితత్రయము వరుసగా (త్యాగయ్య-నారదమహార్షిని) (దీక్షితులు-చిదంబరనాథయోగిని) (శ్యామశాస్త్రి-సంగీతస్వామిని) సేవించిసద్గురుకట్టాత్మమునసంగీతలక్ష్మీలక్ష్మణములనేకముగ గ్రహించిన వారై యున్నారు.

(vii) ఈ ముగ్గురును దైవానుగ్రహము పొందినవారగుటచే వందలకొలది కృతులను రచించియున్నారు.

(viii) ఈ కవిత్రయము కల్పించిన అపూర్వరాగము

లును, భావపూర్వార్తలును కృతులును, హృదయరంజక్కమగు గానకథాకొశలమును, చరిత్రాత్మకములునై యున్నవి.

(ix) ఈ బ్రాహ్మణాత్మయము మిక్కిలి నైషిక్లును మహాభక్తులు నై యున్నాయి.

(x) ఏదు ముఖ్యదును “నిగహ” “అనుగహ” శక్తులు గలిగినవారై యున్నారు.

(xi) ఈ ముగ్గురును నిజసంగీతామృతమును చవిచూచిన ధన్యులై యున్నారు.

(xii) ఈ భక్తుతయము చేసిన కొన్ని యాచ్ఛాతకార్యముల నలన వీరిమహిమలను వెల్లడించిన వారైరి.

(xiii) ఈ ముఖ్యరియొక్క అచంచలమగు భక్తిని పరిశోధింపబాటుకాయనునైనట్టును, పత్రివతులందరకువలెను వీరియొక్కభార్యలు వీడికంటే ముండుగనే స్వర్గమైంది.

(xiv) ఈ ముగ్గురుగాయకశిఖామణులును తమచేరచింపబడిన కృతులను శిష్యవరంపరలచే లోకమున జెదజ్ఞలీంచిన సంగీతాదారకులై యున్నారు.

(xv) ఈ ముఖ్యరు భక్తశిఖామణులు తమ మదణకాలమును గుర్తింగినవారగులునే శిష్య, బంధు, మిత్రాదులకు దేలియబరచి గడువుకాలమునందే భౌతికశరీరము విడనాడి స్వర్గలోకమలంకరించిన మహానీయులైయున్నారు.

ప్రేదెలిపిన విషయములవలన యాముఖ్యసు వాగేయ కారకులును అనేక విషయములలో పోలిక గలిగినవారుగా నున్నారు.

త్యాగయ్య, దీక్షితులు, **శ్ర్వమశాస్త్రీలకు** గల భేదములు యొవనగా:—

(i) త్యాగయ్య నురికినాడు **బ్రహ్మగ్రహము**

దీక్షితులు అరవ **బ్రహ్మగ్రహము**

శ్ర్వమశాస్త్రీ “వడ దేశత్తువాదమల్” అను తెగకు చెందిన **బ్రహ్మగ్రహము**

(ii) త్యాగయ్య, దీక్షితులు సహజముగా బీదకుటుంబములోనివారు. శ్ర్వమశాస్త్రీ సహజముగా పిత్రార్థిత్వమైన భూషణమిగలవాడు.

(iii) త్యాగరాజు శ్రీరామాపాసకులై 96,00,00,000 రామనామము జపించిరి. దీక్షిత, శ్ర్వమశాస్త్రీలు శ్రీవిద్య, ఉపాసకులైనను 96 ఏళ్లు జపించినటుల దెరియుట లేదు.

iv) త్యాగరాజు 2,400 కృతులవరకు రచించి యున్న టుల దెలియుచున్నానీ. దీక్షిత, శ్ర్వమశాస్త్రీలు చెరి 300 కృతులను మాత్రమే రచించి యుండునటుల దెలియుచున్నది.

(v) త్యాగరాజు తమయొక్క కృతులు కీర్తనములలో విశేషభాగము ఒక కథాసందర్భము ననుసరించియే రచించి యుండిరి.

దీక్షిత, శ్యామశాస్త్రిలు తమ యొక్క కృతులను ఒక కథాసందర్భము ననుసరించకనే రచించియుండేరి.

(vi) త్యాగరాజు మహాభక్తుడగుటయే గాక వాల్మీకింశనంభూతుడని చెప్పాటకు వారి రామాయణకథాసందర్భమగు 24,000 క్షోకములకు ఏరి 24,000 కీర్తనములే సహాతుకములుగా నుండియున్నావి.

దీక్షితశ్యామశాస్త్రిలు మహాభక్తులుగను భగవదాను గ్రహపాత్రులుగ మాత్రమే చెప్పబడుచున్నారు.

(vii) త్యాగరాజు తమకీర్తన పరిపరలచే భగవంతుని మాత్రము కీర్తించినేగాని మానవమాత్రునికీ కీర్తించకున్నటుల కొన్ని ద్రుష్టాంతరములు కనుపడుచున్నావి.

దీక్షిత. శ్యామశాస్త్రిలు తమ కీర్తనాదులచే దేవదేవులనే గాక మానవమాత్రులను సయుతము కీర్తించినటుల దెలియుచున్నది.

(viii) త్యాగరాజు తమమరణకాలమును గుర్తింగిన పిమ్మట సన్యసించెను.

దీక్షిత, శ్యామశాస్త్రిలు తమ మరణ కాలమునకు ముందు సన్యసించియుండలేదు.

(ix) త్యాగరాజుచే రచింపబడిన కృతులు తేలుగు, సంస్కృత భాషలందుండి సాహిత్య పరిచయములేని వారి

లకు సయితము గ్రాహ్యమగునటుల సరళ శైలిగను భావ యుక్తముగను చిన్నవిగను యుండి ద్రాక్షాపాకముగా నుండును.

దీక్షితులచే రచింపబడిన కృతులు, తెలుగు, అరవము, సంస్కృత భాషలయంనుండి సంగీత సాహిత్యపడిచయము గల వారు మాత్రమే గ్రహింప గలుగునటుల కరిన శైలిగను పెద్దవిగను యుండి నారికేళపాకముగా నుండును.

శ్యామశాస్త్రిచే రచింపబడిన కృతులు దేవిపరముగా నుండి తెలుగు, సంస్కృత భాషలందుండి సంగీత సాహిత్య జ్ఞానముగల వారికిమాత్రమే గ్రాహ్యమగునటుల కరిన శైలిగనుండి కదళీపాకముగా నుండును.

(x) త్యాగరాజు, కృతులనేగాక దివ్యనామ సంకీర్తన ములు, ఉత్సవ సంప్రదాయ కీర్తనలు, మరియు ప్రపంచభక్త విజయము, సౌకాచరిత్రము మొనలగు గ్రంథములను రచించెను.

దీక్షిత శ్యామశాస్త్రిలు కృతులనుమాత్రమే రచించిరిగాని తదితర కీర్తనలుగాని, గ్రంథములుగాని రచించినటుల కనుపడుటలేదు.

(xi) త్యాగరాజున కెప్పుడును పద్మసైదుమండి శిష్యులుండి పలుదిశ్శలకు పోయి విద్యాప్రపంచర్ఘనముచేసి గురువులకు కీర్తిదేచ్చుటచేతను అతసియుక్క రచనల రాగభావ సంపత్తు

లచేతన ఏరి కృతులు లోకమున మిక్కెలి ప్రచారముల్లా నున్నాయి.

దీంత్యేతుల కృతులు కరిన తైలిగను విశేషభాగము సఁ స్కృతమున మండుటచే శిష్యులు, వంటీయులవలన కొంత వరకే ప్రచారములోనున్నావి.

శ్యామళాస్త్రి యొక్కవమంది శిష్యులను చేరదీయక పోవుటచేతన కృతులు కీషమగునవి యగుటచేతను నారి కృతులు యొక్కవ ప్రచారము లేకయున్నావి.

(xii) **శ్యామళాస్త్రి**, మాంజి, కలగడ, చింతామణి యత్యది అపూర్వరాగములు కల్పించెను.

త్యాగయ్య, దీంత్యేతులచే అట్టి అపూర్వ రాగములు స్కృషీంపబడినటుల క్రమపదుటలేదు.

(xiii) **త్యాగయ్యకు** నారదమహార్థివలన “స్వరాణన” మును సంగీత గ్రంథరాజము బహుకరింపబడిను.

దీంత, **శ్యామళాస్త్రులు** కట్టి గ్రంథరాజములే మహారులవల్లను బహుకరింపబడలేదు.

(xiv) **త్యాగరాజు** యొక్క గాత్ర మతి మధురమగు టచే గాత్రజ్ఞుడగుటయేగాక వైషణవుగా తెలియుచున్నది.

దీంత **శ్యామళాస్త్రులు** గాత్రజ్ఞులేగాని జంత్రవాద్య ములందు ప్రవేశమున్నటుల దెలియుటలేదు.

(xv) త్యాగరాజు సిద్ధిజెందిన “తిరువై య్యారు” గ్రామమునందును, తదితర యనేక పటుణములందును వారి వరంతి మహాత్మవమును భక్తితోను అత్మివై భవముతోను గాయకు లందదు సలుపుచున్నారు.

దీక్షిత, శ్యామశాస్త్రిలు స్వర్గస్తులైన తాపులందుగాని తదితర చోట్లగాని వారి సంవత్సరీకోత్సవములక్కు వై భవముగా గాయకులు జరుపుటలేదు.

(xvi) త్యాగరాజు సిద్ధిజెందినతాపున గొప్ప సమాధి కటబడి నేటికిని నిత్యధూపదీప నైవేద్యధులు జరుగు చున్నాయి.

దీక్షిత, శ్యామశాస్త్రిల కట్టి సమాధులుగాని, తదితర ములగు ఆలయములుగాని నిత్య ధూపదీప నైవేద్యధులుగాని యేర్పడియండలేదు. ఇవే ఏరి ముగ్గురికిగల భేదములు.

6. కృతి, కీర్తన, పదము, జావళి వీనికిగల తారతమ్య మేమనగా?

(i) కృతి యొక్క మాత్రము(సాహిత్యము) భక్తిరసము గానుండుటయే గాక శృంగార రసముగా కూడనుండును.

కీర్తన యొక్క మాత్రము (సాహిత్యము) కేవలము భక్తి రసముగనే యుండును.

(ii) కృతికి, ముఖ్యముగా ప్రాణి, అనుప్రాణి, చరణము లను మూడు అంగములుండును. అయితే కొన్ని కృతులు చీటు

స్వరము, స్వరసాహిత్యము, మధ్యమకాల సాహిత్యములను ముఖ్యముకాని అంగములను కూడ కలిగి యుండును. చిట్ట స్వరము, 2, 4 లేక అంతకంటే నెక్కవ ఆవర్తములను కలిగి మధ్యమకాలములో నుండి కొన్ని సమయములలో అనులోమ విలోమకమమగా పాడబడును. ఇట్టి చిట్టస్వరముగా కృతికి, ముఖ్య ఉండా:- ఈమువంశసుధ. కదనకుతూహాలము రాగము అదితాళము. (పట్టుం సుబహృణ్యాలయ్యర్ విరచితము.) కృతులు రచించినవారిలో ముఖ్యములు:— త్వగరాజు, ముద్దు స్వామిద్యేతులు, శాయివశాస్త్రి, సుబ్బరాయశాస్త్రి, మైసూరు సదాశివరాపు, పట్టుం సుబహృణ్యాలయ్యర్ మొదలగువారు.

కీర్తనకు పల్లవి, అనుపల్లవి, చరణములను మూడు అంగములుమాత్రమే యుండును. ఇట్టికీర్తనకు, ముఖ్యఉండా:- ఎన్న గానురామభజన. కామవర్ధనిరాగము, మూపక తాళము. (భద్రాచల రామదాసువిరచితము) కొన్నికీర్తనలు పల్లవి, చరణములనుమాత్రము గలిగియుండును. త్వగరాజులవారి దవ్యనామ సంకీర్తనలలో కొన్ని యాతరగతిలోన్నివై యున్నపి.

కీర్తనలు రచించినవారిలో ముఖ్యములు:—పురందరవితల్, భద్రాచలరామగాను, అరుణాచలకవిరాయర్, గోపాలకృష్ణరత్ని, కవికుంజరభారతి మొదలగువారు.

(iii) పదము అనునది పాండితీప్రతిభగల యొకగొప్ప రచన. ఇందు గంభీరమైన వేదాంతార్థము యినిడియుండి మనస్సును ఆకర్షింపజేయునదిగా నుండును.

పదమునకు ప్లలవి, అనుప్లలవి, చరణములుగలిగి అందలిమాతువు శృంగారరస ప్రథాన్మై నాయకానాయకి లక్షణవ్యానవోరాదుఱు గలిగి ప్లలవినందుకొనెడి అనుప్లలవ చరణమాతువు (సాహిత్యము) లనుకల్గియుండును. అనుప్లలవ, మూడవ చరణములందుగాని లేక మూడవ చరణమందేగాని నాయక ముద్రలుగలిగి చౌక్ కాలముగా పాడదగియుండును. ఈట్లిప్పదమునకు ముఖ్యాండా: — అలగితే భాగ్యమాయెను. నాలునేనిరాగము, త్రిఫుటతాళము (త్యైత్రీయ విరచితము.) పదములు రచించిన వారిలో ముఖ్యులు. త్యైత్రీయులు, ఘనంసీనయ్య, పరిమళరంగ, సారంగపాణి, గోవిందసామయ్య మొదలగువారు.

(iv) జావళికిసాధారణముగా పదముయొక్క లక్షణములేగలిగియుండి గ్రామ్యగానమునకునంబంధించి మనన్నును ఆకర్షింపజేయునదిగానుండును. ఇందలిమాతువుశృంగారరసప్రథాన్మై నాయకానాయకిలక్షణములుగలిగియుండి మధ్యమకాలముగా పాడదగియుండును. ఇట్లిజావళికిముఖ్యాండా: - ఏమిమాయముజేసిపోతివి, కాంభోజిరాగము. దూపకతాళము (పట్టాభిరామయ్యవిరచితము.) జావళిల్లువాసినవారిలో ముఖ్యులు. ధర్మపురిసుబ్బరాయర్, పట్టాభిరామయ్య, పట్టాంసుబ్రహ్మాణ్యాలయ్యర్, రామాను శ్రీనివాస అయ్యంగారు మొదలగువారు. పైదెలిపిన విషయములే యా నాల్గింటికిగల తారతమ్యములుగా నున్నవి.

7. (i) బిలహరి రాగలక్షణము:— ఈది 29వ మేళకర్తయగు ధీరశంకరాభరణరాగమున జసించినజన్యరాగము.

ఆరోహణము:— స రి² గ³ ప ధ² స.

అవరోహణము:— స ని³ ధ² ప మ¹ గ³ రి² స.

భాషాంగరాగము. బౌడవ సంపూర్ణరాగము. మజ్జగ్రహము. గమక వరీకరాగము. రక్తిరాగము. ఉదయము 6 గంటలు మొదలు 9 గంటలవరకు గానము సేయదగును. ఈ రాగమున రిషభ, కృతివత, నిషాదములు రాగచ్ఛాయా స్వరములుగానున్నాయి. ఈ రాగమున పథనిధిపా అను ఆరోహణసంచారమందు కై శిక్షనిషాదము బలుకును. ఇదే ఈ రాగమునకు అన్యస్వరప్రయోగము. ఈ రాగమునందు ససరిగగపవ, గగపవ

ధధసస మొదలగు జంటస్వరప్రయోగములును, ధగరిసనిధిపా-రిగధపా మొదలగు దాటు స్వరప్రయోగములును వచ్చులచేత మిగుల రంజింపబడుచున్నది. ఇందుగల ముఖ్యసంచారములు:-

సరిగపామగరీ-గపధసాసా-సనినిధసా-సరిగపమగరీసా-సనిధప

ధా-రిసనిధపా-పథపథనిధపా-మగరీ-రిగధపా-మగరీ-సరిగపమగరీసా-సనినిధసా- మొదలగునవి.

(ii) కాంభోజిరాగలక్షణము:— ఇది 28వ మేళకర్తయగు హరికాంభోజిరాగమున జనించిన జన్మరాగము.

ఆరోహణము:— స రి² గ³ మ¹ ప ధ² స.

అవరోహణము:— స ని³ ధ² ప మ¹ గ³ రి² స.

భాషాంగరాగము. పాడవ సంపూర్ణరాగము. వడ్జగ్రహము. సర్వస్వరగమక వరీకరాగము. రక్తిరాగము. ఎల్లప్యాడును గానము సేయదగును. ఈరాగమున మధ్యమ, కైవత, నిషాదములు రాగచాచుమూ స్వరములుగానున్నావి. ఈరాగమున సనిపిపథనా అను సంచారమందు టాకలీ నిషాదముబలును. ఇదే ఈరాగమునకు అన్యస్వర ప్రయోగమును, తీవ్స్వరప్రయోగమ్మనైయున్నది. ఈరాగమున రిపమగస-రిహగస-ధగరిస, మొదలగు దాటుస్వర ప్రయోగములు వచ్చుట చేత రంజింపబడుచున్నది. ఇదిపెద్దరాగములలోనోక్కెట్టుయున్నది. ఇందుగలముఖ్యసంచారములు:—

సరిగమపథనా-సనిధరిసనిధపా-పథమాగా-పథానాసనిపా-
పథసధనా-సనిధాపా-మగ పథానా-సరిసిధా-పథసరిగా-గామ
గరీ-సరిగామగరీసా-సనిధా-పథరిసనిధపా-ధపామగరీ - సరిగమ
పా-మగరీసా-సనిధపా-మగపథానా-సనిపా-పథసధనా-ధరీసా.
మొదలగునవి.

(iii) సహన రాగలక్షణము:— ఇది 28వ మేళక ర్తు
ను వారికాంభోజి రాగమున జనించిన జన్యరాగము.

ఆరోహణము:— సరి²గ³మ¹ పమ¹ధ²ని²స.

అవరోహణము:— స నీ²ధ²ప మ¹గ²మ¹రీ²గ³రి²స.

భాషాంగరాగము. వక్రరాగము. హద్జ్ఞగ్రహము.
దేశీయరాగము. ఎల్లస్వదును గానము సేయదగును. ఈరాగమున ఆరోహణమున పంచమము వక్రమై అవరోహణమునందుగల దీర్ఘు, నిషాద, గాంధారములు కంపితముగలిగియండును.
ఈ రాగములో కొన్ని తావులందు అనగా, స్నేధపమగా²మరీగరిస, అనుసంచారమందుగల మొదటి గాంధారము సాధారణగాంధారముగ బలుకును. ఈ అన్యస్వర ప్రయోగమునల్లనే ఇది భాషాంగరాగముని చెప్పబడుచున్నది. ఇందుగలదీర్ఘుస్వర ప్రయోగ సంచారములు.

రీగామపామా-పమథానీసా-రీగమా-గమగామరీగరిసా-రినీస
థానిధపా-రీగమపథనీధపా-మగా²మరీగరిసా-నీసథపమాథానీ
సా-నీరీసా-మొదలగునవి.

(iv) తోడి రాగలక్షణము:—ఇది 8వ, మేళక ర్తుయగు మనుమతోడి రాగమున జనించిన జన్మరాగము. ఇది కర్మాటక రాగముగాదనియు, ఉత్తరప్రాందూ దేశమునుండి తేబడినదగుటచే కౌత్తరరాగమనియు వెంకటమథివారుజెప్పియున్నారు.

ఆరోహణము:— స రి¹ గ² మ¹ థ¹ ని² స.

అవరోహణము:— స ని² థ¹ మ¹ గ² రి¹ స.

పై విధమున నీరాగమున పంచమము వర్జ్ఞమై పాదవ రాగముగన్నను, వెంకటమథివారేగాక త్యాగరాజుడి తది

తర వాగ్గేయకారకులుసహితము నీరాగమునఅగోహణ అవరో
హణములందుపంచమమువాడుచునే రచించియుండుటచే పస్తుత
కాలమునందుగూడపంచమమునువిశేషముగానేవాడుచున్నారు.

ఉపాంగరాగము, వడ్డగ్రహము, సర్వ స్వరగమకవరీక
రాగము, రక్తిరాగము. ఎల్లప్పుడు గానము సేయదగును. ఇది
పెద్దరాగములలో నొకటియైయున్నది. ఈరాగమున గాంధార
మధ్యమ, దైవతములు రాగచ్ఛయాస్వరములుగా నున్నవి.
మరియునీరాగమున గగ మమ ధధ, మమ ధధ నిని. మొదల

గుజంటస్వర ప్రయోగములును నిగరిని-ధనిరినిధమ-గమని
ధమగారిసా మొదలగు దాటుస్వర ప్రయోగములునువచ్చు
టచేత మిక్కిలి రంజింపబడుచున్నది.

ఇందుగల ముఖ్య సంచారములు:—

ధనిసాసాసనిధా-పథనిసరిగారిసా-రిసనిధా-ధనిసరిగమగారిసా-స
నిధాపా-మగమపథనిధపా-పమగా-గమధనిధమగారిసా-న్నిగిన
సిధనిసా-నిగారిసా మొదలగునవి.

(v) భై రవి రాగ లక్ష్మణము:—ఇది 20వ, మేళక ర్త
యగు నట్టభై రవిరాగమున జనించిన జన్యరాగము. ఇది మొ
దల ఉపాంగము, లేక శుద్ధరాగముగా నుండి వెంకటమణి
వారి కాలమునుండి క్రమముగా ఆరోహణమున చతుర్శృతిధై
వతముచేర్పబడుటచే నిది భాషాంగరాగమైనది. పూర్వీకులు

తుభై రవిని ప్రాచీన ప్రసిద్ధ మేళములగు 19లో 7వ మేళముగా
జేర్చియన్నటుల దెలియచున్నది.

ఆరోహణము:—స రి² గ² మ¹ ప ధ² ని² స.

అవరోహణము:—స ని² ధ¹ ప మ¹ గ² రి² స.

భాషంగరాగము. సంపూర్ణ రాగము. హడ్డుగ్రాహము.
సర్వస్వరగమకవరీక రాగము. రక్తి రాగములలోనిది మిగులైశే
ప్రమేనరాగము. వెంకటమథివారు సాయంకాలరాగమనిచెప్పి
యున్నను అన్ని వేళలందును గానము సేయదగ్గిన రాగమనియే
ప్రస్తుతకాలమున వాడుచున్నారు. ఈ రాగమున రిషభ
గాంధార, మధ్యమ, నిషాదములు రాగచ్ఛాయూ స్వరములు
గానున్నను, ప్రసిద్ధమైన రచనలు చాలవరకు నిషాద, రిషభ స్వ
రములమిాదనే ప్రారంభింపబడియున్నది. ఈ రాగమున, రిగాగ
మమగగ మొదలగు జంటస్వర ప్రయోగములును. నిగరిగసరి

నిరిసరినిస-మపమనిధప మొదలగు దాటుస్వర ప్రయోగములు
నువచ్చుటచేత మిగులరంజింప బడుచున్నది. ఈ రాగమున

పథ²నిస-నిధ²నిస-పథ²నిసరీ అనెడిఆరోహణసంచారములందుచ
తుశ్యత్తిథై వతముబలుకును. ఈ అన్యస్వర ప్రయోగమువలననే
ఇదిభాషంగరాగమైనది. పథనిధప-అను సంచారమునందును
పంచమమువరకు బోపు తదితరాలవరోహణ సంచారములందును
శుద్ధమైవతము బలుకును. ఇది పెద్దరాగములలో ప్రశ్నమైనది
యై యున్నది. ఇందు గల ముఖ్యసంచారములు-

రిగుపథ²నిసాసా-సరిస్నీధా²-ధ²నిసరిగరీ-రిగుగగరిసా-సరిగరి
సానీధా²-నిసనిగారిసా-సనిరిసనీధపా-మపథ²నిసా-సరిస్నీధపా-మ
పమనీధపా-మపగారిసా-రిగుపథపగారిసా-రిగురిగసా-సరిసనీధ
పా-మపథస్తసానీరీసా-మొదలగునవి.

(vi) బేగడరాగుపక్షణము:— ఇది 29వ, మేళక ర్తు
యగు ధీరశంకరాభరణరాగమున జనించిన జన్మరాగము.

ఆరోహణము:— స గ³ ర² గ³ మ¹ ప ధ²నీ²ధ²ప స.

అవరోహణము:— స నీ³ ధ² ప మ¹ గ³ ర² స.

భాషాంగరాగము. వృక్షసంపూర్ణరాగము. షడ్గ్రిగహము.
రక్తరాగము. సాయంకాలము 6 గంటలమొదలు 9 గంటల ప
రశు గానమునేయదగును. ఇందు మధ్యమ, నిషాదములు రా
గచ్ఛాయాస్వరములుగా నున్నవి. ఈరాగమున గమాప, ఆ
ను ఆరోహణ సంచారమును ధపమా' అను అవరోహణసం
చారముననుగల మధ్యమము కంపముతో నిలచు నపుడు
శుద్ధమధ్యమ, ప్రతిమధ్యమములుగాక తనకొనయందు అల్ప
ముగ పంచమస్వరమునుబట్టి క్రిందికి దిగును. సనీధప అను ఈ
సంచారమునకాకలీనిషాదముబలుకును. పధనీ²ధప, పనీ²ధపలను
సంచారములందుకై శిక్షినిషాదముబలుకును. అన్యస్వరమగుయా

కై శిక్షనిహాద ప్రయోగమువలననేనిని భాషాంగమగుచున్నది
పై నిషాదములను కంపితము చేయునప్పుడు తనకొనయందు
అల్పముగ షడ్జమునుబట్టి క్రిందికే దిగును. ఇట్లుపలుకునప్పుడు
కొన్ని చోట్ల కై శికియను కొన్ని చోట్ల కాకలియను కొన్ని
చోట్ల రెండునుగాకనుబలుకును. గనుక పై జెప్పేన లత్తణమున
బట్టి ఈ బేగడరాగమునకుగల సప్తస్వరములలో మధ్యమ,
నిషాదములే వీగుల రంజనము గలిగించెడి జీవ స్వరములుగా
నున్నవని దెలియదగును.

ఇందలి ముఖ్యసంచారములు:-

గమపథనీధపాప - మధుపమాప - గమపమ-గమగమారి-
.....
గమపథనీధపసాసా-సరినీధపా-ధపసాసా-సగరిగా - గరిగమగ
మరీపమరీసా-సనిధనిసా-రినీధపా-పథనీధపా-మపథమాగరి-గ
మపథనీధపమాగరిసా-సనిధపసా-నిరీసా. మొదలగునవి.

N.B:- ఈక్రింది 8వ ప్రశ్నలో సహాన, లేక శంకరాభరణరా
గములో నేడైన నొక పాలయొక్క పుల్లవ, అను
పుల్లపులమాత్రము కర్మాటకఫక్కెలోనికిమార్చి ప్రవా
యమనియుండుటచే నదేవిధముగ నీక్రింద ప్రాయిబ
డినదని గ్రహింపదగును.

శ్రీ లక్ష్మి జ విచిత్రము.

8. శంకరాభరణ గము - ఆదిల శ్వము.

ప. స్వరథాగముక్కా రసయమత భక్తి - స్వరంపవరమురా ట్ట మనసా॥ (స్వర)

అ. పరమానందపస్తే కమలముషై - ఒకభక్తములో ఉలగేమి సుఖము॥ (స్వర)

- ప. ;* స 8 గా ; ; - X వూ 8 గా - I వూ . , ము గా - I శీ, X మూ - ము X X 8
 ;* స్వర రా ; ; - X సు కా . - I చ సు, యు తె - I భ, . . - I ట్ట . . .
 2 సని * స 8 గా ; ; - 8 8X మూ ముమూ - X ము భ . - ముగా - I శీ, X మూ X మూగా 8X8
 . . * స్వర రా ; ; - X సు . . కా . - I చ . చ . - యుతె - I భ, . . - I ట్ట . . , ...
 3 సని * స 8 గా ము X గాముగ్రి-గముముమూ | మూపాధనిసా; ధపమూగా | 8గముపమూ గముగా 8X8
 . . * స్వర రా - X సు కా . - I చ . స . . ; యుతె . . I భ.
 1 సని * సాసగ్రి రిముగా-గపమూ మధుసా పముగా గాముగ్రి! సా; ధనిసరి | సనిపొము గముపము ముగ్గా 8
 . . * స్వరాం ప . . - త . . . చ . . . ము. ; | రా; ; జ్ఞి... . . I . . ము . న . . . సా... ||
 2 ఉసని *
 *

3 X గ్రసని *
 ... *
 4 కుగ్గలని *
 ... *

1 సా;; తుగ్గయిను | గుగ్గపడనిసర్పి-గుగ్గరిననిభప
 1 రా;; క్కు ... | ము... ... -న ... న ...
 1 సా;; సా |, సరిథా - గుపమూ X8
 1 రా;; క్కు |, ము... ... -న ... న ...

(१८)

(二〇八)

9. కర్మాటక సంగీతాభివృద్ధికి మిక్కెలి పాటు పడిన వాగేయకారకులలో ఆనందండవఫురం గోపాల కృష్ణభారతి (1811-1881) అరుణాచల కవిరాయర్ (1711-1778) రామ్మాడు శ్రీనివాసఅయ్యంగారు మగుల ప్రశంసనీ యములుగానున్నారు.

(i) వీరిలో మొదటివారగు గోపాలకృష్ణభారతి పరమ శివభక్తుడగు నందనారు దివ్యచరిత్రమును నాటకమూపముగా ప్రవాసి ప్రదర్శించించేను. మరియు వీరు “అయిక వాగైనయనార్చరిత్రము” “తిరునీలకాంత నయనార్చరిత్రము” “కృత్కు కాల్త అమృయార్చరిత్రము” మొదలగు సంగీతనాటకములుకూడ ప్రవాసియుండిరి. వీరికి ర్తనములన్నియు శివపరముగాను భక్తియుతముగాను సరళశైలిగను భావయుక్తముగా నుండును. అరవభాషయంముగల కిర్తనలలోనివి మిక్కెలి ప్రసిద్ధముగా నున్నావి.

(ii) రెండవవారగు అరుణాచల కవిరాయర్ రామ నాటకమును కిర్తనములతో అరవమున రచించి బాగుగా ప్రపచారముచేసిన మహానీయుడు. వీరికి ర్తనములన్నియు మిక్కెలి భావయుక్తముగను రసవంతముగనుండి ఆకర్షణీయముగానుండును. ఈ కిర్తనములు రామాయణ కథాసంఘర్షము నను సరించిన కిర్తనములగుచే ముఖ్యముగా ద్రావిడులనేగాక తది తరులచే నయిత మాక్షంపబడు చుస్తువి. ఇతడు శిర్కాజీ స్ఫుర్తిపురాణము, హనుమార్పిత్తై తమిాజ్, అశ్వముఖి మొదలగు నాటకములనుకూడ రచించేను.

(iii) మూడవవారగు రామ్యాదు శ్రీనివాసఅయ్యాగారు, (పూచిలయంగారు) వీరు రామ్యాదురాజుసహాయమున పట్టం నుబ్రహ్మణ్యాలయ్యర్గారివద్ద సంగీత లక్ష్మీలక్ష్మణముల నేర్చి వృద్ధికిపచ్చి ఆస్థాన ఇండిత్తుడై అనేక కృత్తులు, తాన వర్రములు, జావళీలు, తీల్గానాలు రచించెను. వీరి కృత్తులు చౌక కాలముగను, భావయుక్తముగను చిట్టస్వరములతోను కూడి వారి స్వంత పేమణ్ణో సంతేకముచేసి యిందును.

ఇటుల వేముగ్గరు గాయకశిఖాములులెంతయు పాటుపడి రచి యింపబడిన కీర్తనములు కృత్తులు, తానవర్రములు, జావళీలు, తీల్గానాలు ప్రస్తుతకాలమున కర్మాటక సంగీత విద్యావిధానమునకెంతయో నపయుక్తముగ నున్నందున వీరికృష్ణ మిగుల ప్రశంసనీయమై యున్నది.

స్తోత్రమ్

Government Technical Examinations.

November 1931.

Indian Music (Theory)-Higher Grade.

తత్తులు

- 1.(a) (1) ఎదుక్కు (ii) కాలము (iii) స్థాయి. వీనిలో రెండి టైని ఉదాహరణములతో వివరింపుము.
(b) ఒక పాటను స్వరపరచి వ్రాయునపుడు చుక్కలను జత గీటులను ప్రపయోగపరచుటయొక్క ప్రయోజనమును దెలుపుము.
- 2.(a) పాటలను ఏవిధముగ విభజించియున్నారు. ఏవైనా తిథాగముల యొక్క విశేషములను డెలిపించుము.
(b) రాగ-ఆలాపన అనగా నేమి?
(c) క్రొత్తగా పాటనేర్చుకొనువారికి రాగాలాపన చేయుటకు ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన ఏయేవిషయములను చెప్పుదువు?
- 3.(a) తాళము యొక్క “జాతి” అనగానేమి?
(b) “మ” అను స్వరము మేళక ర్తరాగము లన్నింటిని రెండు సమభాగములుగా విభజించుచున్నది. అనగా నేమి అర్థము?

4. (a) శ్రీ త్యాగరాజస్వామియొక్క చరిత్రమును సంక్లేపముగా వ్రాయము. కర్ణాటక సంగీతముయొక్క గౌగవమునకుగాను ఆయనచేసిన కార్యములున్నాయి?
- (b) ముద్దుస్వామిదీక్షతులు, శ్యామళాస్త్రి, గోవాలక్ష్మిభారతి ఏరిలో ప్రతిభకరును వ్రాసిన ఏడైన రెండు కృతుల పేరును, వానియొక్క రాగతాళములను వరుసగా వ్రాయము.
5. ధన్యసి, కేదారగాళ, బేగడ, పూర్వకల్యాణి, శంకరాభరణము. ఏనిలో లిరాగములయొక్క లక్ష్మణములను వ్రాయము.
6. సీలాంబి, భైరవి, సారంగ, సహాన, మఖారి, కామవర్ధని, బిలహారి. ఏనిలో యేయే రాగములలో క్రమముగా ఈక్రింది స్వరములు వచ్చుచున్నాయి.
- (i) తుండ్ర దిష్టబ్రహ్మము. (ii) సాధారణ గాంధారము.
- (iii) ప్రతిమధ్యమము. (iv) కాకలీ నిషాదము.
7. (a) వాద్యములు ఎన్నివిధములు? ఎట్లుచిభజింపబడుచున్నాయి? ప్రతి భాగమునకును ఉదాహరణము వ్రాయము.
- (b) గోటు వాద్యమును, ఏడి వాద్యమును చూచుటకు ఏమి వ్యత్యాసము తెలియుచున్నాది?
8. కల్యాణి, హంసధ్వని, శంకరాభరణము. ఏనిలో ఏడైన ఒక రాగములో మిందు పడుచున్న కృతిని స్వరపర్చచి వ్రాయము. దానియొక్క కర్త పేరును ఆకృతయొక్క తాత్పర్యమును దెలుపుము.

జి వా బు లు

I. (a) ఎదుప్పు;— అనగా సంగీత రచనలో సంగీత మును తాళమునందు ప్రారంభించు తావునకు “ఎదుప్పు” అని చెప్పబడును. ఈ ఎదుప్పు మూడు విధములుగా నుండును. (i) సమఎదుప్పు (ii) అనాగతఎదుప్పు (iii) అతీతఎదుప్పు అను నవి. ఎదుప్పు అనునది క్రావిడపదము. ఈ ఎదుప్పునే తేఱు గున “ఎత్తుట” సంస్కృతమున “గ్రహము” అని చెప్పబడును.

(i) సమ ఎదుప్పు;— అనగా ఒక కీర్తన లేక పాట లోని పాల్గొని మరి యే యితర భాగమునుగాని తాళము నందు మొదటి దెబ్బిమాద (అనగా తాళము సంగీతము ఒకే సారి) ప్రారంభిందిన అట్టి ఎదుప్పును “సమఎదుప్పు” అని చెప్పబడును. ఉదా:—

తాళము

శ్రీరవిరాగము-ఆదితాళము

X సమ ఎదుప్పు

ప॥* నీ ; థాథాపాపా-మాపాగమాగ-మాథా|పా;పమపథ॥

* శ్రీ; ర ఘు వ ర-సు గుణా . . - . ల |య; రా..మ॥

(*పైకు)తి సమఎదుప్పుగలది.

(ii) అనాగత ఎదుప్పు;— అనగా యేదైనబక పాట లోని పాల్గొని మరి యేయితర భాగమునుగాని తాళము ప్రారంభించిన తరువాత (అనగా మొదటిదెబ్బ) తరువాత) సం

గీతమును మొదలిడిన అట్టి ఎడుప్పును “అనాగత ఎడుప్పు”
అని చెప్పుబడును. ఉదా:—

తాళము

పాట

కదనకుశూహలము రాగము-ఆదితాళము X అనాగత ఎడుప్పు
ప॥;;* సారీమా; మా-। మ గ రీ ; సరి ! సా-సన్నథాపా॥
;;* రఘువం; శ -। ను . థాం; బు. । ధి-చం . . ద్ర ॥
(*పై కృతి అనాగత ఎడుప్పుగలది)

(iii) అతీతఎదుప్పు:—అనగా యేదై న ఒక పాటలోని
పల్లవి లేక యేఖుతర భాగమునైనను తాళాంత్యమందుగాని
లేక తాళము ప్రారంభింపకమందుగాని సంగీతము మొదలిడిన
అట్టి ఎడుప్పును “అతీత ఎడుప్పు” అని చెప్పుబడును.

ఉదా:—

తాళము

పాట

సింధుమందారిరాగము-అనతాళము

X అతీత ఎడుప్పు

*పా॥

* క॥

ప॥ సా నీ; థాపాగా; మా | థాపా; మా | రిగమా ; ; ||
మణిం; చు ట కి; దే | స మ; య | మ. య్య్య ; ; ||
(*పై కృతి అతీత ఎడుప్పుకలది)

పైనివేయబడిన గురుతుల వివరము?—

తాళమును సూచించునది

పాటను సూచించునది

పాటను ప్రారంభించుతావును సూచించునది. X

కాలము:— అనగా సంగీతము పాదునపుడు అవేగమును సూచించునది కాలమనబడును.

ఈది ముఖ్యముగా వీ విధముఱు. అవి యేవనగ ద్వితీయ, తృతీయ లేక విశంబ, మధ్య, దృతకాలవ శమూటెనికలిపి చెప్పునపుడు ప్రికాలమనిచెప్పబడుసాన్కాకటిరెట్టింపు వేగము గలిగియుండును. అనగా ప్రమునందుగల ఒకొక్క ఆశ్వరకాలములో, ద్వితీయకాల దుఅశ్వరములవంతునను, తృతీయకాలమున నాలుగు వంతునను నడుపవలెను. ఈ ప్రికాలముల ఉదాహరణ క్రిందను దెలుషబడుట గమనించునది.

ఉదాహరణము:— సరిగమపథనిస-సనిధపము

మాయామాళవగౌళరాగము - ఆదితాళవ

కాలములు.	1	0
పథమ, లేక విశంబ	స రి గ మ	వ ధ
కాలము.	స ని ధ వ మ గ	
ద్వితీయ, లేక మధ్య	సరి గమ పథ నిస	సని ధప వ
కాలము.		
తృతీయ, లేక దృత	సరిగమ	పథనిస
కాలము.	సనిధప	మగరిస

పై మూడు కాలములుగాక 4, 5, 6 కాలములుగూడగలను. ఇవియను ఒకదానికొకటి రెట్టింపువేగము గలిగి ద్యుండును. ఈ ఆను కాలములను కలిపి చెప్పునపుడు మట్టాలములని చెప్పునురు. ఇవి సాధారణముగా వాడుకయం దరుదు గానుండుటచే వాని ఉదాహరణముల నిందజూపలేను.

(b) ఒక పాటను స్వరపరచి వ్రాయటలో చుక్కల నుపయోగపరచుటయొక్క ప్రయోజన మేమనగా?

(i) ఏదైన ఒక పాటను స్వరపరచి వ్రాయునపుడు ఆ పాటయొక్క సంగతులు పోచ్చుతగ్గునుబట్టి ఆమూస్వరములు మందు, మధ్యు, తారస్థాయిలందుండుటసహజుమైయున్నది. ఆనుక అట్టిత్రెస్థాయిలందు వ్రాయబడు స్వరములలో యేస్వరము యేస్థాయియందు పాడదగునో పాతకులు వెంటనే గుర్తింపగలుగుటకు సంకేతముగ చుక్కలను స్వరముల క్రిందను, స్వరముల మిందను వుపయోగింతును. ఏనియొక్క ప్రయోజన మేమనగా, యేదైన నొకస్వరముక్రంద చుక్క (.) గురుతువేయబడిన యట్టిస్వరము మందుస్థాయి స్వరమనియు, స్వరమునకు మిందచుక్క (.) గురుతువేయబడిన యట్టిస్వరము తారస్థాయి స్వరమనియు, స్వరమునకు క్రిందను మిందను చుక్క (.) గురుతువేయకుండిన యట్టిస్వరము మధ్యుస్థాయి స్వరమనియు అభ్యాసకులు గ్రహించి పాటలందుగల స్వరసాహిత్యములను పాడగలు గుటకు చుక్క గురుతులుమిక్కలి. ప్రయోజనముగా నుండును.

(ii) ఒక పాటను స్వరసంచి వ్రాయటలో జతగీళ్లు నుపయోగపరచుటయొక్క ప్రయోజన మేమనగా?

ఏదైన నొకపాటను స్వరపరచి తాళాంగములతో వొనునపుడు అందలి స్వరసాహిత్యములు వానికి యేర్పరచి యున్న అంగములతో తాళమునందొకసారి పూర్తియగు తావు (ఆవర్తాంత్యము)ను దెబుపుటకు . సంకేతముగా జత నిలువుగీట్ల నుచయోగింతును. ఇట్టి జత నిలువుగీట్ల నుచయోగించుటవలన పాతకులు పాటలను తాళమునందు ఆవర్తములుగా విభజించి పాడుటకును, పాటయొక్క పరిమితిని ఆవర్తములద్వారా లెక్కించుటకును యా జత నిలువుగీట్లు మిక్కిలి ప్రయోజనమగుచున్నాయి.

2.(a) పాటలనుముఖ్యముగా తెవిధములుగా విభజించి యున్నాయి. ఆ తెభాగములు ఏవనగా. (1) పట్లవి (2) అనుపట్లవి. (3) చరణము లనువి. వీనియొక్క విశేషమేమనగా పట్లవి ననుసరించి అనుపట్లవియును, అనుపట్లవి ననుసరించి చరణమును యుండి పట్లవియొక్క అభీప్రాయము అనుపట్లపుర్వాకొంతవరకును చరణములో విశదముగానుండి యుండును. సాధారణముగా పట్లవి ఒక ఆవర్తముగానుండిన అనుపట్లవి రెండు ఆవర్తములుగను, చరణముసాల్గ ఆవర్తములుగను, పట్లవి రెండు ఆవర్తములుగా నుండిన మిగత అనుపట్లవ చరణములు రెట్టింపు ఆవర్తములుగానుండి పట్లవి ప్రోత్సాహముగ నుండుటయే వీనియొక్క విశేషమునుసంప్రదాయమునై యున్నది.

(b) రాగాలాపన మనగాకి విశిష్టమైన రాగలక్ష్మణ విశేషములనుసరించి నియమిత్తమైన స్వరసమైళనముతో రాగమును విస్తరించుట. అనగా మనుష్యాది జీవకోట్లు వృద్ధిజెం

దుటకు ఆహారమొటుల అత్యవశ్యకమగునో యటులనే రాగముఅభివృద్ధిజెందుటకు ఆలాపన మత్యంతావశ్యకమైయున్నది. గనుక వ్యుదైనబకరాగమును ఆలాపనజేయుటకుమున్నందు అదిజనకరాగమూలేక జన్మరాగమూ? యని దెలిసికొనిఆరాగముయొక్కారోహణ అవగోహణస్వరములను వానిభేదములను జీవస్వర, న్యాసస్వర, అన్యస్వర ప్రయోగములాదిగాగారాగలక్షణములనుసరించి వివిధములగు సంగతులయొక్క మార్పులతో రాగమును విస్తరించి రాగాలాపన లక్షణమునందు జెప్పుబడిన, 1-2-3-4 రాగవర్ధనులకేశ్వరచిన సిర్లీతకాలములందు సర్వజనమనోరంజకమగు నటుల మంద, మధ్య, తారణాయిలందు పునరోక్కిలేకుండ సంచారముజేసి ఆధారశ్శతీయగు మధ్యమడ్జమును జేరుట రాగాలాపన మనబడును.

(c) క్రొత్తగాపాటనేర్చుకొనువారికి రాగాలాపనచేయటకు ముఖ్యమగా గమనింపజేయవలసిన విషయములేవనగా:

(1) ఆలాపనచేయబడు రాగము జనకరాగమూ? జన్మరాగమూ?

(2) జనకరాగమైన శుద్ధమధ్యమరాగమూ? లేక ప్రతిమధ్యమరాగమూ? వానిపేరు, వాని సంఖ్య, వాని స్వరముల వివరము.

(3) జన్మరాగమైన వాని జనకరాగము, సంఖ్య, స్వరముల వివరము.

(4) జన్మరాగమైన షౌడవమూ? మాడవమూ? సంపూర్ణమూ? వక్రమూ? వాని భేదములా?

(5) జన్యరాగమైన ఉపాంగమా? భాషాంగమా? థామాంగమైన అన్యస్వర వివరములేదు?

(6) జన్యరాగమైన పంచమాంత్యరాగమా? థైవతాంత్యరాగమా? నిషాదాంత్యరాగమా?

(7) ఘనరాగమా, రక్తి(నయ)రాగమా, దేశీయరాగమా?

(8) జంటస్వర, దాటుస్వరప్రయోగములవివరములేదు?

(9) రాగరసములలో యే రసమునకు సంబంధించిన రాగము?

(10) ఏ సమయమున పాడదగిన రాగము?

మొదలగు ముఖ్య విషయములను గ్రహింప గలుగుసటుల చేసిన పిదప ఆరాగమునకుగల జీవస్వర, న్యాసస్వర, వివరములు, గమకవరీకులు, వర్జస్వరములాదిగాగల తదితర ప్రయోగములన్నటి వివరములను క్రొత్తగా నేనృత్తానువారిక రాగాలా పనయిందు ముఖ్యముగా బోధింపవలెను.

త. (a) తాళముయొక్క “జాతి” అనగా తాళాంగములగు అనుద్రుత, ద్రుత, లఘు, గురు, ప్లుత, కాక పాదములలో ప్రాముఖ్యమైన లఘుపును వేయునపుడు దానియొక్క అత్తరకాలమును జాతినిబట్టియే నిర్ణయింపవలసి యున్నందున లఘుసంబంధమైన యాజాతి తాళమునకెంతయ్యప్రాముఖ్యమైయున్నది. ఈజాతులు 5 విధములు. (1) ప్రతిజ్ఞజాతి (2) చతుర్వజ్ఞజాతి (3) ఖండజాతి (4) ముప్రజాతి (5) సంక్రితజాతి. ఇవి వరుసగా 3,4,5,7,9 అత్తరములను కలిగియుండును— ధృవాది

సప్తతాళములు యిం పంచజాతుల సంయోగమువలననే
 $7 \times 5 = 35$ తాళములగుచున్నవి. గనుక పై విధమున యిం
 35 తాళములును పంచజాతులలో నొకజాతికి చెందియేయం
 దునుగాని జాతిరహితముగ నేతాళమునుడనేరదు. పైతెర్ తాళ
 ములలో నేతాళమైనను వేయునప్పుడు ఆ తాళమునకేర్పురచి
 యున్న అంగములను దెలిసికొనియున్నను ఆతాళముయొక్క
 జాతిని గనుగొననియెడల అట్టి తాళమునకుగల లఘువులను
 వేయుటకెవ్వగికిని సాధ్యముగానేరదు. గనుక తాళదశ్చపాణము
 లలో నీ జాతి మిక్కిలిముఖ్యమనిచెప్పదగియున్నది. ఇదే తాళ
 ముయొక్క జాతి అనునూటకర్మము.

(b) “మ” అనుస్వరము మేళకర్తలను రెండుసమాం
 గములుగ విభజించుచున్నదనుట కర్థ మేమనగా?

పెంకటమథివారి మేళకర్త రాగ పదతిలో చెప్పబడినటులు
 సప్తస్వరములలోని “సరిగమ” అను పూర్వాంగముయొక్క శుద్ధ
 వికృతి స్వరభేదములలో మొదటిశుద్ధస్వరభేదములచేత “పథని”
 అను ఉత్తరాంగ స్వరములయొక్క శుద్ధ వికృతిభేదములను వ
 రుసగా ప్రస్తరించితే గొమేళములు యేర్పుడును. అదేవిధముగా
 పూర్వాంగముయొక్క శుద్ధవికృతి భేదములలో నొణొక్క
 స్వరభేదముచే ఉత్తరాంగ శుద్ధవికృతి స్వరములను వరుసగా
 ప్రస్తరించుచు వచ్చిన రెండవ భేదముచేత 6 మేళములును,
 మూడవ భేదముచేత 6 మేళములును, నాల్గవభేదముచేత 6 మే
 శములును, అయిదవ భేదముచేత 6 మేళములును, ఆరవభేదము
 చేత 6. మేళములును ఏర్పడుటచే మొత్తము $6 \times 6 = 36$ మేళ

ములును శ్రీనివాసమధ్వమ ప్రస్తారముచేతనే యేర్పడుచున్నవి. వీని నే తిరిగి మధ్వమముయొక్క వికృతిభేదమగు ప్రతిమధ్వమ స్వరముచే ప్రస్తుతించిన మరియుక 36 మేళములు యేర్పడి యొత్తం 36+36=72 మేళకర్త రాగములు యేర్పడుచున్నవి. వీనినే జనక రాగములనియు, మేళరాగములనియు, కర్త రాగములనియు, సంపూర్ణ రాగములనియు, “వేరు” రాగములనియు, మూలరాగములనియు, ముఖ్యరాగములనియుచేప్పబడును. ఇటుల మేళకర్తలు 36 నుండి 72గా నేర్పడుటకు మధ్వమము యొక్కశుద్ధవికృతిభేదములప్రస్తారమే కారణమగుచున్నందున, శుద్ధవికృతి స్వరభేదములుగల యా మధ్వమము ఆనగా “మ” అను స్వరము 72 మేళకర్తలను రెండు సమభాగములుగా విభజించుచున్నదను మాటకర్థము యేర్పడుచున్నది.

శ్రీ త్యాగరాజ చరిత్రవు.

4. (a) సంగీత ప్రమూర్తులలో నగ్రాగణ్యడును కవిశేఖరుడును, గాయక సార్వభౌముడునగు శ్రీ త్యాగరాజగారు తంజావూరు జిల్లాలోని “తిరువాహనారు” అను గ్రామమున 1759వ, సంవత్సరములో జన్మించెను. వీరిపూర్వకులు తెలుగుదేశమునుండి దక్కిణ దేశమునకువలసపోయారు. ఇతడుమరికినాడు ప్రతిలింగవైదీకి. భరద్వాజ గోప్తీయుడు. తెలుగు బ్రాహ్మణుడు. వీరితండ్రిపేరు రామబ్రాహ్మము. తల్లిపేరు శాంతమ్మ, తండ్రితండ్రిపేరు గిరిరాజకవి. భార్య పేరు పార్వతి. మహాపతిప్రత. భక్తురాలు. ఆమె ముత్తెదుపుగనే స్వరస్తరాలయ్యెను. కుమార్త పేరు నీతామహాలయ్యై. సంగీతగురువుపేరు శోంఠి వెంకటరమణయ్య.

ಕ್ರಿ. ಕೃಷ್ಣರಾಜು (1759—1847)

లలో రామాయణము రచించియండిరనియు చెప్పామరు. ఏరి శిష్టులలో ముఖ్యులు (1) వీణ కుప్పయ్యర్ (2) మనంబు చావడి వెంకట సుబ్బయ్యర్ (3) వాలాజబాద్ వెంకటరమణ భాగవతార్ (4) అయ్య భాగవతార్ (5) ఉమయాల్ పురం కృష్ణభాగవతార్ (6) సుందర భాగవతార్ (7) మథ్య రునం గోవిందశివన్ (8) సభాపతి అయ్యర్ (9) రామయ్యం గారు (10) నెయ్యకృరపటి సుబ్బయ్యర్ (11) గణేశయ్య (12) తంజావూరు రామరావు (13) నఱగవరమ్ నీలకాంతయ్యర్, (14) సుబ్బరామ భాగవతార్ (15) అమృతలింగం పిళ్ళె) మొదలగువారు. ఇదే సంక్షేపమైన ఏరి చరిత్రాంశము.

త్వాగయ్యగాను కర్మాటక సంగీతమునకెంతయు ప్రాముఖ్యమైన కృతులు, కీర్తనలు, దివ్యనామ సంకీర్తనలు, ఉత్సవ సంప్రదాయ కీర్తనలాదిగాగల వేలకొలదినచనలను రాగభావ సంపత్తి తోను భక్తిరసపూర్వితముగను మృమమధుర తైలిలో రచించి- శిష్టపరంపరలచే ప్రపంచమున వెదజల్లి కీర్తని గడించిన సంగీతోద్ధారకులగుటచే కర్మాటక సంగీతముయొక్క గౌరవమునకుగాను ఏరుచేసిన రచనారూపక్కమైనకృష్ణమే మిగుల ఘనకార్యమును చిరస్థాయిమైయున్నది.

(b) ఈక్రింది ముగ్గురువాగ్గేయకారకులు ఆయాకృతులను ఆయా రాగతాళములలో రచించినటులు దెలియదగును.

రచయితలు. కృతులు. రాగములు. తాళములు.

1 ముద్దుస్వా వింపి మేముదం-పూర్వకల్యాణి-చ. త్రిపుట మిద్క్షుతులు { నీలకంఠభ జేహం - కేదారగౌళ-చ. రూపకము

2 శ్రౌంధ	{ బీజగదంబ	-ఆనంద్ భైరవి	-చ.త్రిపులు
శాస్త్రి	{ నిన్నవినాగామరి	-పూర్వకల్యాణి	-మి.చాపు
3 గోపాలకృ	{ శివలోకనాథనై	-నాదనామక్రియ	-చ.రూపకము
ష్టూరతి	{ కనకసభాపతి	-ధన్యసి	-చ.త్రిపులు

5. (i) ధన్యసిరాగలక్ష్మణము; — ఇది 8వ మేళక ర్యాగు హనుమత్తోడి రాగమునందు జనించిన జన్మరాగము.

అరోహణము:— స గ² మ¹ ప ని² స

అవరోహణము:— స ని² ధ¹ ప మ¹ గ² రి¹ స.

ఉపాంగరాగము. బోడవసంపూర్ణము. మడ్జగహము. రక్తిరాగము. ఆరోహణమున, రిషభ, ధైవతములు, వర్జ్యము. అవరోహణము సంపూర్ణము. ఈరాగమునకు సాధారణ గాంధార, కై శిక్ష నిసాదములు మిగుల రంజనము గలిగించు జీవస్వర, న్యాసస్వరములుగా నున్నవి.రాత్రి తే గంటలు మొదలు ఉదయం 6 గంటలవరకు గానము సేయదగును. గగమమహానీ

ని, మొదలగు జంటస్వర్పుప్రయోగములును రిరిని-ససప-ధధము యిట్టిదాటుస్వర్పుప్రయోగములును ఈరాగమునకుముఖ్యముగా నున్నవి. ఇందుగల ముఖ్య సంచారములు.

గమపనిసా-సా-నిధా-పా-నిసమగారినగరిన-సనిరిసనిధపా-మగమపనీధపా-పనిసా-నిధపమపా-ధపగారిన-సా-నిధపసిసా. మొదలగునవి.

(ii) కేదారగౌళరాగ లక్ష్మణము:— ఇది 28వ మేళకర్తయగు హరికాంభోజిరాగమున జనించిన జన్మరాగము.

ఆరోహణము:— న ర² మ¹ ప ని² స.

అవరోహణము:— న ని² ధ² ప మ¹ గ³ ర² స.

ఉపాంగరాగము. ఔడవ సంపూర్ణము. నిషాదగ్రహము. రక్తిరాగము. సాయంకాలము గానము సేయదగును. ఆరోహణమున గాంధార దైవతములు వర్ణము. అవరోహణము సంపూర్ణము. ఈరాగమునకు రిషభ, గాంధార, మధ్యమ, నిషాదములు విశేష రంజనము గలిగించు రాగచాచ్ఛయా స్వరములుగానున్నవి. ఇందు రిషభము న్యాస స్వరముగానుండి, కొన్ని చోటుల నిషాదము ఎడువు స్వరముగానున్నది. ఇది మిక్కిలి ప్రసిద్ధరాగములలోనొకటియై యున్నది.

ఇందుగల ముఖ్య సంచారములు:—

ఒమపనీసాసా-సనిరిసనిధపా-మపనిసరిషాగ్వీ-మగగరిసా-పనిసా-
రిససిధపా-మపనిధధపమాగ్రీ-ఒపమగరిగారిసా-న్నిసరీగరిసా-
నిధపమపనీసా-న్నరీసా-మొదలగునవి.

(iii) శంకరాభరణ రాగలక్ష్మణము:— ఇది 29వ మేళకర్తారాగమై కటపయాదివిధికిసరిపడుటకు “ధీరజు” అనుపదము ఈరాగమునకు ముందు జేర్పుబడినదిగానున్నను కొన్ని ప్రయోగ

ములవలన నిది ధీరశంకరాభరణరాగమున జనించిన జన్మరాగమనియే పరిగణింపబడుచున్నది.

ఆరోహణము:— స ర్ష² గ³ మ¹ ప ధ² ని³ స.

అవరోహణము:— స ని³ ధ² న మ¹ గ³ ర్ష² స.

సంపూర్ణరాగము. వజ్జుగహము. సర్వస్వరగమక వరీకరాగము. రక్తిరాగము. సాయంకాలము పాడదగినరాగమనియే పూర్వాచార్యులయభిత్తమైనను అన్నికాలములందు పాడదగినరాగమనియే ప్రస్తుతకాలమున వాడుచున్నారు. ఈరాగమునందుగల అన్ని స్వరములు రాగచాప్యాయా స్వరములుగానున్నవి. ఈరాగమున సస, రి, గగ, షుమ, పప మొదలగు

జంటస్వర ప్రయోగములును రిని, సధ, నిప, ధమ, పగ, మం, గసామొదలగు దాటుస్వరప్రయోగములును ముఖ్యముగా నున్నవి. ఇది పెద్దరాగములలో నాకటిగానున్నది. మరియు నీరాగమున సధపలను నిషాదవర్జ్ఞప్రయోగములు అవరోహణమున సాధారణముగా వచ్చుచున్నను, సనిధపలనెడిప్రయోగము లేతరచుగా నిందు వచ్చుచుండుటచే కొందరు దలచునటుల అవరోహణముపాడవముగాక సంపూర్ణమనియే చెప్పబడుచున్నది.

ఇందుగల ముఖ్య సంచారములు:—

మగమపథానిసాసా-సనిధనిపథానిసా-సనిధపా-మపధరిసరంగా-

రిగుగరిగుసా-సనిసగీసని-సనిపథనిసా-రినిధపా-ధుగరిసా-

సాసధపమపా-పమగరిగుధా-హూరీగుగరిసా సరిగుపామ
గరిసా-పాసానీరీ-సనిసమగరిసా-నిధనిపథానిసా-మొదలగునవి.

6. రాగులు.

స్వరములు.

- (1) నీలాంబరి, లో ... కాకలీనిషాదము.
- (2) భై రవి, లో ... సాధారణగాంధారము.
- (3) సారంగ, లో ... ప్రతిమధ్యమము, కాకలీనిషాదము
- (4) సహన, లో ... సాధారణగాంధారము.
- (5) ముఖారి, లో ... సాధారణగాంధారము.
- (6) కొమవర్ధని, లో ... శుద్ధరిషభము, ప్రతిమధ్యమము,
కాకలీ నిషాదము.
- (7) బిలహారి, లో ... కాకలీ నిషాదము.

పై గనుబఱచిన నిధమున ఆయా రాగులందు క్రమ
ముగా ఆయా స్వరములు వచ్చుననిదేలియదగును.

7. (a) వాద్యములు తంత్రీవాద్యములనియు (పీణ
మొ.) గాలివాద్యములనియు (వేణు మొ.) చర్మవాద్యము
లనియు (మృదంగము మొ.) ప్రతివిధములుగానున్నను అని వాని
వాని ఉపయోగములనునరించి తే విధములుగా విభజింపబడు
చున్నవి. అని ఏవనగా: (i) శృతివాద్యములు (ii) లయ వా

ద్వాములు (iii) సంగీత వాద్యములు.. ఏని ఉపయోగములు ఉదాహరణము లేవనగా?

(i) శృతివాద్యములు:—అనగా ఈ రకమును చెందినవాద్యములు గాత్రమునగాని జంత్రమునగాని గానమొనగును నపుడు శృతికిమాత్రమే ఉపయోగింపబడును. ఉ:—తంబుర, ఏక్కూర్ - తుంతిన, ఒత్తు, (ottu) మొదలగునవి.

(ii) లయవాద్యములు:—అనగా ఈరకమును జెందిన వాద్యములు, గాత్ర, జంత్రగానములందు లయ (తాళ) సుబంధమైన ప్రక్క వాద్యములుగా నుపయోగింపబడును. ఉ:—మృదంగము. ఘటం, కంజీర, డోలు, డోలక్, గెత్తువాద్యం, మోర్సింగ్, తబల, జాల్ర, చిప్పు, సిలంబు, మొ.

(iii) సంగీత వాద్యములు:—అనగా ఈరకమైన వాద్యములు సంగీతమును నోటిషన్ పాడకండనే కచ్చేరిచేయులు క్రూమైనవిగానుండును. ఉ:—వీణ, ఫిడేలు (violin), వేణు (flute), నాగస్వరమ్, గోటువాద్యము, జలతీరంగము మొదలగునవి.

(b) గోటువాద్యము, వీణావాద్యముచూచుటకు విశేషభేదములేక ఒకేవిధముగా నుండును. అయితే వీణావాద్యమునందు స్వరస్థానములను మెట్లుతో సమర్పించడి యుండును. గోటువాద్యమునందు స్వరస్థానములను మెట్లుతో సమర్పించడి యుండక తంబురవలె కేవలము తంత్రులనుమాత్రము గలిగియుండును. ఇదియెక టైప్ రైండు వాద్యములను చూచుట లోగలముఖ్యమైనవు.

8. హంసధ్వనిరాగము-ఆదితొళుము.

- ప. శ్రీరఘుకులమందుబుట్టి నీవు-సీతను చేకొనిన రామచంద్ర ॥ (శ్రీరఘు)
- ఆ. ఆరామమందు మునులకోరిక-లీడేరసేయబూనుకొన్న రాము॥ (శ్రీరఘు)
- చ. పరరత్నపీతమందు మజ్జనము-పుడమి సురులచే గైకొన్న రాము॥
పరమభక్తులను పాలనంబుసేయు-సాకేతవాస త్యాగ రాజనుతు॥ (శ్రీరఘు)

తాత్పర్యము:- శ్రీ రఘువంశమున బుట్టినవాడవై సీతను వివాహమాడిన యోరామచంద్రా, మునులకోరైస్తులు ఫలింపజేయుట్కుకే పూనుకొని వనమున విషారించిన రామూ, శ్రేష్ఠమగు రత్నసింహసమున బ్రాహ్మణులచే బట్టాభీషేకము నొందిన రామూ, భక్తుగ్రేసరులను రక్తించునట్ట అయోధ్యానివాసుడవైన రామూ! అని త్యాగయ్యగారు శ్రీ రామచంద్రుని అనేక విధముల కొనియూడుచున్నారు.

ప.	;;,* ప నిస్సాసనిపాగం । రీ,సా, - సని । పని - సరిగారీ॥
	;;,* శ్రీ... ర... ఘు । కు,ల, - మం । దు. - బు..ట్టీ॥
2	గా,గా,* ప నిసరిసనిపాగ । రీ,సా,- సని । పని - సరిగారీ॥
	నీ,వు,* శ్రీ... ర.. ఘు । కు,ల, -మం. । దు. - బు..ట్టీ॥
3	గా,గా,* ప నిసరిగరిసనిపగ । రీ,సా,-సని । పని - సరిగారీ॥
	నీ,వు,* శ్రీ... ర... ఘు. । కు,ల, -మం. । దు. - బు..ట్టీ॥
1	గా,గా,* గాపాపాసానీ । సా;; - సరి । సని - పా;సని॥ నీ,వు,* నీ . త. ను । చే;; - కొని । న. - రా;ము॥
2	పా,గారి* గపగవ పాసానీ । పనిసరిగ్-గ్రి । సా - సరిసనిపా॥ చం,ద్ర.* నీ... త. ను । చే... - కొని । న - రా...ము॥
3	పిసనిపగరిగ* గపగవ పాసానీ । పనిసరిగప-గ్రి । సా - సరిసనిపా॥ చం..ద్ర.* నీ... త. ను । చే.... - కొని । న - రా...ము॥

సనిపగరిగ*

చం. ద్రో* (త్రీరఘు)

అ. ;;;* సనిపా-పనిసారీ | గా, రీ, -గగీ, రీ - సరిగారీ ||
;;;;* ఆ... -రా.. మ | మరు, మ, -మును | ల -కో.. ర ||

2. రీ ;;;* సనిపగ-ప నిసారీ | గా, రీ, -గ గీ, రీ - సరిగపగా ||
క ;;;* ఆ... -రా.. మ | మందు, -మును | ల -కో.. ర ||

రీ ;;;* సనిగరి-సనిపాగా | పనిసా; -స రి | స ని-పనిసరిగా ||
క ;;;* లీ.. -డై.. ర | సే.యు; -బూ. | ను. కొ...న్న.||

సనిపగరిగ*

రా...మ.* (త్రీరఘు)

చ. ;;;* గాగాగా; రీ - | గా పా-ప ని | స ని పా; గా ||
;;;;* వ ర ర;త్తు - | వీ; త్తు-మం. | దు. మ; జ్జ ||

2 గా,రీ,* గాగాగా; రీ - | గపనీ; - స రి | స ని పా; గా ||
న,ము,* వ ర ర;త్తు | వీ. త్తు-మం. | దు. మ; జ్జ ||
గా,రీ,* సరిగప-గారిసా | సనిపా; - ప ని | సా-స రిగారిX||

న,ము,* పుడమి .-సురుల | చే. .; - గ్ర. | . -కొ. .న్న.||

పా,పా,* సనిపా - పనిసారీ | గా, రీ, - గా | రీ - సరిగారీ ||
రా, మ,* పరమ - భ.. త్తు | ల, మ, - పా | ల - సం.. బు ||

రీ,రీ,* సనిపగ-పనిసారీ | గా, రీ, - గా | రీ - సరిగపగా ||
సే,యు,* పరమ.-భ.. త్తు | ల, మ, - పా | ల - సం.. బు ||

రీ, రీ,* సనిగరి-సనిపాగా | పనిసా; - స రి | సని- ప నిసరిగా ||
సే,యు,* సా...-కే. . త్త | వా. స; -త్వ్య. | X.- రా... జ. ||

సనిపగరిగ*

సు... త.* (త్రీరఘు)

కృతికర్త తాయగయ్య.

Government Technical Examinations.

November 1932.

2/237
9736

Indian Music (Theory)-Higher Grade.

12/237
9736

తెలుగు.

1. (a) మూడవదియైన అగ్నిచక్రములోని (6) ఆదు మేళక ర్తరాగముల స్వరములను పేర్కొనుట.
(b) ఈ క్రింద వ్రాయబడిన మేళక ర్తరాగముల సంఖ్యలను క్రమముగా తేలియజేయునది.
(i) వరుణాప్రశ్న, (ii) నాగానందిని, (iii) హౌమవతి.
(c) కటపథాదిచక్రప్రయోగమును విశదముగా వ్రాయునది.
2. (a) ఆరోహణ, అవరోహణములలో సప్తస్వరములు వచ్చు నట్టి కొన్ని జన్యరాగముల నుదహరించి, అట్లుదహరింప బడిన జన్యరాగములకున్న వాని జనక రాగములకు న్న గలభేదము యొట్టుకలుగునను విషయములను విశదముగా వ్రాయునది.
(b) ఈ క్రిందకనుపరచియుండు రాగములయందు వచ్చు అన్యస్వరములైవీ? అట్టి అన్యస్వరములు ఏ సంచార

ములయందు ప్రయోగింపబడుచున్నవి.

(i) కాంభోజి (ii) బిలహారి (iii) సాగంగ.

3. ఈ క్రిందవ్రాయబడియుండు రాగములలో యేరెంటి కైనను లక్షణము వ్రాయునది.

(i) తోడి (ii) ముఖారి (iii) సహస్రా (iv) హంసధ్వని.

4. (a) (35) ముప్పుదియైదు తాళములలో ఆవర్తము ఒకటికి (11) పదునొకండు అక్షరకాలములు వచ్చునటి మూడు తాళములను తెలియజేయుడు.

(b) రాగమాలికయొక్క లక్షణమును వ్రాయము.

5. (a) త్యాగరాజులవారికి పూర్వముండిన ముఖ్యవాగేయకారకులపేర్లను వ్రాయుడు. వారిచే కర్మాటకసంగీత మేట్లు అభివృద్ధిచెందినదనులు సంక్లేపముగా వ్రాయునది.

(b) త్యాగరాజులు లేక ముద్దుస్వామిదేశీతుల వారిచే రచింపబడిన కృతులలో లేషమునటి కృతులందొక్కదానికింగల విశేషమును వ్రాయము.

6. ఈ క్రింగివాటిని గురించి సంక్లేపముగా వ్రాయము.

(i) దేశీయరాగము, (ii) పదము, (iii) సంగతి, (iv) నునోధర్మసంగీతము.

7. (a) తంత్రీవాద్యముల విభాగములను వ్రాయుడు.

(b) నీణ, లేక, ఫిడీలు యొక్క భాగములను గూర్చిపటసహితముగా నొకచిన్న వ్యాసము వ్రాయుడు.

8.(a) ఈక్రిందిరాగములలో ఏడైన నొక రాగములో మిరునే ర్ఘుకొనిన ఒకకృతినిస్వరసాహిత్య తాళాగములతో వ్రాయుచు ఆపాటయొక్క తాత్పర్యమునువ్రాయుము.

- (i) భైరవి (ii) మోహన (iii) శంకరాభరణము
- (iv) కల్యాణి.

(b) ఒకపట్టణమున త్యాగరాజులవారి ఉత్సవసమయమునఅనే కమంటపములయందు సంగీతకచ్చేరీలు జరుగుచుండెను. అట్టి సందర్భమున A, B. అనువారు మొదటిసంగీత మంటపమునకు వెళ్లిరి. కొంతకాలమైన తరువాత A రెండవమంటపమునకును, Bమూడవమంటపమునకున్న వెళ్లిరి. A అనువానికి రెండవమంటపమునందు పాడు వారిశృతి మొదటిమంటపమున పాడుచున్న వారిశృతి కన్న ఒకపూర్ణస్వరము యెక్కువగా తోచెను. B అనునతనికి మూడవమంటపమందు పాడువారిశృతి, మొదటిమంటపమున పాడువారిశృతికన్న ఒకటిస్తురస్వరమధికముగాతోచెను. మొదటిమంటపమునపాడు విద్యాంసుల శృతిషంచమముగా తలచినయెడల రెండుమూడు మంటపములయందు పాడు విద్యాంసుల శృతులు యే స్వరములుగానుండును.

జి వా బు లు.

1.(a) మేళచక్రములగు ఇందు, నేత్ర, అగిన్, వేద, భాణ,
బుత్తా, బుష్టి, వను, ప్రభవ్యు, ధిశి, రుద్, ఆదిత్య అనెడి 12
చక్రములలో తెవదైన అగిన్ చక్రములోని 6 మేళకర్తారాగ
ములు వాసి స్వరములేవనగా:—

<u>మేళక ర్తల పేర్లు.</u>	<u>మేళక ర్తసంఖ్యలు.</u>	<u>స్వరములవివరములు.</u>
గాయకప్రియ	13	సరీగ్రమిషధీనిస.
వకుఛాభరణము	14	, , ధ ¹ ని ² స.
మాయామాశవగాఢ	15	, , ధ ¹ ని ³ స.
చక్రవాకము	16	, , ధ ² ని ² స.
సూర్యకాంతము	17	, , ధ ² ని ³ స.
హంటకాంబరి	18	, , ధ ³ ని ³ స.

పై జూపినవిధమున ఆరోహణమునందుగల స్వరములే
అవరోహణముననుండును. ఆయా స్వరములకుగల సంఖ్యల న
నుసరించి వానిపేర్లను యా గ్రంథమున మొదటనుండు గురు
తుల పట్టికవలన సులభముగా గ్రహింపదగును.

(b) వరుణప్రియ, నాగానందిని, హౌమవతి. ఈ మేళ
కర్తారాగముల సంఖ్య లేవనగా?

<u>మేళకర్తలపేరు.</u>	<u>మేళకర్తలసంఖ్యలు.</u>
(i) వరుణాప్రియ	24వ, మేళకర్త
(ii) నాగానందిని...	30వ, మేళకర్త
(iii) హేమవతి	58వ, మేళకర్త

(c) క,ట,ప, యూది చక్రప్రయోగ వివరమేమనగా;—

మేళకర్తలయొక్క వదున సంఖ్యలను సులభముగ నెరుంగుట కై సూత్రముగ యాక్రెండగనుబఱిన విధమున క,ట,ప, యూది చక్రప్రయోగమునుపూర్వార్థాచార్యులు యేర్పరచియున్నారు.

కటపయూదిసంఖ్యలు. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

- (1) కాదినవకము. క లి గ ఘు జ చ ఛ జ రు ఇ
- (2) టాదినవకము. ట ఱ డ థ ళ త థ ద థ న
- (3) పాదిపంచకము. ప ఫ బ భ మ
- (4) యాద్విష్టకము. య ర ల వ శ ష మ న హ

72 మేళకర్తరాగములలో నేదైన నొకరాగముయొక్కసంఖ్యను కనుగొనవలెననినచో ఆమేళకర్తరాగముయొక్కపేరునందుగల యత్తరములలో మొదటి యత్తరము, పైనిగనుబఱిన కటపయూదిపథకమునందుగల నాల్గువదుసలలో నెచ్చటగలదో గుర్తించి ఆయత్తరమునకు పైనివేయబడిన సంఖ్యను కనుగొనవలెను. ఇదేవిధముగా రెండవ యత్తరమునుగూడాకటపయూది చక్రమునందెచ్చటగలదో గుర్తించి ఆయత్తరమునకు పైనివేయబడిన సంఖ్యను కనుగొని, మొదట గనుగొనిన సంఖ్యయొక్క ప్రస్తుత రెండవసారి గనుగొనిన సంఖ్యనుజేర్చి

ఈ రెండు సంఖ్యలను త్రిప్పి వేసిన యేరుడు సంఖ్య ఆమేళకర్త
 సంఖ్యయగును- ఉధా:- మాయామాశవగాళ. ఈరాగము
 యొక్కసంఖ్యను కనుగొనవలెనని ఈ వేరునందుగల మొదటి
 అష్టరమగు “మా” పాదిపంచకములో అయ్యిదవ సంఖ్య క్రిం
 నుండుటచే 5వ, సంఖ్యయగును. రెండవ యత్తరమగు “యా”
 యాద్విషములో మొదటి సంఖ్య క్రిందనుండుటచే 1వ సంఖ్య
 యగును. ఈరెండు సంఖ్యలను వరుసగా జేర్పిన 51వ సంఖ్యయ
 గును. త్రిప్పి వేసిన 15వ, సంఖ్యయగునుగనుక నీ మాయామా
 శవగాళరాగము 15వ, మేళకర్తయని చెప్పబడును. ఇదేవిధము
 గ తక్కిన మేళకర్తలయొక్క సంఖ్యలను ఉండగనుగొనవచ్చు
 ను. ఇట్లు గనుగొనునపుడు “న” అను అష్టరము వచ్చునెడ
 శూన్యముగా నెంచి నున్న (०) యని లెక్కచేయదగును. ఉ:-
 కనకాంగి, ఇందు మొదటియత్తరమగు “క” కాదినవకములో
 మొదటిసంఖ్య క్రిందనుండుటచే 1వ సంఖ్యగను, రెండవ యత్త
 రమగు “న” శూన్యమగునుగనుక ఆనున్నను 1వసంఖ్య ప్రక్కన
 వేసి మరల త్రిప్పి వేసిన 01 సంఖ్యయగును. సంఖ్యకు ముందు
 గల నున్నకు విలువలేనందున “కనకాంగ” 1వ, సంఖ్యగల మే
 శకర్తయగును. మరియు నీ 72 మేళకర్తలలో సంయుక్తాత్మ
 ములుగల నీడగువ మేళకర్తలసంఖ్యలను గనుగొనుపుడు. ఈ
 క్రిందవిధముగ లెక్కించి సంఖ్యలను కనుగొనవలెను.

• సంయుక్తరము	సంయుక్తరముల	మేళక ర్త
గలమేళకర్తలపేర్లు.	విభజించువినరము.	సంఖ్యలు.
రత్నాంగి	రత్న నాంగి	20 ప్రతిష్ఠివేసిన 2
చక్రవాకము	చక్ర వాకము	61 ,,, 16
సూర్యకాంతము	సూర్య కాంతము	71 ,,, 17
షడ్విధమార్గిణి	షడ్ వి ధమార్గిణి	64 ,,, 46
దివ్యమణి	ది వ్య మణి	84 ,,, 48
షిశ్వంబరి	షి శ్వంబరి	45 ,,, 54
షణ్మృథిప్రియ	షణ్ ము థిప్రియ	65 ,,, 56
సిష్మోదమధ్యమము	సి శ్మోదమధ్య	75 ,,, 57
ధర్మవతి	ధర్మ మ వతి మము	95 ,,, 59
చిత్రాంబరి	చి త్రా ంబరి	66 ,,, 66

పై దెలిపిన మేళక ర్తరాగములలోని మొదటి రెండు రములలో సంయుక్తరములను విడదీసి అందుగుర్తుగాగనుపఱి చిన మొదటి అక్షరములనే లెక్కించి మేళకర్తలసంఖ్యలను కనుగొనవాలేను. ఇదేకటపయాది చక్రవర్యాగ వివరము.

2. (a) ఆరోహణ అవరోహణములలో సప్తస్వరములు వచ్చునటి కొన్ని జన్మరాగములేవనగా:—

(i) శ్రేరవి (ii) శంకరాభరణము (iii) కల్యాణి మొదలగునవి.

పై జన్మరాగములకును వాని జనకరాగములకును గల భేదము యొట్టుకలుగునవగా?

వీటియొక్క జనకరాగముల నామములు ముఖ్యముగా కటపయాది విధులనుసరించియండును. మరియు ఆరోహణావ

రోహణములందుగల స్తుప్స్వరము లీక్రిండిర్తిగా నుండును:—

(i) సంపూర్ణమైన విశిష్టతను కలిగియుండును.

(ii) ఒకే క్రమవిధానములో పొచ్చి తగ్గుచుండును.

(iii) ఒకేజాతికిచెందినవిగా నుండును. ఇటుల పై వీధము న వాని జనకరాగములకుగల మూడువిశేషణములినిగానున్నవి.

అయితే ఈజన్యరాగములు వానిజనకరాగములకుగల పై మూడువిశేషణములను గలిగియుండక పోవుటయేగాక ఈ క్రిందదెలుపబడిన ఆయా విషయములందుగూడ భేదము కనుగుట గమనింపదగును.

(i) భైరవిరాగము:— దీని జనకరాగము 20 మేళకర్తయగు నతభైరవి. ఈనర్థభైరవికిని, దీనిజన్యరాగమైన భైరవికిని సహజముగా స్తుప్స్వరములోకేజాతికి చెందిన వగుటచే శుద్ధికి వతమే నియతశ్లతియైనను జన్యరాగమైన బైరవి

రాగమున పథ్థనిస్తపథ్థనిసరీ అనుసంచారములందు రంజనము కొఱకు అన్యస్వరముగా చతుర్శ్రుత్యధి వతము ప్రయోగింపబడు చున్నది. దీనిజనకరాగమైన నరభైరవి కిటిలన్యస్వరప్రయోగము లేఖియునుండవు.

(ii) శంకరాభరణరాగము:— దీని జనకరాగము 29వ మేళకర్తయగు ధీరశంకరాభరణరాగము. ఈదైండు రాగములకును ఆణోహణావరోహణములందుగల స్తుప్స్వరములు ఒకేరకమునకు చెందినవియైనను జన్యరాగమైన శంకరాభరణమున

ముఖ్యముగా, సధపమ, యను నిషాదవర్జుమైనసంచారములును,

మరియు సనిపమ, యను కై వతవర్జుముగల సంచారములుండును. ఏసి జనకరాగైమైన ధీరశంకరాభరణమున కీటి వర్జుముగల సంచారములేమి యుండవు.

(iii) కల్యాణిరాగము:—దీని జనకరాగము 65వ, మేళక ర్తయగు మేచకల్యాణిరాగము. ఈరెండు రాగములకు ఆగో హణ అవరోహణములందుగల సప్తస్వరములు ఒకేజాతికి చెందినవైనను జన్యరాగైమైన కల్యాణిరాగమున “గగధధనిని రిరి” అను మధ్యమవర్జుమగు జంటస్వరసంచారములును ధనిరిగ మధని-రినిధమగరిని” ఇటుల వడ్డ, పంచమవర్జుమగు సంచార ములును నిగరిని-ధనిరినిధమ-గనిధమ మొదలగు దాటుస్వరప్ర యోగములును వచ్చుచున్నావి. దీని జనకరాగైమైన మేచక ల్యాణిరాగమునకిట్టి సంచారములుండవు.

మరియునిటి సంపూర్ణ జన్యరాగములలో కొన్ని టికి ఆగోహణమందుగాని లేక అవరోహణమునందుగాని లేక రెండి టియందుగాని ఒకటి లేక రెండు స్వరములు వక్రముగూడ గలిగియందును. ఉదా:- సహానా, బేగద, సారంగ మొదలగునవి. ఏసి జనకరాగములైన హరికాంభోజి, ధీరశంకరాభరణము, మేచకల్యాణిరాగముల కిట్టివక్రములుండవు. ఈవిధముగా పై జన్య, జనకరాగములక నేకవిషయములందు భేదముకలుగుచున్నాది.

(b) (i) కాంభోజి:— ఇందువచ్చ అన్యస్వరము కాకలీ నిషాదము. ఈరాగమును సంచారముజేయునపుడు నెనిపధనా, నిపిపధనా యను సంచారములందు అన్యస్వరముగా కాకలీ నిషాదము బలుకును.

(ii) బిలవారి:— ఇందువచ్చ అన్యస్వరము కై శిక్షనిషాదము. ఈరాగమును సంచారముజేయునపుడు గపధని ధాపమగ-పనిధిధపమగరీ-గనిధిధపమగరీ మొదలగు సంచారములందు అన్యస్వరముగా కై శిక్షనిషాదము బలుకును.

(iii) సారంగ:— ఇందువచ్చ అన్యస్వరము శుద్ధ మధ్యమము. ఈరాగమును సంచరించునపుడు పమరిగమ¹రిస-రిగమ¹రిస మొదలగు సంచారములందు అన్యస్వరముగా శుద్ధ మధ్యమము బలుకును.

3. (i) తోడిరాగలక్షణము:— ఇది 22వ, పుటుయందుగల 1930వ, సంవత్సరములోని 7వ, ప్రశ్నయొక్క4వ జ్ఞాబునందు వ్రాయబడుట గమనింపదగును.

(ii) ముఖారిరాగలక్షణము:— ఇది 22వ, మేళకర్తాయగు ఖిరహర్షప్రాయిరాగమునందుజనించిన జన్యరాగమైయున్నది.

ఆగోహణము:— న ర² మ¹ వ ధ² న² ధ² న.

అవగోహణము:— న న² ధ¹ వ మ¹ గ² ర² న.

ఉగ్గి భోషంగము. వక్రమాదవనంపూర్ణము. షడ్గ్రహము. రక్తిరాగము. ఆరోహణమందు గాంధారము వర్జము. ఎల్లపూడును గానమునేయదగును. ఈరాగమునందు చతుర్శుతిరిషభ, శుద్ధమధ్యము, కై శిక్షీనిషాదములు మిగుల రంజనము గలిగించు జీవస్వరములుగానున్నవి. ఆరోహణమునందు చతుర్శుతికైవతము అవరోహణమందు సాధారణగాంధారము రాగచ్ఛాయాస్వరములుగానున్నవి. అవరోహణమందుమాత్రము శుద్ధధైవతమునే ప్రయోగింపుచు సమయాచితముగ చతుర్శుతికైవతమునుగూడ ప్రయోగించుట వాడుకగాయున్నది. పూర్వీకులీ ముఖారిని 20వ, నడ్కైరవి జన్మమనియే చెప్పియున్నను చతుర్శుతికైవతప్రయోగమే లూకాలమున కొంచెమెక్కువగ వాడుటవలన నీ ముఖారిని 22వ, మేళక ర్త జన్మమనియే జెప్ప బడుచున్నది. గనుక శుద్ధధైవత ప్రయోగమే ఈ రాగమునకు అన్యస్వరముగా నున్నదని దెలియనగును.

ఇందుగల ముఖ్యసంచారములు,—

మిమపథనిధసాసా-సరిగరిసానిధ¹పా-మపథ¹పమగరిసా-సరిమాగ
రి-రిమపనీధ మపథసా-పథసరిమాగరిసా-సరిగసా-నిధమపథసాని
ధ¹పా-మధ¹పమగరి-సరిపమగరిసా-నిధధాసా మొదలగునవి.

(iii) సహనారాగలక్షణము:—ఇది 21వ పుటయందు గల 1930వ, సంవత్సరములోని 7వ, ప్రశ్నయైక్క తేవ జవాబునందువ్రాయబడుట గమనించునది.

(iv) హంసధ్వనిరాగలక్షణము.—ఇది 29వ, మేళక
ర్తయగు ధీరశంకరాభరణారాగమున జనించిన జన్మరాగము.

ఆగోహణము:— స ర² గ³ ప ని³ స.

అవగోహణము:— స ని³ ప గ³ ర² స.

ఉపాంగరాగము. కౌడవరాగము. మజ్జుగ్రాహము. మధ్యమ, దైవతములు వర్ణము. ఎల్లప్పుడును గానము సేయదగును. ఈరాగమున గాంధార నిషాదములు మిగుల రంజనము గలిగించు జీవస్వరములుగానున్నవి. ఈరాగమున సగ, రిప, గని,

పన, నిరి, నిగ, రిపగరిసనిపరిస మొదలగు దాటుస్వర ప్రయోగములు మిగుల ముఖ్యముగా నున్నవి. ఈరాగము గాయక ప్రేషులగు శ్రీరామస్వామి దీక్షితులవారిచే కల్పింపబడినది.

ఇందుగల ముఖ్య సంచారములు:—

సరిగపనిసాసా-సరిసనిపా-పనిసరిగా-గరిగపగారిసా-నిగరిసనిపా-గనిప-గపగా-రిపగరిసా-నిరిసనిపసనరీసా మొదలగునవి.

4. (a) 35 తాళములలో ఆవర్త మొకటికి 11 అత్మరకాలము వచ్చునటి తి తాళములేవనగా?

తాళములవేర్లు. అంగసంజ్ఞలు. అత్మరవివరము. అత్మరసంఖ్య

(i) తిత్రజాతి

ధృవము. ...₃ 0 ₃ 3 ..._{3+2+3+3...} = 11

(ii) మిశ్జబాతీ

త్రిఫుట. ... |₇ 0 0 ... 7+2+2 ... = 11

(iii) సంకీర్ణజాతి

రూపకము. ... 0 |₉ ... 2+9 ... = 11

(b) రాగమాలికాలక్షణము:—ఇయ్యది పల్లవి, అను పల్లవి, చరణములుకలిగిన ఒక అంద్మైన సంగీతరచన. వీనిలో కొన్ని ఒక పల్లవి ఆనేక చరణములుగా కూడనుండును. ఇందుగల పల్లవిచరణములు వేర్యేరు రాగములలో రచియింపబడి పల్లవి చరణములందుగల సాహిత్యములకును ఆమారాగములపేర్లకును అనుబంధముకలిగి అర్థముచెడకుండునట్టుల తగునేర్పుతో రచింపబడియుండును. సాధారణముగా అనుపల్లవి లేక పల్లవి కేని ప్రతీచరణమునకు నొకచిట్టస్వరముండును. ఈ రాగమాలికలలోని మాతున్ననందుగల విషయము భక్తిరసమునకుగాని శృంగారరసమునకుగాని సంబంధించియుండును. పాదుగైన రాగమాలికలను కొన్ని సమయములలో తరగతులుగా విభజింతురు. [పతీరాగమాలికా అంత్యమందును లేక దానిలోని గములచిభావరయందును సాధారణముగ నిండుతావ ర్తస్వరముల తోగాని అర్థాత వర్తస్వరములతోగాని మాలికగానేర్పడియుండు వేర్యేరు రాగములందుగల యాస్వరములు రాగములకు విలోమక్రమముగ నుండును. ఇవిపాడిన పిమ్మట పల్లవి యెత్తుకొనబడును. ఇట్లుపాదుటవలన రాగమాలికయందు విశేష రంజనమును పెంపాందించును. ఇదియే రాగమాలికలక్షణము.

5. (a)(i) ఛార్జు దేవుడు:- ఇతడు కాశ్మీర దేశస్తుడు.

వర్షగణ బుమిగోటీకుడు. తండ్రి శ్రీద్దలదేవుడు. తాతథాన్కరుడు. ఈతడు గానన్నత్యముల గురించి “అధ్యాత్మవివేక” మను వేదాంతగ్రంథము ప్రాయుటచే “నిశ్చంక” (సంశయము లులేనివాడు) యను బిరుదము వహించెను. 1210-1247లో యాతడు రచించిన “సంగీతరత్నాకరము” కర్మాటకసంగీత కమునందోక గొప్ప ప్రమాణగ్రంథముగా సేటికిని యొంచబడుచున్నది. ఇది సంస్కృతమున ప్రాయబడినది.

(ii) జయదేవులు:— ఈతడు బెంగాలులో “దిందుబిల్యమ్” సందుజన్మించెను. 12వ, శతాబ్దములోనివాడు. భార్య పద్మవతి. కృష్ణభక్తురాలు. ఈతడు రచించిన “గీతగోవింద” మను శృంగారమహాకావ్యమునందు రాధాకృష్ణ ప్రేమతత్వమును అష్టపదులుగ ప్రాయబడెను. ఇని నాయక, నాయకి సఖులచే పాడబడినటుల కీర్తనకు 8పాదములవంతున 24కీర్తనలును 12 స్వరలలో ప్రాయబడెను. సంగీత కీర్తనలకీ అష్టపదులే ప్రప్రథమములుగా చెప్పబడుచున్నది.

(iii) రామామాత్యదు:— ఈతడు తెలుగు నిమోగి బ్రాహ్మణుడు. తండ్రి తిమ్మామాత్యదు. 1550లో విజయనగరరామదేవరాజు కోరికపై “స్వరమేళ కళాసిధి” ప్రాసెను. ఇందు స్వర, వీణ, మేళ, రాగములు చర్చింపబడినవి. జనకజన్యరాగ పద్ధతిని గురించి ప్రాసెను. 20 మేళములు కొన్ని జన్యరాగములు ప్రాసెను. ఉత్తమ, మధ్యమ, అధమ రాగ విభాగము జేసి ప్రాసెను. ముఖారిరాగమితనికి శుద్ధప్రమాణము. శార్జుదేవుని 12 వికృత స్వరముల పద్ధతికి వ్యాతిరే

కించి యాతడు ఏడింటిని మాత్రమే పేర్కొనెను. ఇప్పటి కాలమునవాడు 4 తంత్రుల వీణ యాతనికాలముననే బయలు దేరెను. ఇతనికి “అభినవ భరతాచార్య” యని బినుదు గలదు. యాతని గ్రంథముగూడ కర్మాటక సంగీతముననోక ప్రమాణ గ్రంథముగ నేటికిని యెంచబడుచున్నది.

(iv) సోమనాథుడు:—ఈతడు ఆంధ్రుడు. 1609 లో “రాగ విభోద” మను సంగీతలక్షుణ గ్రంథమును రామామాత్యని రచన ననుసరించి ప్రాసేను. ఇందు తనకాలమున గల 23 మేళములును వాని జన్మరాగములను ప్రాసేను. 15 వికృత స్వరముల నాథారము చేసుకొని 960 మేళములను పేర్కొనెను. ఇదియొక గొప్ప సంగీతలక్షుణ గ్రంథమై యున్నది.

(v) వెంకటమణి:—ఈతడు గోవిందదీక్షి తారుని రెండవకుమారుడు. మొదట సోదరుడగు యజ్ఞనారాయణ దీక్షి తారుని వద్దను, పిదవ ఉత్తరదేశపు గొప్పగాయకుడగు తాన ప్రాచార్యని వద్దను సంగీత మభ్యసించి వృద్ధికివచ్చెను. 1660 లో విజయరాఘవ భూపాలుని కోరెక్సై “చతుర్ధండ ప్రకాశిక” యను గ్రంథమును రచించెను. ఇందు వీణ, శృతి, స్వర, మేళ, రాగ, ఆలాప, తాన, గీత, ప్రబంధ, తాళములను చర్చించెను. రాగాంగ, ఉపాంగ, భాషాంగ, రాగముల లక్షుణములభట్టి శోకములు ప్రాయుచు గీతములనుగూడ నుదహరించెను. ఓన్ని ఉపాంగములు భాషాంగములైన విధముగూడ తన రచనలో దలిపెను. రాగచరిత్రములనెనుగుటకు వీరిలక్షుణ గీతము లెంతో ప్రయోజనముగా నున్నాచి. మరియు జయదే

వు ననుసరించి యాంతడు ల్యాగ్రాజస్ట్రోమిని స్తుతించుచు 24 ఆష్టవదులుకూడ ఇంహాసెను. ఏరి గ్రంథరచనమువలన కర్మాటక సంగీతము కొన్ని మార్పులతో నొక పద్ధతి యేర్పడెను.

(vi). పురందర విఠల:— ఈతడు 16వ, శతాబ్దములోనివాడు. తండ్రి వరదప్ప. గౌప్య ధనికుడు. పండరినాథుని భక్తుడగుటచే తనయాన్నినంతయు దానధర్మములు చేసెను. వేదోపనిషత్తులను ప్రజలకు బోధించెను. దేవరనామములు కన్నడమున ప్రాసితరించెను. సంగీతమును బోధనకుతెగినటుల స్వరావళి, అలంకారములు, పిల్లార్గితములు, తాయములు, నూఛాదులు, ప్రభంధములు రచించెను. ప్రారంభకులకు తెగినటుల స్వరావళిని “మాయామాశవగాఢ” రాగమున భోదించుట యితడే ప్రారంభించెను. ఈతనికి “కర్మాటక సంగీత పితామహ” యని బిరుదుగలదు.

(vii) నారాయణశీర్ఘయతీప్రములు:— ఈతడు 16వ శతాబ్దములోనివాడు. ఆంధ్రప్రభాహర్మణుడు. కృష్ణజిల్లా వాస్తవ్యుడు. “శ్రీకృష్ణ తీర్మాతరంగిణి” ని 12 స్వర్గలలో పూసి తరించిన మహానుభావుడు. పేరి మహిమలను గుర్చించిన కథలనేకము గలవు. ఏదు సర్చారారము దయ్యేణ దేశమునకు వెల్లినడుక్క కావేరి గ్రామములో నిద్రించునపుడు స్వప్నమున గలిగిన దైవాజ్ఞాచే నొక పందిని వెంచడింప నది వెంకటరమణ స్ట్రోమి ఆలయమున కేగి అదృశ్యమయ్యెను. వెంటనే తనతరంగిణీగానముచేసి శిష్యులకు నేర్చెను. భూపతిరాజపురమగు ఈ వరాహపురులోనున్న ఏరిసమాధియందు నేటికి ఏరిచాయాపట

ముగలదు. శ్రీకృష్ణజయంతికి భక్తులనేనులు యచ్చటకు వెళ్లి తరంగములు పాడుచు భజనముసల్పుడును. ఏకి తరంగరచనలు నేటికిని మిక్కిల్లిపసిద్ధిగానుండి భజనలయందును, తద్తరకాలాన్ని పములందును మిక్కిల్లిశేషముగా పాడబడుచున్నవి.

(viii) భద్రాచల రామదాసు:—ఇతడు 16వ శతాబ్దములోనివాడు. తెలుగు నియోగిభూషణులడు. భద్రాచలము తహశీలుదారుగా నున్నపుడు సర్కారు ధనమును రామ్‌కెంకర్యార్థు వినియోగించినందున 12సంవత్సరములు శిక్షనొందేను. రామలక్ష్ములు తాసీమాకు ధనము చెల్లించి తమదాసుని విడుపించుకొనిరి. ఇతడు బందిఖానాయందు రచించిన కీర్తనలు హృదయరంజకములై కర్మాటక సంగీతము కెంతయు ప్రాముఖ్యముగా నున్నవి. త్యాగరాజు రచించిన దేవగాంధారిరాగములోని క్షీరసాగరశయన కృతియందు రామదాసుని పేర్కొనెను. పైని దెలుపబడినటుల త్యాగరాజుకు పూర్వముగల శార్పుదేవాది ముఖ్యవాగ్గేయకారకులచే రచింపబడిన సంగీతలక్ష్మణ వివరముల వలనను, స్వరావళి, అలంకార, గీత, తాళు, ప్రచంధ, సూళానులవలనను కీర్తన, తరంగఅషపదులాదిగాగల యనేక ముఖ్యమైన సంగీతరచనలవ్సలను కర్మాటక సంగీతము మిక్కిలి ఆభిప్రాయిచెందిన దై యున్నది.

(b) త్యాగరాజుగారిరచనలలో మంచివిశేషముగల నొక కృతి ఏదనగా? గాళిపంతు రాగమండలి “తెరతీయగ్రాదా” ఒకప్పుడు త్యాగరాజులవారు తన శిష్యులతోగూడి పయనమైతిరుపతి జ్యేత్రమునంమగల పద్మావతీ కాంతుడయిన శ్రీని

వానమూర్తిని దర్శించుటకే ఆలయమునకు బోగా ఏను దివ్యమూర్తిని దర్శించుటకు వీలులేనట్లు తెరవేయబడియుండెను. అప్పుడు త్యాగయ్యగారు తానుచేసిన పాపమే తెరవలెనచ్చి అడ్డుపెట్టుచున్నదని యూహించి “తెరతీయగరాదా నాలోని తిరుపతివేంకటరమణ మత్స్యరమను” అనెడిక్కతిని పాడగనే తక్కణమే తెరతెగిక్కిందకూలెను. వెంటనే త్యాగయ్యగారు ఘుషాదానందమున శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించి నమస్కరించి “వెంకటేశ్వర” అనెడిక్కిర్తనముచే స్తోత్రముచేసి మరలివచ్చియుండిరి. ఇదిపేరిరచనలలో ఒకమంచి విశేషముగల కృతి. ఇటులనే యింకను ఏరి కృతులలో కొన్నికూటికి మొక్కలి విశేషముగలదు.

6 (i) దేశీయరాగములనగా:—ఇతర దేశముల నుండి తేబడిగాని ఇతరదేశీయరాగసంప్రదాయము కలసిగానియుండిఘన, రక్తిరాగముల సంప్రదాయము కలిగియున్న రాగమునకు దేశీయరాగమనిపేరు. ఉదా:- ఖమాను, సురటి, కానడ, హిందూస్తానికాథి, సహోదా, మొదలగునవి.

(ii) పదము అనగా:—దీనివివరము 18 వ పుటంయం దుగల 1930వ సంవత్సరపు 6వ ప్రశ్నలోని తివ, జవాబునందు ప్రాయబడుట గమనించునది.

(iii) సంగతి అనగా:—సంగీతరచనయొక్క భాగములందుగాని లేకపదబూలమునందుగాని రంజకముకొరకై రాగతాళములనుసరించి భావసంపత్తితో పాడబడు హెచ్చుత్తగ్గులమార్పునకు సంగతియని చెప్పుబడును.

(iv) మనోధర్మ సంగీతము అనగా:—ఊహశక్తినిబట్టి మనస్సునకు తోచినటుల కల్పనజేసి రంజకముగా గానము బ్యెయిల మనోధర్మసంగీత మనబడును. ఎటులనగా సాధారణముగా కచ్చేరీల్లో ప్రదర్శింపబడు సంగీతము త్వకీంద దెలిపినటుల రెండువిధములుగా నుండును.

(i) ప్రదర్శకుడు పూర్వీకవిభ్యాతిరచయితల యొక్క సంగీతరచనలను అనగా యినివరకే అమలుల్లోనున్న సంగీతమును గాత్రమునగాని జంత్రమునగాని గానము చేయుట.

(ii) ప్రదర్శకుడు తనఅధ్యుతమేధాశక్తివలనఅప్పటిక ప్యాడు స్వయముగా సృష్టించినసంగీతమును గాత్రమునగాని జంత్రమునగాని ప్రదర్శించుట.

పై దెలిపిన రెండవతరగతినే మనోధర్మసంగీతమని గాని లేక ఊహశక్తినిబట్టి పాడు సంగీతమనిగాని చెప్పమరు. ఇదినాలుగు విధములుగా నుండును.

(i) రాగ-ఆలాపన (ii) మధ్యమకాల లేక తానమ్,
 (iii) పల్లవి, (iv) స్వరముపాడుల. కృతులలోని సాహిత్యప్రస్తావమును, అరవమునందుగల నిరవల (Neraval) లును పై మనోధర్మసంగీతములోని రకములై యున్నవి. ఇదేమనోధర్మసంగీతవివరము.

7. (a) తంత్రివాద్యముల విభాగములేవనగా?

ఇవి మూడువిధములుగా విభజింపబడుచున్నవి.

(i) తంత్రులను కమాను (Bow)తో రాపిడిజేయులు సలన ధ్వని ఉద్ఘాటించు వాద్యములు.

ఉ॥ వయ్యెలిన్, (ఫిథీలు) సారంగి, దిల్రుబ, బాలసరస్వతి లేక తాశ్రాస్, (మయూరి) ఎస్‌సాంక్ మొదలగునవి.

(ii) తంత్రులను వేళ్ళతో మాటిన ధ్వనిజనించు వాద్యములు.

ఉ॥ వీళ, రుద్రవీళ, గోటువాద్యము, సితార్, స్వరబత్ లేక స్వరగత్, సరోడ్ (Sarode), గిటార్ (Guitar), మాండోలిన్ (Mandoline), హర్షణ్ మొదలగునవి. ఇవిగాక తొంబుర, ఏక్టార్ వంటి శృతివాద్యములు సూడ యిందులో చేరినవై యున్నవి.

(iii) తంత్రులను ఒకసుత్తుతోగాని లేక కొయ్యోటోచే యించిన రెండుపుల్లలతోగాని కొట్టుటవలన ధ్వని మేర్పడు వాద్యములు.

ఉ॥ పియానోపోర్టో, స్వరమండల, గిత్తువాద్యము మొదలగునవి.

పై డెలుపబడినటుల కమాను(Bow)తోగాని లేక వేళ్ళ సహాయముతోగాని పాయింపబడు తంత్రీవాద్యములు మరియుకమాడువిధములుగా విభజింప వచ్చును. ఎటులనగా:—

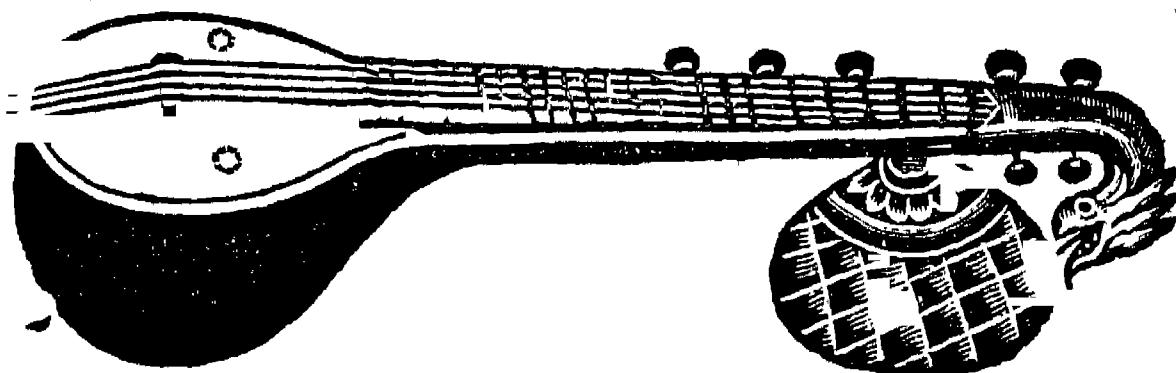
(i) వేళ్ళతస్కొనేందుకు ఒకచద్దునైన బల్లకలిగియుండి దానిని అనుకోనునటుల తంత్రులనదినిపాయింపబడు వాద్య

ముఱు ఉ॥వయ్యెలిన్ (ఫిథీలు) సరోడె (Sarode) మొదలగునవి.

(ii) వేళ్ళ ఆనుకొనేందుకు మెట్లుగలిగి ఆమెట్లునాను కొనునటుల తంత్రులనగమివాయింపబడువాద్యములు ఉ॥ వీణ, సితార్, తాన్చాక్ మొదలగునవి.

(iii) పై విధమున బ్లగాని మెట్లుగానిహేకను, వేళ్ళతో గాక, పిడివంటి ఒకచిన్న గుండ్రని కొయ్యముక్కలో తంత్రుల నదిమివాయింపబడు వాద్యములు ఉ॥ గోటువాద్యము మొదలైనవి. ఈదే తంత్రీవాద్యముల విభాగముల గురించిన వివరము.

(b) వీణావాద్య భాగముల గురించిన వ్యాసము.

ఈపటమునందు జూపబడిన వాద్యము వీణావాద్యము. ఇయ్యది వాద్యవిభాగములలో తర్థిత్రీవాద్యములో చేరినదియై యున్నది. ఈ వీణాలలో పలురకములు గలవు.

(i) ఉత్తర హిందూ స్థానములో నుపయోగింపబడు వీణలు. ఇవి నాల్గుషుగుల పొడవు కలిగిన వెదురుకట్టతో చేయబడి దానివింద మెట్లు అమర్చబడియుండును. ఈ వాద్యము నకు ఆ వెదురు కట్టయే, వేళ్ళ ఆనుకొనే చదునైన బ్లు (Finger board) గా నుండును. దీనికి రెండువై పులను పెట్టెల

వలె నుండు రెండు బుఱలు, వీణకు ఆధారభూతముగా నుండి ఎక్కువ ధ్వనినిచ్చును. ఈరకము వీణలను నుందరి, ర్యుద్రవీణ లేక రక్షబిన్ (Rus bin) అనిచెప్పాదురు.

(ii) దక్కిణ హిందూ దేశములో వాడబడు వీణలు. ఇవినొథారణముగా పనసకట్ట మొదలైనకట్ట (Jack Wood) తో తయారుచేయుదురు. దీనిలో ఎక్కువ ధ్వనినిచ్చుటకే ఏర్ప రచినపెట్టెను కుండ (Kodam) అని చెప్పాదురు. ఇది ఒక బంతిలో క్రింద, వంతు సై జు గలిగియుండును. దానికి ఒక వైపు తెఱచియుండును. ఇచ్చుటనే దీనిని వేళ్ళ ఆనుకునే చదువైన బల్ల (ఫింగర్ బోర్డు)తో కలుపబడును. ఈ కుండయొక్క లోతు 9 అంగుళముల మొదలు 10-కు అంగుళముల వరకు నుండును. కుండలోతు ఎంతే ఎక్కువగా నుండిన ధ్వని అంతగంభీరము గానుండును. కుండపై భాగమున తెఱచియున్న వైపున పల్లెము వంటి ఒక గుండని చదువైన చక్కతో మూయబడియుండును. దీని వ్యాసము (అడ్డకొలత) కుండయొక్క సైజును బట్టి యుండును. అనగా మిక్కలి పెద్దవీణాకు 13 అంగుళములును మధ్యరకపు వీణలకు 12-కి అంగుళములును, చిన్న వీణలకు 9-కి మొదలు 12-కి అంగుళముల వరకును వ్యాసము గలిగియుండును. ఈ కుండను, వేళ్ళ ఆనుకొనే చదువైన బల్ల (దండము) అనబడుకట్టతో జతచేసి యా రెండిటిని యాళి (Yali) యొక్క కంఠము, ముఖములకు జత చేయుదురు. ఆ యాళి యొక్క ముఖము సర్పముఖమును బోలియుండును. దండమువిాద ప్రత్యేకముగ తయారు చేయబడిన వైనము

శ్లో 24 మెట్ల నమర్పబడియుండును. ఒక్కొక్క మెట్లు ఓ కొక్కొక్క స్వరము లేక ధ్వని యొక్క వోచ్చును దెలుపు చుండును.

వీణకు మొత్తము 7 తంత్రాలుండును. అందు మొదటి నాలుగు తంత్రాలు దండముమిద నమర్పబడియుండును, వీనికి మిాదితంత్రాలని వేరు. మిగత మూడు తంత్రాలు ఎడమపక్క నమర్పబడియుండును. వీనికి పక్క తంత్రాలనివేరు. మిాది తంత్రాలు 4ను, కుండమిద నమర్పబడిన లోహాపురేకుగలిగిన కొయ్యపీట (Bridge) మిద ఆన్సోనునటుల వేయబడి కంఠముననుండు చెవులనబడు బిరలడాలకు చుట్టుబడును. పక్క తంత్రాలు లేను, కుండమిద నమర్పబడిన పీటపక్క, నర్థచంద్రా కారముగ నుండు లోహాపు పీటమిద ఆన్సోనునటుల వేయ బడి దండము పక్కనుండు బిరడాలకు చుట్టుబడియుండును. కుండకు దూరముగ రెండవ చివరను మరియుక బుఱ్ఱియుండును. ఇది వీణను సరియైన మట్టములో నుండునట్లు చేయుటయే గాక వీణావాద్యముయొక్క ధ్వనిమాధుర్యమును పెంపొందింపజేయును.

వీణారెసుక్క కుండలి (నువ్వతంత్రాలు ప్రారంభమగు చోటు) మొదలు శిరస్సువరకు గల భాగమును 6 ఆధారములు (Nerve centres=ఆయువుపట్లు)గా భాగించిరి. అవినవనగా?

1 మూలాధార	... అన్నితంత్రాలుముడివేయబడినచోటు.
2 స్వాదిస్థాన	... పీట (బ్రిడ్జె) అమర్పబడినచోటు.
3 మణిషుర	... 24వ, మెట్లు అమర్పబడినచోటు.

4 అనాహత	... 19వ, మెట్లు అమర్చబడినచోటు
5 వృశుద్ధ	... 12వ, " "
6 అజన్మయ	... 7వ, " "

పై దెలిపిన 6 ఆధారములును ఇందుజూపిన వీణావాద్యమునందు నరుసగానుండులు గమనింపదగును. ఇవినీ, ఒకొక్కదానికిగల $12,000$ నాళములద్వారా $12,000$ రాగముల వంతున $6 \times 12,000 = 72,000$ రాగములనుస్మరింపగల శక్తిగల విగానున్న వనిదేవియుచున్నది. ఇదేవీణాయుక్క అన్ని భాగముల గురించిన ముఖ్యమైన వ్యాసము.

8. (a) శ్రీ త్యాగరాజ విరచితము.

మోహనరాగము. ఆదితొశము.

ప. నన్న పాలింప నడచివచ్చితివో-నాప్రాణానాథ ||నన్న||

అ. వనజనయన శోమునుజూచుటే జీవనమనిసెనరున మనసుమర్మముజెలసి||న||

చ. సురపతినీలమణి నిభతనువుతో - ఉరమున ముత్యపు సరులచయముతో

కరమున శరకోదండకోంతితో - ధరణితనయతో త్యాగరాజుర్మిత ||నన్న||

తాత్పర్యము:- పద్మసమానమైన ముఖముతో, నీలమేఘుచ్ఛయ కలిగినదే హముతో, కంతమున ముత్యలహారములతో, హసమున విల్లంబులతో, ఆసీతామహసాధ్వతో త్యాగరాజుచే పూజింపవడురామా నామనోభావమేరిగి నన్న పాలింపవచ్చితివా? అని త్యాగయ్యగారు శ్రీరాముని ఆసేక విధముల కొనియాడుచున్నారు.

0

0

ప. ;* గప్పి - సా;; - సభ
 . - భవ - భస - - 1 గాగా - X882
 . .
 ;* నన్ను - - లిం;; - వ.
 2 8* గప్పి - సరగపగారీసాసభ
 . .
 .* నన్ను - - లిం వ.
 3 8* గాభవ ఖీ - సరగపగారీసాసభ
 . .
 .* నన్ను - - లిం వ.
 4 80* " " "
 .* " "
 8* గాభవ - భస - సాసిస - కాసభ -
 2 8* న - న -
 .* (నన్ను)

75

"
 . - నడుచివ - 1 చి)థ - వో...
 - భవ - భసగా - 1 గాభవ - X 882
 . .
 . - నడుచివ - 1 చి)థ - వో...
 . .
 .* నన్ను - - లిం వ.
 1 పదుసౌకాపం - భవగర ||
 . .
 . - చి)థ . . తో ...
 . .
 . - పదుసౌకాపం - సభభవ - పXXIX ||
 . .
 . - చి)థ . . తో ...
 . .
 . - సగాగీపా - సగాగీపా - భవX8
 . .
 . - న -
 . - భవX8 30 8223

4. ;* పగావక్కా - సాసథసా; | సా - సాలిస - ధాసద - కో||
;* వనజన - యమమ; | యమ - నమ - - . . . - . ||

5. ;* పగావక్కా - సాసరీ - సగారీ | సారీ - గారీ - గావగా||
;* వనజన - యమన - - . . . | సారీ నజన - యమ - మొ. - . . . ||

6. ;* పగావక్కా - సారీ - గారీ సరిగు | X8-X స-య ధ-సువ | ధరసద-ధసక్కా
;* వనజన - యమన - మొ. . . . | . . . మును-జ్ఞా. . . . | కు. . . . - . . . కై

7. ;* " " | X8-8 స సగారిసా; | ధరసద - ధసక్కా
;* " " | . . . మునుజ్ఞా. . . . ; | చు. . . . - . . . కై

8. ;* గాగాగాగా - గాపగి - గాసా - | గాగాగా - గావగా | గాస - సధాన ధువ | పధసాకాసా - ధససదధువ
జీ* వనమన - లెన. - యమ - | జీవ నమన - | లెన. - యమ . . . | రలై. . . . - లలిసి . . . ||

.....* (నన్ను) . . .

;* ధా : ధా - ; ధావువువువు । ధా-ధా-ధార్ - ॥
 ;* నువు తి - ని । ల.-మ. చె-నిభ్ - ॥
 ;* క్రిస్ * క పాథ సా-సాంసు-కాస్థ - ధమ-ధమ ॥ న్ధా-సరీ ॥
 ;* . * యుమ ము ను-ము । త్వీపు- స్ఫులచు ॥ యుము . . త్వీ ,
 1 ;* వగావుధ్ - సాధ్ - సా ; ;* వగావుధ్ - శర - శ్రీ ; ;* వగావుధ్ - శర - శ్రీ ;
 ;* క రము న - శర - శ్రీ ; ;* క రము న - శర - శ్రీ ; ;* క రము న - శర - శ్రీ ;
 3 ;* వగావుధ్ - సాధ్ - సాధ్ సాధ్ గా ; ;* వగావుధ్ - శర - శ్రీ
 ;* క రము న - శర - శ్రీ ; ;* క రము న - శర - శ్రీ ; ;* క రము న - శర - శ్రీ ;
 5 ;* వగావుధ్ - సార్ - సార్ సార్ గు ; ;* వగావుధ్ - సార్ - సార్ గు ; ;* వగావుధ్ - సార్ - సార్ గు ;
 ;* క రము న - శర - శ్రీ । । । ।
 ;* ధాగాగా - ధమ ధమ - ధమధ్ - ॥ ధన - ధసాధసా ॥ పదు ॥
 ;* ధ రజీత - న. యు. - త్వీ ॥ -త్వీ . కర్మ - ॥ జ. -ర్మ. త ॥
 పగ్గమ ॥ . . . *

(b) A. B. అను వారు వెళ్లిన మొదటి మంటప విద్యాంసులశ్రృతి పంచమ స్వరమైనందున A. అనువాదు వెళ్లిన రెండవ మంటప విద్యాంసుల శ్రృతి, మొదటి మంటప విద్యాంసుల శ్రృతికంటే ఒక పూర్ణస్వర మధికముగా నుండుటచే పంచమము + ఒకపూర్ణస్వరము = చతుర్షృతి దైవతమగును. B. అనువాదు వెళ్లిన మూడవ మంటప విద్యాంసులశ్రృతి, మొదటి మంటప విద్యాంసుల శ్రృతి కంటే ఒకటిన్నర స్వరమధికముగా నుండుటచే పంచమము + ఒకటిన్నరస్వరము = కై శికీనిమాద మగును.

మొదటి మంటప విద్యాంసుల శ్రృతి పంచమస్వరమైన

రెండవ	„	„	చతుర్షృతి దైవతమగును	40
మూడవ	„	„	కై శికీనిమాదమగును	42
			యూండును.	3

స్వాతంత్ర్యము

Government Technical Examinations.

November 1933.

Indian Music (Theory)-Higher Grade.

ప్రత్యుత్తम.

1. ధన్యసి, కేదారగాళ, నీలాంబరి, పూర్వాశ్వల్యాణి. యారాగములయొక్క లక్షణములను వ్రాయము.
- 2.(a) వడ్డ - చ.రి - అంగా - ప్రి.మ - పం-శు.ఫై - కె.ని. యాస్వరములుగల మేళక ర్తను, దానిసంఖ్యను దెలుపుము.
(b) 12, 34, 55 యాసంఖ్యలుగల మేళక ర్తలను, వానియొక్క స్వరములను తెలియజేయము.
3. ఈక్రిందివాటిని గురించి వివరించుము.
(i) ప్రత్యాహాతము (ii) కైవతాంత్యరాగము (iii) స్వరసాహిత్యము (iv) ఉపపల్లవి (v) ఘనరాగము.
- 4.(a) చాపుతాళమునకు ప్రతిపుటతాళమునకు గల భేదమును వ్రాయము.
(b) (పీఎస్) ముప్పుధియైదు తాళములలో ఆవర్తను ఒక టికి 12 అత్తరములు వచ్చునట్టి మూడు తాళములను దెలుపుము.

- 5.(a) పదముయొక్క లక్షణమును వ్రాయము.
- (b) అనవపదములను తెలుగుపదములను రచించిన వార్గీ యకారకుల పేర్లను వ్రాయము.
- 6.(a) (i) గీతగోవిందము (ii) కృష్ణలాతరంగిణి (iii)రాగ విబోధము (iv) చతుర్థండి ప్రకాశిక. వీటిని రచించిన వారి పేర్లను వ్రాయము.
- (b) ముదుస్వామిదీట్టేతులు, శ్యామశాస్త్రులు వీరి చరిత్రలను, వీరు రచించిన కృతులను గురించి వ్రాయము.
- 7.(a) గౌలి వాద్యముల విభాగములను వ్రాయము.
- (b) తంబురవాద్యమును గురించి పటసహాతముగా నొక వ్యాసము వ్రాయచు, జీవాళియొక్క | పయోజనము నుగురించి వ్రాయము.
- 8.(a) ఈక్రింద వ్రాయించిన ప్రయోగములు ఆయారాగ ములలో రావచ్చునా? బిలహరిలో - రిగమాగగరిన.
- సారంగలో - సధాపమ. కల్యాణిలో . నిధమగరి.
- (b) సహస్రా, ముఖారి, బేగడ రాగములలోయేదైన నొక రాగములో మారు నేర్చుకొనిన కృతియొక్క చరణ మును,స్వర సాహిత్య, తాళాంగములతో వ్రాయము.

ప్రాయికాలు

జీ వా బు లు.

1. (i) ధన్యసి రాగలక్ష్మణము:—ఇది 44వ, పుటయందు గల 1931వ, సంవత్సరములోని 5వ, ప్రశ్నలో 1వ, జవాబునందు వ్రాయబడుట గమనించునది.

(ii) కేదారగౌళ రాగలక్ష్మణము:—ఇది 45వ, పుటయందు గల 1931వ, సంవత్సరములోని 5వ, ప్రశ్నలో 2వ, జవాబునందు వ్రాయబడుట గమనించునది.

(iii) నీలాంబరి రాగలక్ష్మణము:—ఇది 29వ, మేళక ర్తయగు థిరశంకరాభరణ రాగమున జనించిన జన్యరాగము.

ఆరోహణము:—స రి² గ³ మ¹ ప ధ² ప ని³ స.

అవరోహణము:—స ని³ ప మ గ³ రి² గ³ స.

భాషాంగరాగము. వక్ర సంపూర్ణ, వక్ర పాదవరాగము. రక్తినాగము. మడ్డగ్రహము. సాయంకాలము గానము సేయదగును. ఈ రాగమునకు మధ్యమము మిగులరంజనము గలిగించు జీవస్వరముగా నున్నది. ఈ రాగమున వచ్చు, ప ని² ధ ని² పా, ప ధ ని² పా అను సంచారములందు కై శిఖి నిపాదము ప్రయోగింపబడును. అన్యస్వరమైన యా కై శిక్ష నిపాద ప్రయోగమువలననే యిది భాషాంగరాగముగుచున్నది. ఈ రాగమున మంద్రస్థాయి నిపాదమునకు క్రింద సంచారములులేవు.

ఇందు గల ముఖ్యసంచారములు.

సరిగమపథపనిసాసా-సరిసనిపా-మగరిగమపామా-గమపనిపసా
సరిసనిపామా-గమపనిధని²-పథని²పామగసా-సాసనిధనిసానిపా
మగ - రిగమపమగ - రిగమగరిమగ - రిగసా - రిససనిసా.
మొదలగునవి.

(iv) పూర్వకల్యాణి రాగలక్షణము:— ఇది 5 విహ,
మేళక ర్తయగు గమనశ్రమ రాగమున జనించిన జన్యరాగమై
యున్నది. దీనినే పూరికల్యాణి అనియు చెప్పబడును.

ఆరోహణము:- { స ర¹ గ³ మ² వ ధ² ని³ ధ² స.
 { స ర¹ గ³ మ² వ ధ² సి³ ప ధ² వ స

అవరోహణము:— స ని³ ధ² వ మ² గ³ రి¹ స.

ఉపాంగరాగము. వక్రసంపూర్ణము. వడ్జగ్రహము.
రక్తిరాగము. ఎల్లప్పుడును గానము సేయదగును. ఈ రాగ
మునకు గాంధారము మిగులరంజనము గలిగించు జీవస్వర
ముగా నున్నది. ఈ రాగమున ఆరోహణ, అవరోహణములం
దుగల కొన్ని సంచారములలో పంచమమును వర్ణించి పాడు
టయే సంప్రదాయమును రంజకమునై యున్నది.

ఇందు గల ముఖ్యసంచారములు.

పథపసాసా-సనరిసా-సనిధా-సరిగరిగా-గమపమగమగా-రిసా-

..... సరిగెనూ - సనిధమధనూ - నిధని-మధనిధమగెగెనూ- రిగమపూ-
పధనిధనూ- నిధమ- గనిధమ- గమధ- గమర్నూ- సాసనిధానూ.
మొదలగునవి.

2. (a) వడ్జము, చతుర్షుతీషభము, అంతరగాంధారము, ప్రతిమధ్యము, పంచము, శుద్ధదేవతము, కై శిక్షినిషాదము. ఈస్వరములుగల మేళకర్త వేరు ఏమనగా? రిషభప్రియ. ఈమేళకర్త యొక్కసంఖ్య 62.

(b) 12, 34, 55 ఈసంఖ్యలుగల మేళకర్త లయొక్క స్వరము లేవనగా?

మేళక ర్త
సంఖ్యలు.

మేళక ర్తల
వేర్లు.

మేళక ర్తల స్వరముల
వివరము.

12

రూపవతి

న $3^1 \times 2$ మ 1 పథ 3 ని 3 న

34

వాగ్ధీశ్వరి

సరిగె 3 మ 1 పథ 2 ని 2 న

55

శ్యామలాంగి

సరి 2 $\times 2$ మ 2 పథ 1 ని 1 న

పై జూపిన విధమున ఆరోహణముసందుగల స్వరములే అ వరోహణమున నుండును. ఆమూ స్వరముల సంఖ్యలను బట్టి వాని వేర్లను ఈ పొత్తుమునగల గురుతులపట్టికవలన గ్రహింపదగును.

3. (i) ప్రత్యోహాతము:— అనగా అవరోహణజంట స్వరములలో రెండవ స్వరమును కొట్టి దానిమాచిస్వరముయొక్క ఛాయను రపించుట. ఉదా:- “సస” అనుదానిని “సరిస” అనుసట్టు వాద్యమునందు ఒలికించుటప్రత్యోహాతమునబడును.

(ii) తైవతాంత్యరాగము:— అనగా ఒక రాగములోని మిక్కెలి వేచ్చయిన స్వరము మధ్యస్థాయియొక్క తైవతస్వరము (ధ)గా నున్నప్పుడు అట్టిరాగమును తైవతాంత్యరాగమునబడును. ఉదా:- కురంజి. ఇది 29వ, మేళజన్యము. సనిసరిగమపథ-ధవమగరిసనిన ఈవిధముగా నుండును.

(iii) స్వరసాహిత్యము:— అనగా కొన్ని కృతులలో చిట్టస్వరములుండి వాస్క్రింద సాహిత్యముగూడ నేర్పరచి యుండును. ఇట్టి సాహిత్యముగల చిట్టస్వరములను స్వరసాహిత్యములందురు. ఏనిని అనుపల్లవి చివరను, ప్రతిచరణము చీవరను చిట్టస్వరమువలెనే పాడుదురు. ఈస్వరసాహిత్యముయొక్క మాతృత్వ (సాహిత్యము) అనుపల్లవ చరణములాయొక్క మాతృవునుసరించియే రచింపబడియుండును. ఉదా:- వాచాము గోచర.అటాణారాగము. మైసూరు సదాశివరావు విరచితము. మరియు నుభ్వరాయళాస్త్రీ కృతులలో ననేకము ఇట్టిస్వరసాహిత్యముల కుదాహరణములుగా నున్నవి.

(iv) ఉపపల్లవి:— అనగా వర్ణములో రెండు పల్లవులుండును. అందు మొట్టమొదటిది సహజముగా అందరిచే చెప్పబడుచున్న పల్లవి. రెండవది వర్ణములో ప్రతయెత్తుగడ (చిట్ట)

స్వరముపాడిన వెంటనే మరల చరణమును పాడుదురు. గనుక అనుష్టువ, ముక్తయిస్వరములు పాడిన వెంటనే పులవి యెత్తు కొనునట్టు ప్రతి యెత్తుగడ స్వరము పాడినవెంటనే యెత్తుకొను వర్ణముయొక్క చరణమునే ఉపపులవని చెప్పబడును.

(v) ఘనరాగము:— అనగా ఇది ఘనమైన నాభితాన ముగా గానక్రియలను జేయదగినదియై శోర్యవీరోత్సవములగల పురుషునిబోలియుండును. అనగా గంభీరమును తీవియు గలిగినట్టుండును. ఉ;— (1) నాట (2) గౌళ (3) వరాళి (4) ఆరభి (5) శ్రీరాగము మొదలగునవి. ఈ అయిదింటిని ఘనరాగపంచకముని జెప్పబడును.

4. (a) చాపుతాళమునకు త్రిపుట తాళమునకు గల ఫేదమేమనగా? ఈప్రశ్నాపుత్తరమును 9, 10వ, పుట లందుగల 1930 వసంవత్సరములోని 4వ, ప్రశ్నలో, బి, జవాబునందు వ్రాయబడుట గమనించునది.

(b) (శి) ముప్పుదియైదు తాళములలో ఆవర్తము ఒకటికి 12 అక్షరములు నచ్చునట్టి 3 తాళములు ఏవనగా?

తాళములపేర్లు. అంగసంజ్ఞలు. అక్షరవివరము. అక్షరసంఖ్య

(i) చతుర్షజాతిఅట	4 4 0 0	...4+4+2+2	=	12
(ii) ఖండజాతిమర్య	5.0 5	...5+2+5	=	12
(iii) సంకీర్జజాతిముంప	9.0	...9+1+2	=	12

5. (a) పదముయొక్క లక్షణమేమనగా? ఇది 18వ,

పుటయందుగల 1930వ, సంవత్సరములోనిర్వహ, ప్రశ్నలో వివ, జవాబునందు ప్రాయిబడుట గమనించునది.

(b) అరవపదములను తేలుగుపదములు రచించిన వాగైయ కారకులెవరనగా?

అరవపదములు రచించిన వాగైయకారకులు.

- (i) వైదీశ్వరుని సుడి సుబ్బరామయ్యర్
- (ii) ఘనం కృష్ణయ్యర్
- (iii) శంకరాభరణము నరసయ్యర్
- (iv) పాపవినాశ మొదలిమూర్తు
- (v) ముత్తుతాండవదు మొదలగువారు

తేలుగుపదములు రచించిన వాగైయకారకులు.

- (i) తైత్తిజ్ఞలు
- (ii) ఘనం సీనయ్య
- (iii) పరిమళ రంగుడు
- (iv) సారంగపాణి
- (v) మువ్వులూరి సభాపతిలయ్యర్
- (vi) మెరటూరు వెంకటరామశాస్త్రి
- (vii) కార్యోటినగర్ గోవిందస్వామయ్య మొదలగువారు.

6. (a) ప్రబంధములు.

రచయితలు.

- (i) గీతగోవిందము రచించినది...జయదేవకవి
- (ii) కృష్ణలీలాతరంగిణి రచించినది...నారాయణాతీర్థులు
- (iii) రాగవిబోధము రచించినది...సోమనాథపండితుడు.
- (iv) చతుర్పణిప్రకాశిక రచించినది...వెంకటమణి

(b) ముద్దుస్వామి దీక్షిత చరిత్రను.

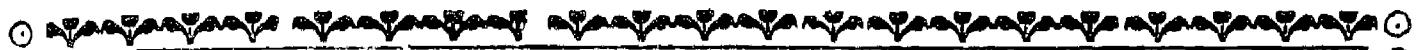
(i) సంగీత ప్రమార్తులలో రెండవ వారైన ముద్దుస్వామి దీక్షితులు 1775వ, సంవత్సరములో తిరువారూరు నందు జన్మించెను. ఇతడు హంసధ్వని రాగమును సృజించిన శ్రీ రామస్వామి దీక్షితారుని కుమారుడు. వెంకలమణి, గోవిందదీక్షితుల సంతతిలోనివాడు. ఇతడు శ్యామళాస్త్రి వద్ద శ్రీ విద్యా మంత్రిపదేశము నొందెను. ఇతడు సకల విద్యాపారంగతుడై వివాహమాడిన తదుపరి కళాపియుడగు చిన్నయ్య మొదలియారువుండు మణలి (Manali)కి వెళ్లేను. అచ్చటికివచ్చిన చిదంబరనాథమోగిని కలసి కాళీకి వెళ్లేను. అచ్చట అయిను సంవత్సరములుండి సంగీతవిద్యయందు గూపు ప్రజ్ఞను సంసాదించుటయేగాక హిందూస్తానీ సంగీతముగూడ సేర్చేను. తిరిగివచ్చునపుడు తిరుత్తుణియందుగల సుబ్రహ్మణ్యేశ్వరుని సన్నిధియందు పంచాక్షరీమంత్రము జపించుచుండునపుడు స్వామివారీతనికి ప్రత్యక్షుమై నోటిలో కండచక్కెర ముక్కను వేసి యదృశ్యుడయ్యెను. దైవానుగ్రహముచే అప్పటినుండియు “గురుగువు” ముద్రతో కృతులు వ్రాయుట ప్రారంభించి నవగ్రహకృతులు, పంచలింగస్థలకృతులు, అపూర్వ ర్యా రాగములలో తానవర్ణములు, రాగమాలికలు, లక్ష్మాగీతములు వ్రాసెను. ఈతని పోదరులగు చిన్నస్వామి, బాలస్వామిదీక్షితులు మధుర గానసభవారి ఆహ్వానముపై మధురకువెళ్లి అన్నగారి కృతులను గానముచేసి మెప్పావడసిరి. తదుపరి చిన్నస్వామి యచటనే మరణించగా బాలస్వామి చింతాక్రాంతుడై విరక్తిచే సేతుయాత్రకు వెడలి తిరిగివచ్చునపుడు

మార్గమధ్యమన యెట్టయపురము జేరి రాజుచే మాదరింపబడి యుండెను. చిన్నస్వామి మరణము వినగనే ముద్దుస్వామిదీక్ష తులు విరక్తుడై యున్న బాలస్వామిని వెదకుచు ఎట్టయపురమున కువచ్చి పెండ్లికొడుకై యున్న తెనతమ్ముని కలుసుకొనగలిగి నందుకు మిగుల సంతసించెను. తరువాత కొన్నాళ్లకు తెరిగి తిరువాయారు వెళ్లియందునపుడు 1835 సంఖోదన యెట్టయపురం రాజపుత్రుని వివాహమునకై పంపిన ఆహ్వానముపై యెట్టయపురము వెళ్లి వివాహము జరిగిన మాడవనెలలో మన్మథసంవత్సర తుల కృష్ణచతుర్థినాడు దివంగతుడయ్యెను.

ముద్దుస్వామిదీక్ష తులవారి శిష్యులలో ముఖ్యులు.

- (1) తిరుక్కడయూరుభారతి
- (2) అవదయర్ కోవిల్ వీణ వెంకటరామయ్య
- (3) తేనూరు సుబ్రహ్మణ్యయ్య
- (4) కొర్కెడు రామస్వామి
- (5) బిల్యవనం
- (6) అయ్యస్వామి
- (7) శుద్ధమ్మదంగం తంబియప్ప
- (8) వడినేలు
- (9) పొన్నయ్య
- (10) చిన్నయ్య (పీరుముగ్గురుసోదరులు)
- (11) తిరువాలూరుకమలం
- (12) అమ్మణి మొదలగువారు.

దీక్షితులవాడు 300 కృతులవరకు రచించినటుల దెలి యుచున్నది. పీనిలో ఎక్కువగా సంస్కృతమున ప్రవాసెను. సంగీతసాహిత్యజ్ఞానము గలవారు మాత్రమే వీరికృతులన్నగహించియానందింపగలరు. ఈకృతులు కతిన్నశైలిగను పెడ్దవిగానుండి నారికేశవాకముగానుండును. కర్కాటకసంగీతమునకు వీరసంగీతరచనలెంతో ప్రాముఖ్యమైయున్నది.

శ్రీ వెను ద్వా స్వా ఏం దీ క్షీ తు లు (1775—1835)

శ్యామశాస్త్ర ల చరిత్రము.

(ii) సంగీత త్రిమూర్తిలలో మూడవనొక్క శ్యామశాస్త్రములు తంజావూరుజల్లూ తెరువానూరు (శ్రీనగర)లో 1763 చిత్రభానునామ సంవత్సర మేషరవికృతి కానక్కత్రమున జన్మించెను. ఇతడు గౌతమ గోత్రీయుడు. బోధాయన సూత్రము. తండ్రి విశ్వనాథఅయ్యర్. ఈశ్యాముని పుట్టుకుముందు ఒక భక్తునికి శ్రీవేంకటాచలపతి ఆవేసించి శ్యాముని తల్లిని పిలచి రాబోవు చైత్రమాస కృతి కానక్కత్ర, శనివారమున నీకొకుమారుడు కలుగును. కనీసము 25మండికి సమారాధనచేయు మనిచెప్పేను. ఆమెల్లట్టేచేయ, గడువుదినమున కే శ్యామశాస్త్రమునికి జన్మించెను. ఇతనికి మొదట వెంకటసుబ్రహ్మణ్యముని పేరి డిరి. కాని ముద్దునకు శ్యామకృష్ణయనిపిలుచుచుండిరి. బాల్యముననే సంస్కృతాంధ్రముల నభ్యసించుటయేగాక మేనమామనొద్దులదిగ సంగీతవిద్యనభ్యసించి 18వార్షాట తల్లిదండ్రుల తోపాటు తంజావూరు వచ్చేను. కాశీనుండియూతార్థియైవచ్చిన ఆంధ్రబాహ్రూణుడగు సంగీతస్వామి, శ్యాముని యింటకిచిక్కుకే పిలువబడేవచ్చినపుడు శ్యామశాస్త్రముక్క భవిష్యత్తునుచెప్పుటయేగాక అపూర్వరాగ, తాళప్రస్తారకములను దెలిపి “గంధర్వగ్రంథముల”ను ప్రసాదించెను. తాను వెడలిపోవునపుడు శ్యామశాస్త్రముని పిలిచి నాయనా? శ్యామా? సంగీత శాస్త్రమం దపార పాండిత్యము సంపాదించితిని. తంజావూరు సంస్కారాయకుడగు పచ్చిమిరియం ఆది అప్పయ్యగారి సంగీతమును తఱ చుగా వినుచుండుము. గాని వారివద్దనేమియు నభ్యసింపవలదని

చెప్పి కాళీకి వెళ్లేను. శ్యామళాస్త్రియటులేచేసి ఆదిఅప్పయ్య
గారి ప్రేమకు పాత్రుడయ్యెను. శ్యామళాస్త్రి శ్రీకామాక్షి
యుక్క సాక్షాత్కారమునొందిన మహాపురుషుడగుటచే “శ్యా
మకృష్టముద్రతో బహుకృతులు, తానవర్ణములు, స్వరజతు
లు, నవరత్నమాలికలు రచించి సాటిలేని గాయకుడని పేద
పొందెను. ఈతడు తైలని దుస్తులు, గంధాత్తతలు, బంగారు
పొదిగిన రుద్రాత్మమాల, రవ్యలకమృలు, పండితశాలువ ధరించి
యున్నపుడు సురద్రూపిగా వెలయుచుండెడివాడు. ఈతడు
కృతులనేగాకమాంజి, కలగడ, చింతామణి, యిత్యాది అపూ
ర్వరాగములను గూడ కల్పించెను. ఇతడు ఎక్కువమంది శి
ఘ్యలను చేరదీయక పోవుటచేతను, వారికైననుతనకృతులనన్నిటి
నిబోధింపకపోవుటచేతను వీరికృతులన్నియుప్రచారములోలేవు.
ఇతడు నరసుత్రికి పొంగెడివాడుకాడు. త్యాగయ్యగారికి పరమ
మిత్రుడగుటచే వీరికువును తమగచనలనువిమర్శించి సరిచూ
చుక్కానెడివారు. వీరిభార్యవీరికంటే 5 రోజులు ముందుగానేస్వర్గ
స్తురాలయ్యెను. వెంటనే శ్యామళాస్త్రి నాకె క 5 రోజులే
ఆయుషుగలదని అందరితోచెప్పి సరిగా 6వ దినముననే ఆనగా
1827 వ్యయసంవత్సర మకరమాస శుక్లదశమినాడు తన 64వ
యైట తంజావూరిగాయకశిఖామణి స్వర్గస్తుడయ్యెను.

శ్యామళాస్త్రి శిఘ్రులలోముఖ్యులు—(1) నుఱ్చరాయ
ళాస్త్రి (కుమారుడు) (2) పొరంబూమకృష్ణయ్య (3) అలసూ
రు కృష్ణయ్య (4) సంగీతన్యామి (5) దాసరి మొదలగువారు.
శ్యామళాస్త్రులు 300 కృతులవరకురచించెను. ఇవి సామాన్య

శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామి (1763–1827)

లు ఆనందించలేనంత క్రిష్మముగానుండి కదళీపాకముగానుండుట చే గాయకత్రయములో వీరికృతులేతక్కువ్వప్రచారములోనున్న వి. దేసిస్తనమే వీటిభావము. కర్మాటకసంగీతమున వీరికృతులెంతోప్రాముఖ్యముగా నేటికిని వాడబడుచున్నవి.

7. (a) గాలివాద్యములు యాదిగువ దెలిపినటుల మూడువిధములుగా విభజింపబడుచున్నవి. ఎటులనగా?

(i) ఒకయంత్రసహాయమున గాలినుత్పత్తి జేసివాయింపబడువాద్యములు. అనగా తీత్తులనసహాయముతో వాయింపబడునవి. ఉ॥ ఆర్గన్, ఫోర్మోనియము మొదలగునవి.

(ii) వేళ్ళు ఆన్సోనేందుకు రంధ్రములుగలిగియండి గాయకుని ఉపాయిలన గాలినిసంపాదించుకొను వాద్యములు. వీటిని తిరిగి రెండువిధములుగ విభజింపబడుచున్నవి.

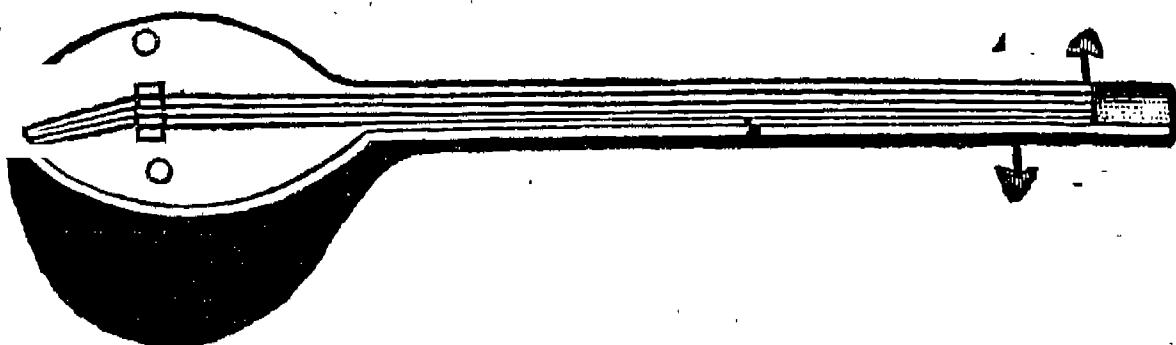
1 ధ్వనినిచ్చు రెండుపాయలుగల నాలుకలనుగాని లేక తదితర సాధనములనుగాని నోటిలోనుంచుకొనిగాలినూదుచు వాయింపబడువాద్యములు ఉ॥దక్కిణ దేశపు నాగస్వరము, ముఖ్యవీణ, సన్నాయి మొదలగునవి.

2 రంధ్రములగుండ గాలినిచోప్పించి వాయింపబడువాద్యములు ఉ॥ పిల్లసగ్రోవ (Flute) మొదలగునవి.

(iii) వేళ్ళుఅనుకునే రంధ్రములు లేకను, గాయకునిఉపాయి సహాయమున వేయ్యేంపకను వాయింపబడు వాద్యములు ఉ॥ గారీకాలమ్, తిరుచిన్నమ్, ఎక్కాలమ్కొంబు, రీడ్డుల్చిమరు, శంఖము మొదలగునవి.

పై విషయములే గాలివాద్యవిభాగముల గురించినవివరము.

(b) తంబుర వాద్యమును గురించి వ్యాసము.

ఇయ్యది తంత్రివాద్యములలో చేరినది. వీళావాద్యమువలెనేనిదియు, అనాదిసండియువాడబడుచు గౌత్రగానమునందును తదితర జంత్రగానములందును శృతికై నుపయోగించబడుటచే నిది శృతివాద్యమని చెప్పబడుచున్నది. పూర్వీకులలో కొందరు టెండేసి తంబురలను గూడనొకే సమయమున శృతికై పుపయోగించుచుండినటుల దెలియుచున్నది. తంబురను శృతిచేసి మిటుట సహజముగా కష్టసాధ్యమగుటచే యటీవలకొందరు హర్షానియమును గూడ శృతికై నుపయోగించుచున్ననుతంబురశృతియందలి ధ్వనిమాధుర్యము నుజీవముగురైటింగినసంగీతజ్ఞులీనాట్టికిన తంబురనేశృతికై వాడుచున్నారు. ఇట్టితంబురలను తల్పుతులుగల క్రోన్స్ అందురు. క్రోన్స్ అనగా శృతిని ధ్వనింపజేయుట కుపయోగింపబడు వాద్యము. వీనివివరములు.

(i) తంత్రులసంఖ్య:- తంబురకు ముఖ్యముగా 4 తంత్రులు వుండును. పూర్వీకులగు షట్కూల గోవిందమారార్ వార్త తంబురకు 7 తంత్రులుగలవనియు అని తె మంద్రపంచములు, 3 మధ్యపడ్జములు, 1 మంద్రపడ్జముగా నుండిననియు చెప్పుమరు. గాని యిష్టపడ్జట్టి తంబురలు వాడుకలోలేవు.

(ii) తంత్రుల వివరము:—1 మంద్రపంచమతంతి 2 మధ్యహష్డతంతి 3 మధ్యహష్డతంతి 4 మంద్రష్డతంతి.

(iii) తంత్రుల రకములు:—1, 2, 3 తంత్రులు ఉన్న తంత్రులుగా నుండును. 4వ, తంతి ఇత్తడి లేక వెండి తంతిగా నుండును.

(iv) తంత్రులను వేయువిధము:—తంబురకుగల 4 తంత్రులను ఒకవైపు మాలాధారము వద్దముడి వేసి రెండవైపు కుండమిాదసమర్పబడిన పీట(బ్రిడ్జ్)మిాదుగాతంబురచివరనుండు చిరడాలకుచుట్టి శృతిచేయవలెను.

(v) తంత్రులను శృతిచేయువిధము:—మొదటి తంతిని మంద్రపంచమముగను రెండవ, మాడవతంత్రులను మధ్యహష్డములుగను నాల్గవతంతిని మంద్రష్డముగను శృతిచేయవలెను. అట్లు చేయునపుడు గౌత్రధర్మము ననుసరించి, తంత్రులబలము సకు తగినట్లు హర్షోగ్రోనియమునందుగల 1 శృతిమొదఱు 5 లేక 5క్క లేక 6 శృతివరకు శృతిచేయదగును.

(vi) వేళ్లనుపయోగించు విధము:—కుడిచేతి వేళ్లలో మధ్యమవేలుతో 1వ మంద్రపంచమతంతిని, చూపుడు వేలుతో 2, 3 మధ్యహష్డతంత్రులను, 4వ మంద్రష్డమును మిాటుచు శృతివేయవలెను.

జీవాళినుపయోగించుట వలన ప్రయోజనమేనగా:—
తంబురమొక్క కుదడమిాద తంత్రులను మెత్తుగానుంచుటకు

వీరచినపీట (బ్రిజ్) మిందిభాగముననుండు తంత్రులకును పీటకు మధ్యగా కొంచెమువ్వాలుదారము (Wool)గాని లేక కంబళిదారముగానియుంచి ముందువెనుకకులాగుచు తంత్రినిమిాటిన ఆందు జీవముగల ధ్వని ఒయలుదేవును. అనగా ఆతంత్రియుక్క స్వయంభూస్వరములు సియత్సానమునకువచ్చి ఆధారశృతిలో జేరును. ఇటులనే మిగత తంత్రులన్నిటికిని జీవాల్చినుపయోగించి జీవముగల ధ్వనిగల్గునటులచేసి శృతివేయునప్పుడు తంబుర శృతియందు మిక్కిలి గంభీరమును, జీవమునుగలిగి గాత్రగానమునకు మిక్కిలి అనుకూలముగాను రక్తిగానుండును. ఇదే జీవాల్చినుపయోగించుట వలన కలుగు ప్రయోజనము.

8.(a) బిలహారి:— ఈరాగములో “రిగమగగరిస” అను ప్రయోగము రావచ్చును? కారణమేమనగా ఈరాగమునకు గలారీహాణమునందు సరిగపథన, అను విధమున ఆశాహాణమున మధ్యముము వర్జముగానున్నను అవగాహాణమున సనిధపవుగరిస, యగుటచే మధ్యముము కలదు. గనుక ప్రశ్నయందుగల “రిగ-మగగరిస”లో “రిగ” యనునది ఆశాహాణప్రయోగముగను వెంటనేయుండు “మగగరిస” అనునది అవగాహాణప్రయోగముగను యెంచదగునుగాననీ ప్రయోగము బిలహారిలో రావచ్చుననుటకు ఈ క్రింది ఉచాహారణమును గూడ గమనించునది.

వీణ కుప్పయ్యగారి బిలహారి వర్జములో ముక్కాయిలో

మూడవ ఆవర్తములో మొదటి గ్రుతమునందుగల సరిగమ

గగిని అనునది యిందులకు ముఖ్యిందాహరణము.

(ii) సారంగః— ఈరాగమున “సధాపమ” అను ప్రయోగము రావచ్చును. ఎటుఱనగా? ఈరాగమునగల ఆర్థిక వాణిజాలవర్షాలో వ్యాపారములందు “సరిగమపథనిస-సనిధపమరిగమరీస” యను విధమున నుండుటచే నీలిలో నిషాదము వర్షముగాకపో

యను ఈరాగముయొక్క విశేష ప్రయోగములందు “సధాపమ” యను ప్రయోగము గలదు. గనుక ప్రశ్నయిందుగల “సధాపమ” యను ప్రయోగము సారంగలో రావచ్చును. సారంగరాగాలితాళతానవర్షములో పల్లవిలోనిరెండవ ఆవర్తమలో రెండవప్రదుతమునందుగల సధాపమరిగమ॥ అనునది యిందులకు ముఖ్యిందాహరణము.

(iii) కల్యాణిః— ఈరాగమునందు “నిధమగరి” ప్రయోగమురావచ్చును. ఇందుగల ఆరోహణావరోహణములు సంపూర్ణమైనను విశేష ప్రయోగములందు వడ్డ వంచమములు వర్షముగల సంచారములుండుటచే ప్రశ్నయిందుగల “నిధమగరి” యను ప్రయోగము కల్యాణిరాగములో రావచ్చును. || పల్లవిగోపాలయ్యగారి కల్యాణి అటతాట తానవర్షములోని అనుపల్లవిలో రెండవలఘువునందుగల “నిధగమపగరిస-నిధమగరి-గమగరిసననిరి”|| యనునది యిందులకు ముఖ్యిందాహరణము.

(b) శ్రీ తాయ్గార్జున విరాళిత సమానాన్ని, ఖచ్చు - ఆది తత్త్వము.

క) టి (గిర్జె నెలకొన్న రాముని)

చులకాంకితుడై యానందాశ్రువుల - నింపుచు మాట్లాడువలెనని-
కలపరంపంగాని పజిష్టులులపై - గాంధీదను లాగ్యారా జింసుతుని||

చ.	; * పవ : , ० - పాశువ - రిఖమువ - పాంధువ వ్యాగాగా	కై గసాసా
; *	తుల టో०, . - కి . తు - డై . . .	యూ.. . నా . . న్రొ . . . ల్రెసు
; *	ప ర రిగరసా - నీ నీ కానిధపాంధువ	వ్యా- ద లిసరి-గమ

; *	పు లనిం. . . - పు చుమూ	ప - ట్యూ .. . - ట్యూ

1	; * ప పద్ధపమూ - గాగా-రీకిసా	ప ప పు భ కూ - వి జ న భ పొ;
; *	కలువ . ४० - ప క - న . . .	ప ప . క పూ . . ఏ . ల . బె;
2	పము * పపద్ధవ-పుపద్ధవమూ-గాగా-రీకిసా	ప ప పు భ కూ - న్త్తున్ క్కానిధపాంధువ
.. . *	కలువ. - పి०. . . . - ప క - న . . .	ప ప . క పూ . . ఏ . ల పై. . . .
3	పము *	నీసానిసరిగున్నఫవ
.. . *	" ,	ఏలపై

4 పచు * భనిసౌ-పద్మనిధు-ముహుర్పమూ; || రీఖిభసే; | ; పచు భు భూ-
 . * క.లు-వ ... -80. . . . ; పగని. . . . ; పచు . దిష్టూ. | బు; ల గ్ర
 1 , * పస్తు క్రిసౌ భూ-నుని భు | . సౌ-ప్రాథురువూ | ప్రాగ్కర్త ఖ 8
 , * ప్రా. నై భు ను-తంజ. X . | భాజు-బి . . . | బు . తు .
 2 ను * | ప్రాప్తో-భనిసౌ : | ఐఖ్యపద్మపవూ-గ్రామాక్రియ 8||

Government Technical Examinations.

November 1934.

Indian Music (Theory)-Higher Grade.

పత్ర లు.

1. ఈక్రిందవ్రాయబడియుండు రాగములలో యేరెంటికై
నను లక్షణములను వ్రాయునది.
సావేరి, మోహన, సారంగ.
2. (a) (i) కై శిక్షి నిషాదము అన్యస్వరముగావచ్చు భాషాం
గ రాగము,
(ii) ఆనోహణమును అవరోహణమును వక్రముగానుండు
రాగము,
(iii) దౌడవ సంపూర్ణ రాగము,
(iv) దేశీయరాగము, వీటిలో ఒకొక్కదానికి రెండు ఉ^o
దాహారణములను తెలియజేయుడు.
- (b) 72 మేళకర్తలుగల ప్రతిచక్రములోను ఉత్తరాంగ స్వ
రములు ఒక కే వయస్కమమ్మా వచ్చుచుండుటను
గురించి వివరించి వ్రాయుడు.

3.(a) ఆవర్తము ఒకటికి 5 అత్యరకాలములుగల కి తాళము లను తెలియజేయుడు.

(b) ఉయ, తాళము:- యాపదములయొక్క అర్థమును విశదముగ ప్రాయుడు.

4.(a) కృశియొక్క లక్షణమును ప్రాసి దానిని వాగేయకార్ కు లెట్టు అలంకరించియన్నారు అనే దానిని ఉదాహరణములతో ప్రాయుడు.

(b) ఈక్రిందివాటికి ఉదాహరణములు దెలుపును.

(i) జతులుగల ప్రబంధము.

(ii) రెండుపల్లుఫులుగల ప్రబంధము.

(iii) అంగములు వేఱువేఱు రాగములలో నుండు ప్రబంధము.
(ప్రబంధము=Musical Composition)

5. ఈక్రిందివాటినిగురించి సంక్లేషముగా ప్రాయుడు.

(i) అష్టపది (ii) జతిస్వరం (iii) పదవర్ణం (iv) పంచమాంత్యరాగము (v) ప్లతం.

6.(a) త్యాగరాజస్వామి, ముద్దుస్వామిదీయేతులు, త్యాగుళాస్తులు, ఏగిని సంగీత త్రిమూర్తులని యెందుకు చెప్పే దరు? కారణములను ప్రాయుడు.

(b) గోపాలకృష్ణభారతిగారి “నందనార్చరితము” యొక్క విశేషమును గురించి ఒకవ్యాసము ప్రాయుడు.

7.(a) గోటువాద్యమునుగురించి పటుసహితమూర్ఖ నొకచిన్న వ్యాసము ప్రాయిదు.

(b) ఈక్రిందివాటికి ఉదాహరణములను ప్రాయిము.

(i) కమానుతో వాయించబడు మెట్టుగల తంతీవాద్యము.

(ii) ప్రేష్టు, రంధ్రములు లేనిగాలివాద్యము. కమాను=bow

8. ధన్యాసి, హరికాంభోజి, పూర్వకల్యాణి రాగములలో నేడైన ఒక రాగములో ఏఱ నేచ్చుకొన్న కృతిని స్వర, సాహిత్య, తౌరాంగములతో ప్రాయిదు.

శ్రీమతి కావులు శ్రీ విశ్వామి

జ వా బు లు.

1. (i) సావేపి రాగపత్రణము:— ఇది 15వ, మేశకర్తయగు మాయమాళవగాళ రాగమున జనించిన జన్మరాగము.

ఆరోహణము:— స ర¹ ను¹ ప ధ¹ స.

అవరోహణము:— స ని³ ధ¹ ప మ¹ గ³ ర¹ స.

భాషంగరాగము. దౌడవసంపూర్ణము. షడ్గ్రగహము. రక్తి రాగము. ఎల్లప్పాడును గానమునేయదసును. ఈరాగమున కు అంతర గాంథార, శుద్ధమధ్యమ, శుశ్ర్ఫావతములు రాగ చాచ్చయాస్వరములుగానున్నవి. ఈరాగమునుఅంతరగాంథార, కాకలీనిషాదములు నియతశృంతులుగానున్నను, ఆరోహణముగ నుండు“సరిగొ²⁴“పథనీ²⁵“అనెడిప్రయోగములందు ఇవి ఒకశృతి తక్కువగానే అనగా త్రిశృతి (సాధారణ) గాంథార, త్రిశృతి (కైళ్ళ) నిషాదములుగా ఒలుషుచున్నవి. ఈరాగమున సరి మగా, పమగరిగమగా, మగరిన అను సంచారములందు అంత మగా, పమగరిగమగా, మగరిన అను సంచారములందు అంత

రగాంథారమును, సనిధప అను సంచారమునందు కాకలీనిషాదమును ఒలుకును.

ఇందుగల ముఖ్యసంచారములు.

సరిమపథనాసా-సరిసనిథా-పథనరిగా-రిగరిసా-సనిధరిసనిథా-

పామపథని²ధమగరిసా-సారీగా²రిగ²రీ-రిమపథమాగరి-మపథ

సానిధపమగరి-సరిపమగరిసా-సాసనిధపథవీసా మొదలగునవి.

.....
(ii) మోహన రాగలక్షణము:—ఇది 28వ, మేళక ర్తు
యగు హరికాంభోజిరాగమున జనించిన జన్మరాగము.

ఆరోహణము;— స ర² X³ ప ధ² స.

అవరోహణము;— స ధ² ప X³ ర² స.

ఉపాంగరాగము. దౌడవరాగము. గమకనరీక రాగము.
పడ్జగ్రిగము. ఎల్లప్పదును గానమునేయదగును. ఈ రాగము
న, ఆరోహణ, అవరోహణములందు మధ్యమ, నిషాదములు
వరముగను, రిషభ, గాంధార, కైవతములు తాగచాచ్యరూ
స్వరములుగను యున్నవి. మధ్యమ, నిషాదములు రెండును
వర్జునేన యారాగమును 28వ మేళక ర్తు జన్మమనుటకు గల
కారణమేమనగా:- ఇందుగల అంతరగాంధారముచే శుద్ధమధ్య
మమును, చతుర్షతుతి కైవతముచే కైకీనిషాదమును కొన్నిసమ
యములందు ఒదిగింపుతో అల్పముగా ధ్వనించును. గనుక
దీనిని 28వ మేళక ర్తు జన్మమనియే చెప్పాటకు కారణమైనది. ఈ

రాగమున గగపపథధసస మొదలగు జంబుస్వర ప్రయోగము

లును, ధగురిసధప-గధపగరిన మొదలగు దాటుస్వర్ప ప్రయోగము
లునుముఖ్యముగానున్నవి. ఇది మిక్కలిఫురాత్ననైన మైనరాగము.

ఇందుగల ముఖ్యసంచారములు.

గపథనాసా-సధరిసథా-పథనరీగా-గరిగపగారిసా-సరిగరిసా-స
ధధపథా-పగధపగరిసా - గపగధపగసా - రిసధనథాపా-పగప
ధసధసా మొదలగునవి.

2. (a) కై శిక్షినిషాదముత్త్వస్వరముగా వచ్చి భా
షాంగరాగములు ఏవనగా?

1 బిలహరిరాగము:—ఇందు “పథనిధిపా” అను సం
చారమున కై శిక్షినిషాదము బలుకును.

2 నీలాంబరిరాగము:—ఇందు పనిధనిపా అను సం
చారమున కై శిక్షినిషాదము బలుకును.

(ii) ఆరోహణ, అవరోహణములందు వ్యక్తముగానుండు
రాగములు ఏవనగా?

1 సహనారాగము:—సరిగమపమథానిస - సనీధపమ
గాధమరీగరిన. ఈవిధముగ నుండును.

2 కానడరాగము:— సరిగమపమథానిస-సనిపథనిధప
మగామరిన. ఈవిధముగ నుండును.

(iii) ఔడవ సంపూర్ణరాగములు ఏవనగా?

1 కేదారగౌళరాగము:—సరిమపనిస - సనిధపమగరిన

2 ధన్యసిరాగము:— సగమపనిన - సనిధపమగరిన

5

7

(iv) దేశీయ రాగములు యేవసగా?

- 1 ఖమాను ఇవి ఉ త్రహిందూస్తానమునుండి తేబడిన
2 హిందూస్తానికాథి వగుటచే దేశీయరాగములనబడుచున్నవి.

(b) 72 మేళకర్తలుగల 12చక్రములలో ప్రతిచ్కమనం దును ఉత్తరాంగ స్వరముల్లాక తే వరుసక్రమముగా వచ్చుట నుగురించిన వివరమేమన్నగా?

ఈగ్రంథమునగల 5, 6, 7 పుటులందు జెప్పుబడియున్న వెంకటమాఖివారి మేళకర్త రాగపద్ధతి ననుసరించి యేర్చడిన పూర్వం, ఉత్తరమేళములగు 72 మేళకర్త రాగములును 12 చక్రములుగా విభజింపబడుటచే ఒకొకొక్క చక్రమునందుగల 6 మేళకర్త రాగములును, పానికిగల పూర్వాంగ (సదిగమ) ఉత్తరాంగ (పథని)స్వరములలో ఉత్తరాంగస్వరములను యాక్రింది వచునక్రమముగా తీసుకొనుట గమనించునది.

ప్రతి	మేళకర్త
చక్రములో 1,2,3తరగతుల రాగములు	శుద్ధ కైవల్యమును
,, 4,5తరగతుల „	చతుర్షృతి „
,, 6వ తరగతి రాగము	పట్టపుత్రి „
,, 1వ తరగతి „	శుద్ధ నిషాదమును
,, 2,4తరగతుల రాగములు	కైశికీ „
,, 3,5,6తరగతుల „	కాకలీ „

శీసుకొనుచున్న ఏ.గమక, 72 మేళకర్తలుగల 12 చక్రములలో ఒకొక్కచక్రమునందు పై విధముగా ఉత్తరాంగ స్వరములు వచ్చటచే, ప్రతిచక్రములోను ఉత్తరాంగ స్వరములోకటే వరుసక్రమముగా వచ్చచున్నవని చెప్పటకు కారణమైనది. ఇదే ఉత్తరాంగస్వరములు వరుసక్రమముగా వచ్చటగురించిన ముఖ్య వివరము.

3. (a) ఆవర్తము ఒకటికి 5 అష్టకాలములుగల 3 తాళములు ఏవనగా?

తాళములు.	అంగసంజ్ఞలు -	అష్టరవివరము -	అష్టరసంఖ్య
1 తివ్రజాతిరూపకం	0 ₃	... 2+3	= 5
2 ఖుండజాతిప్రక	5	.. 5	= 5
3 ఖుండచాప)	1 ₂ 1 ₃ ...	2+3	= 5

(b) (i) లయ:—అనగా గానములో జేరి తాళము హౌస్టుతగ్గులేక నడుచునటి సంగీతకాలము లయ అనిచెప్పబడును. లయ=ప్రాణము

(ii) తాళము:—అనగా సంగీతకాలమును తెలిసినొను టకు నుపయాగించుకొలతకు తాళమనిచెప్పబడును. ఎటులనగా? సంగీతమును గ్రాతమునగాని జంత్రమునగాని ప్రదర్శించునపుడు ఆయుషాటలయొక్క కాలప్రమాణమును చేతితో ప్రవేశిస్తునం చుటువలనగాని తాళయంత్రము నుపయాగింప నడికొట్టుటవలనగాని తెలుసుకొను కొలతకు తాళమనిపేరు.

4. (a) కృతియొక్క లక్షణమును వ్రాసి వాగేయకారులు లెట్టు అలంకరించిరనగా?

1 ముఖ్యంగములగు పల్లవి, అనుపల్లవి, చరణములుండునట్టును, ఉ॥ వినతోనుతే వాహనుడై, హరికాంభోజి. ఆది.

2 అముఖ్యంగములగు చిట్టస్వర, స్వరసాహిత్య, మధ్యమకాల సాహిత్యములుగూడనుండునట్టును,

ఉ॥ నీలాంబరిలోని, శృంగారలహరిఅనుకృతిలో, సాహిత్యినిపాశునది చిట్టస్వరమునకు ముఖ్యందాహరణము.

ఉ॥ కల్యాణిలోని, నిన్నవినాగతిగాన అను కృతిలో నిధమగరి - ధమగరి } అనునది స్వరసాహిత్యమునకు ముఖ్య నిరతముగ - నినుమటి } ఉదాహరణము.

ఉ॥ దర్శరులోని, యోచనాకమలలోచన అను కృతిలో ధసిపథమహరిమరి } అనునది మధ్యమకాల సాహిత్యమునకు కే.చననిజ-భ.క్త } ముఖ్య ఉదాహరణము.

3 సాహిత్యము చాలతక్కువగా నుండునట్టును,

4 సంగతులు, గమకములు, తదితరశాస్త్ర సంబంధమైన సాందర్భములెక్కువగా యుండునట్టును,

5 పల్లవానుపల్లవ, చరణములు ఒకదాసిక్కాకటి అనుసరించి యుండునట్టును,

6 సాహిత్యము, పల్లవికంటె అనుపల్లవిలో చక్కగను చరణములో విశదముగనుండునట్టును,

7 పల్లవి ప్రోత్సాహాపముగను, సుబోధపముగనుండు
నట్టును,

8 ఎక్కువగా సంగీతమునకే ప్రాముఖ్యము నిచ్చునవి
గాయంషునట్టును పై దేశిపిన విధమున ఆయా లక్షణములను
ప్రాసివాగేయకారకులు కృతుల నలంకరించిరనిదేలియానగును.

(b) (i) జతులుగల ప్రబంధము:—ఉ॥ తీర్మాన. ఇదిదేశీ
యరచనమైన “తీర్మాన” నుండి తీయబడిన యొక సంగీత ర
చన. దీని ముగింపు మధ్యకాలముగనుండి సంగీతము జీవము
కలదిగానుండును. ఒకపల్లవి, ఒకఅనుపల్లవి, చరణము గలి
కియుండును. మాతువునందుగల పదములు వెదజల్లినట్లుండి
స్వరసాహిత్యముతమగు జతులు గలదిగానుండును.
ఉ॥ తథింధింతతసనం. ఘరజు. ఆది.

మగియు కృష్ణలీలాతరంగణితోని టొన్ని తరంగములు
తక, తరి, కిట, జాకలపంటి జతులనుకలిగియుండుటచే నవియు జతు
లుగల ప్రబంధములని చెప్పుబడుచున్నావి.

(ii) రెండుపల్లవులుగల ప్రబంధము:-ఉ॥ తానవర్ణము.
వీనిలో రెండు పల్లవులుండును. అందు మొదటిది పల్లవి. రెం
డవది ఉపపల్లవి అని సాధారణముగా చెప్పుబడు చరణమే.
వర్ణములో చరణముతనువాత ప్రతియేత్తుగడ స్వరముపాడినపి
మృటమరల చరణముపాడుదురుకొబ్బటి చరణముకూడా ఒక
పల్లవివంటిదని చెప్పువచ్చును. గనుక నీతానవర్ణమే రెండుపల్ల
వులుగల ప్రబంధమని చెప్పుబడుచున్నది.

ఁ॥ సామనిన్నే కోరి. శంకరాభరణము. ఆది.

(iii) అంగములు వేరువేరు రాగములలోనుండు ప్రభంధము:- ఁ॥ రాగమాలిక. అంగములనబడు ఇందుగల వివిధ భాగములు వివిధ రాగములలో నుండుటచే రాగమాలికనే అంగములు వేరువేరు రాగములలోనుండు ప్రభంధమని చెప్పాడు. ఁ॥నిత్యకల్యాణి. రాగమాలిక. ఆది.

5. ఈక్రిందివాటియొక్క సంక్షేపమైన వివరమేమనగా;—

(i) అష్టపదిల్లి:— ఇదియొక శృంగారరస ప్రధాన మైన సంగీతరచన. అష్టపదులు అనునవి 12న శతాబ్దమున జనించిన జయదేవకవిచే వ్రాయబడినవి. ఈ గ్రంథమునకు “గీతగూవిందము” అని పేరు. ఈ శృంగారమహా కావ్యము నందు రాధాకృష్ణ ప్రసేమతత్వము నాయక నాయకీ సఖులచే అష్టపదులుగా పాడజడును. ఇవి 24 తీర్తనలుగనుండి 12 సర్వలలో వ్రాయబడెను. ఒకొక్క తీర్తన 8 పాదములు గనుండును. ఇవిసంగీతకీర్తనలకు ప్రప్రథమమున యేర్పడినవిగా తెలియచున్నావి. ఇవి సంస్కృతమునందు వ్రాయబడుటచే సాహిత్యజ్ఞానములేనివారి కీయటపడులంజలి భావము గ్రహించుట కష్టసాధ్యము. ఈ అష్టపదులు ప్రాణి, అనుష్టాపి, చరణములుగాలేక అన్నియు నోక్కేశ్వరిగం చరణములుగానుండి జయదేవముద్ర కలిగియుండును.

(ii) జతిస్వరము:—అనగా దీనిలో సంగీతము జీవము కలదిగాను ఆకర్షణీయముగాను వుండును. దీనికి పల్లవి, అనుష్టాపి, చరణములను విభాగములు గలవు. దీనినడక సాధారణ

ముగా తానవర్ణమువలె మధ్యమకాలములో నుండును. శ్రీ మువలె ఈ రచన ప్రత్యేకముగా సృత్యముకొరకు ఉప్పేకోండ ఒడిసది. ఏనుక సాధారణముగా దీనిలో సాహిత్యముండును.

టీ సారిగా వాథాసానీథా, అను బిలహారీలోని జతిస్వరము యాఘలకు ముఖ్యాండదాహరణము.

(iii) పదవర్ణము:—అనగా నర్ణములు రెండువిధములుగా. విభజింపబడుచున్నవి. 1 తానవర్ణములు. 2 పదవర్ణములు. రెండవ విధమునకు జెందిన యా పదవర్ణములనే చౌకవర్ణములనియుక్కాడ చెప్పానును. వీనిలో పల్లవి, అనుపల్లవి, చరణము, ఎత్తుగడ స్వరములుంపును. తానవర్ణములందువలెగాక లూ పదవర్ణములందుగల ప్రతి పాదమునకు సాహిత్యముండి శృంగారరన ప్రథాసమైయుండును. వీనిలో సంగీతము నడుచువిధము నెమ్మదిగానుండి భావములను దెలియజేయుటకు తగిన యన కాశనుచ్చును. ఇవి ముఖ్యముగా భోగముమేళములందు ప్రత్యేకించి ఉపయోగించుదును. ఈపదవర్ణములు రచించినవార్లో ముఖ్యములు; -గోవిందస్వామయ్య, పల్లవి శేషయ్యర్, రామ స్వామిశివన్, మైసూరు సదాశివరావు, కృష్ణయ్యర్ మొదలగువారు.

(iv) సంచమాంత్యరాగము:—అనగా ఒకరాగములోని హైచైప్పన స్వరము మధ్యస్థాయిలోని సంచమము (ఏ)గా నుండిన అట్టి రాగమును సంచమాంత్యరాగమని చెప్పుటాను.

ఉదా:—నవరోజు. 29వ మేషజన్యము. పథ ని సరిగ్గ

మహ—మారి సనిధి పత్ర విఫలుగా నుండును.

(v) ప్రతిము:—అనగా తాళాంగములను అన్నమత,
ప్రతిత్త, లఘు, గురు, ప్రతిత్త, కాకపాదములను నాటంబ్రిల్లా
అయిదవ అంగము ప్రతిమని చెప్పబడును. ఇది యాకాల
మునందు వాడుకలో లేదు. యా ప్రతితిము మూడు భాగము
లుగా నుండును. (1) కొట్టి ఎంచుట (2) చుట్టుటు (కృష్ణ)
(3) విడచుట (సరిపోయి) గా నుండును. ఒకొక్క భాగమునవ్వు
4. అత్యరకాలములవంతున మొత్తము $3 \times 4 = 12$ అత్యర
కాలములుగానుండును. యా ప్రతిత్త క్రియను వేయువిధి మెటు
లనగా- ఎడమచేతిమాద కుడిచేతితో కొట్టి 3 అత్యరకాలములు
ప్రవేశ్యనుయెంచి 4 అత్యరకాలములు ఎడమచేతిచుటు కుడిచేతి
నీప్రిప్పి 4 అత్యరకాలములు కుడిచేతినికుడివై పుక్కిందికి విడచుట
ప్రతితిమని చెప్పబడును. ఈ ప్రతితిము $\frac{1}{4}$ యా గురుతు గలదిగా
నుండును.

6. (a) త్యాగరాజ, దీక్షిత, త్యామశాస్త్రిలను
సంగీతత్త్వమూర్తు లని చెప్పాటకు తారణములు.

1. ఈముగ్గురు గాయకశిఖములు ఒకేశత్యాభ్యము
(1750-1850) లోనివారు.

2. ఈముస్వరును ఒకేగ్రామము(తిరువారూరు) నందు
జన్మించినవారు.

3. ఏరు మువ్వురు సంస్కృత, తాండ్ర, వేద, జ్యోతిష, సంగీతశాస్త్రములందు మిక్కిలి ప్రతిభాగలబ్రాహ్మణశోతుములు.

4. ఈభక్తిత్రయము వదునగా నారద, చిశంబరనాథ సంగీతస్వాములయొక్క అనుగ్రహమునకు పాత్రులై సంగీత లక్ష్మీలక్ష్మణముల ననేకము గ్రహించినవారు.

5. ఈమువ్వును భక్తితోచేసిన దైవాపాసనా ఘలితముగా దైవ సాంక్రాతంక్రము నొందిన వాను.

6. ఈకవిత్రయము కల్పించిన భావపూరితములైన కృతులును, హృదయరంజకమగు గానకశాక్షాత్కాశలమును, చరిత్రాత్మకములై యున్నవి.

7. ఈగాయక్తిత్రయము తాము రచించిన కృతిపరంపరలను శిఖ్యమండలివేన లోకమునకు వ్యోలణించిన సంగీతాధారకులు.

8. ఏరు ముగ్గురు సిగ్రహ, అనుగ్రహ, శక్తులుకలిగితమవహిమలను వ్యోలణించినవారు.

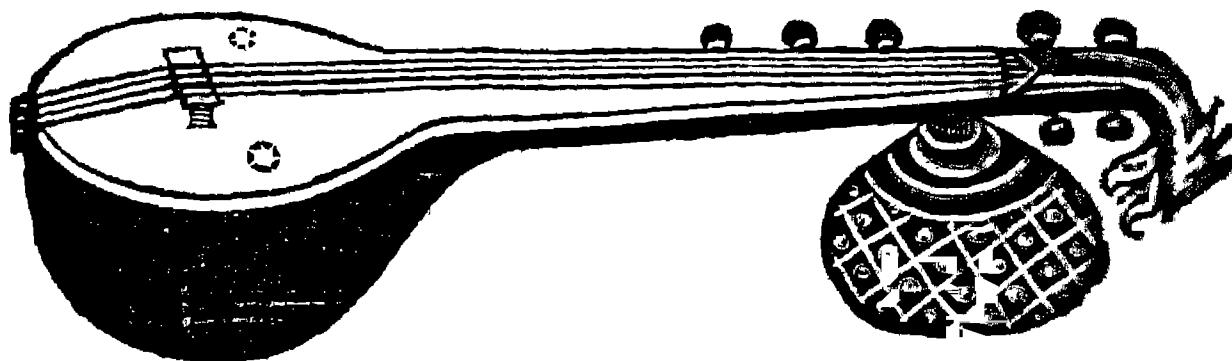
9. ఈషండిత్తత్రయము రచించిన సంగీత రచనలే కర్మాటక సంగీతమునకు ప్రాముఖ్యముగను, ప్రామాణికముగను, ఆదర్శ ప్రాయముగా నున్నాము.

10. కర్మాటకసంగీతాభి వృద్ధికి ఈవాగైయకారకులొనర్చిన కృష్ణ అపారముగను, అమోఘముగను, చిరస్థాయి

గను వున్నది. గనుక త్యాగరాజ, దీక్షిత్, శ్యామశాస్త్రిలు
సంగీత ప్రేమూర్తులని చెప్పాటకు ప్రభలకారణమైనవి.

(b) గోపాలకృష్ణభారతిగారి నందనారు చరిత్రము
యొక్క విశేష మేమనగా:- ఇదియొక భక్తిరసపూర్వార్తలైన చరి
త్రమగుటచే ఆద్యంతములును భక్తి యొక్క ఉత్సవప్రతి నే
చాటుచుండును. పూర్వము దక్షిణ దేశమున సందుడు మాల
వాడోకడు పుట్టుకణ్ణోనే పరమ శినభక్తుడగుటచే తుద్దదేవ
తోపాసకులగు మాఱులు విషాతీయమైన నంసుని దైవభక్తిని
మాన్య అనేకవిధముల ప్రయత్నించివిఫల్యాలైరి. సందుడు భక్తి
తో యాచిదంబరనాథునే సదా ధ్యానించుచు యాదేవదేవుని
దర్శింప భక్తులతోగూడి చిదంబరమునకు జని ఆలయము
వెలుపలనిలచి నటరాజస్వామిని ధ్యానింపవెంటనే స్వామివారీ
సందుని భక్తికి సంతసించి అగ్నిప్రవేశము జేయింప బుంచుతు
ల్యోడై స్వామితో నైక్యమయ్యాను. ఈభక్తిచరిత్రమును కా
యక, కవిశేఖరుడైన గోపాలకృష్ణభారతిగారిచే నాటకరూప
ముగ ప్రాయబడిననీ. ఇందుగల ముఖ్యాప్శేషాంశమేమసగా
జాతి మత భేదముతేక భక్తినే ప్రధానముగ నెంచి లోకమును
ద్వారింపగల పర్వతముడు భగవంతు కొక్కడేయనియు, అట్టి
భగస్సనీధ్వము నొందుటకు భక్తియే ప్రధానముగాని కుల
తత్వములు ప్రధానములు గావనియు యానందుని దివ్యచరి
త్రమువలన విస్మయమగు చున్నది. ఇదే నందనారు చరిత్రము
యొక్క ముఖ్యవిశేషము.

7. (a) గోటు వాద్యమును గురించి వ్యాసము

ఇయ్యది సాధారణముగా చూచుటకు ఆ కారమునిగును తదితర అన్ని విషయములందును ప్రాచీనమైన వీణావాద్యమును బోలియండును. ఇదివాద్యవిభాగములలో తంత్రవాద్యములలో చేరిన మిటువాద్యమైయున్నది. దీనినే “మహానాటకపీఠా” యని చెప్పాడురు.

ఈ గోటువాద్యమునకును వీణావాద్యమునకు చూచుటకు న్యత్యాసమంతగా వేకపోయినను, వీణాయంకువలె స్వరాసానముల సిరూపించుట కమర్పబడిన మెట్లుమాత్ర మిగోటువాద్యమునందుండవు. ఇది యొక్కటే యూ దెండు వాద్యమువాద్యమునందుండవు. ఈ కారణముచే సామైరినలకు గల ముఖ్యవ్యత్యాసము. ఈ కారణముచే సామైరిన (ఫిడీలు) యందువలె అభ్యాసకులే స్వరస్థానముల నిర్ణయించు కొనుచు వాద్యమైనర్పవలసియున్నది. గనుక ఆటుల స్వరకొనుచు వాద్యమైనర్పవలసియున్నది. గనుక ఆటుల స్వరస్థానముల నిర్ణయించుకొనుటలో కుడిచేతితో మిటుచు ఎడసానముల నిర్ణయించుకొనుటలో కుడిచేతితో దాదాపు తిఱం క్రమచేతి ప్రేశ్టు నుపయోగింపకనే పిడివంటి దాదాపు తిఱం క్రమచేతితో పటుకొని తంత్రులమాదనుంచి ఆ పిడిముక్కును ఎడమచేతితో పటుకొని వాయింపవలసి సహాయముచేతనే స్వరస్థానముల నేర్పరచుకొని వాయింపవలసి యుండుటచేత అభ్యాసమునందు, నిదిమిక్కులి కష్టతరవాద్యమై నుమిక్కులి రంజింపచేయదగిన సంగీతవాద్యమైయున్నది. ఆననుమిక్కులి

గా సంగీతమును నోటిలో పాడకనే క్షేప్రి చేయుటకర్హామై
యున్నది. అగోటువాద్యమును గురించిన యితరవివరములు.
అనగా తంత్రులసంఖ్య. వాని నామములు వాని రకములు,
వానిని ఉపయోగించువిధము. వానిని శృతిచేయువిధము మొద
లగునవి వీణావాద్యముయొక్క వివరములేనని గమనించుసది.

(b) (i) కమానుతో వాయించబడు మెట్లు గల
తంత్రివాద్యము ఉ॥ ఎస్రాజ్ (Esraj)

(ii) (వేళ్లు), రథిధములు లేని గాలి వాద్యము.
ఉ॥ గారీకాలమ్, తిరుచిన్నమ్, శంఖముమొదలగునవి.

8. శ్రీ త్యాగరాజ విరచితము

ధన్యసిరాగము - చ. రూపకతాభము.

ప.	శ్యామసుందరాంగ - సకలశక్తియు నీవేర	(శ్యామ)
అ.	తామసరహితగుణాసాంద్ర - ధరనుపెలయు రామచంద్ర	(శ్యామ)
చ.	దుష్టదనుజ మదవిదార - శిష్టజన హృదయవిషార
ఇష్టదైవము నీవేర - ఇలను త్యాగరాజువేర	(శ్యామ)
ప.	పా; । పా - ప మగామా పా; । ; ; పా;
శ్య్యః । మ - సుం.. ద . రాం; । ; ; గ;	
2.	ప నిధా । పా- ప మగామా పా; । ; ; పమపా ..
శ్య్య... । మ - సుం.. ద రాం; । ; ; గ...	
3.	ని సనిధి । పా- ప మగామా పాంత్ సా; - నిధపమ
శ్య్య... । మ - సుం.. ద రాం. । .; - గ...	
4.	ప నిధా । పా- ప మగామా ప ని సరి । సని-రిసనిధపమ
శ్య్య... । మ - సుం.. ద రాం... । .-. గ...	

5. పనిధా । పొ-ప మగామా ॥ పో ; । పొ-పమగమపో ॥
 శ్వీ.. । మ-సు... ద ॥ రాం; । గ-స.క.ల ॥

తే; । సౌరీసౌ; - ॥ సనిరిస । గరిస-నిధపమ
 శ; । క్రీయునీ; - ॥ వే... ।ర... ॥

(శ్వీమ)

6. పోపో । గాగీసౌ ॥ సనిగరి । సని-సా; నీ ॥
 తామ । సరహీత ॥ గు.ణ. । ..-సాం; . ॥

సౌ; । ; ; ; ॥ పనిసగ్ । రిస-రిసనిధపమ
 ద్రు; । . . . ॥ ... । ..-.... ॥

పోపో । గాగీసౌ ॥ సనిగరి । సని-సా;సౌ ॥
 తామ । సరహీత ॥ గు.ణ. । ..-సాం;ద్రు ॥

సనిగరి । సా-సారిసనిధపమ ॥ గమపని । సరి-సనిధపమ
 ధ.ర. । ను-వై.ల.యు. ॥ రా... । మ.-చం.ద్ర.. ॥

(శ్వీమ)

చ. పో; । పోపాధాపో- ॥ ;మధు । పొ-పమగామా ॥
 దు; । ష్టు ద ను జ - ॥ ;మదు । వి-దా. . ర ॥

పో; । పో-సనిధాపో ॥ ;మధు । పొ-పమగామా ॥
 దు; । ష్టు-ద. ను జ ॥ ;మదు । వి-దా. . ర ॥

పో; । పోపానీసౌ ॥ సరి-నిస- । పని-ధపమగమా ॥
 దు; । ష్టు ద ను జ ॥ మ.-ద.- । వి.-దా... ర ॥

పోధపమా । గారీసాసౌ ॥ ;మగు । మా-పో;పో ॥
 శ... । ష్టు జ నవ్వు ॥ ;దయు । వి-హో; ర ॥

పా; గాగారీసా	సా; గరసనిసా;	
ఇ; ష్టుదైవము	నీ; వే... ర;	
;; ; ; ; ;	వనిసగ రిస-రిసనిధపమ	
.. -.... . .	
పా; గాగారీసా	సా; గరసనిసా;	
ఇ; ష్టుదైవము	నీ; వే... ర;	
సనిగం సా-సారిసనిధపము	గమపని సరి-సనీధపము	
ఇ.ల. ను-త్యాగ... గ.	రా... జూ.-వే. ర . .	

(శ్యామ)

Government Technical Examinations.

November 1935.

Indian Music (Theory)-Higher Grade.

పత్ర లు.

1. నాదము, గతి, గమకము, ఈపదములయొక్క అర్థమును విశదముగ్రహించు.
2. ఈక్రిందప్రాయబడియుండు రాగములలో యేరెంటికే నను లక్షణములనుప్రాయినది:—
(i) ముఖారి. (ii) సహస్రా. (iii) పూర్వకల్యాణి.
3. (a) రాగాలాపన చేసే పద్ధతిని గురించి సంక్షేపముగా ప్రాయిదు.
(b) ఆరోహణ అవగోహణ క్రమమునకు విరుద్ధమైన నంచారములు రాగములలో రావచ్చునా? అట్లురావచ్చునుఅంటే దానికిఏనిసమాధానము చెప్పమచు? ఉదాహరణములు ప్రాయిదు.
4. (a) 72 మేళకర్తలలో సాధారణ గాంధారముండు చక్రములవేర్లను ప్రాయిదు.
(b) కర్మాటక సంగీతములలో ఆవర్తముబకట్టికి 7 అత్యరక్తాలములుగల 5తాళములను తెలియజేయుము.

- 5.** (a) పురందర విఠలరుయొక్క చర్మతమును సంక్షేపముగా వ్రాయుడు. వారిచే కర్ణాటక సంగీతమెళ్లు అభివృద్ధి పొందినదో తెలుపుము.
- (b) ఈ క్రింద కనుపరచియందు ముద్రణోరచించిన వాగ్గే య కారకుల పేర్లను దెలుపుము:— (1) గురుగుహ (2)మువ్వగోపాల (3)కుమార (4)గోపాలదాస.
- 6** (a) “ప్రశ్నద భక్తివిజయము” “రామనాటకము” వీటినిరచించిన వాగ్గేయకారకుల పేర్లను దెలుపుము. వాటిలో మేడ్యాక్షన్సినిగురించినంక్షేపముగా వ్రాయుడు.
- (b) కర్ణాటక సంగీతములో శృంగారరసమతో గూడిన సాహిత్యముగలప్రబంధముల(musical compositions) పేర్లను దెలుపుము.
- 7.** (a) తాళవాద్యములవిభాగములను వ్రాయుడు.
- (b) ఫిడీలుయొక్క భాగములనుగూర్చి పటసహితముగ నొకచిన్న వ్యాసమును వ్రాయుడు.
- 8.** కేదారగౌళ, సీలాంబరి, హంసధ్వని, రాగములలోనే దైన ఒకరాగములో మిఱుసేర్పుకొన్న కృతినిస్వరసాహిత్యతాళాంగములతో వ్రాయుడు.

జ వా బు లు.

1. (i) నాదము:— అనగా సంగీతధ్వని. లేకసంగీత పరికరముయొక్క స్వరము. అనగా ఒక వీణానాదము, మరియొక వీణానాదముకంటె ఎక్కువని మనము చెప్పునపుడు ఆ రెండింటియొక్క వ్యత్యాసముదేలియజేయనదియే నాదమని దేలియనగును. ఈ పదముయొక్క అర్థమేమనగా నాదమను రెండక్కరములలో నకారము ప్రాణమనియు, దకారము అగ్నియనియు సంజ్ఞిగావున నట్టిప్రాణాగుల సంయోగమువలన యే ర్పుడధ్వని విశేషము నాదమనిచెప్పబడును.

(ii) గతి:— అనగా తాళమునకు ఆధారముగనుండి లేనమైన నిరీక్షణ తసమయములందు కలుగుధ్వనివిశేషము గతి యని చెప్పబడును. అనగా తాళముయొక్క అక్షరకాలములలోని సమానాంతరాభాగములు కళలనిచెప్పబడును. ఈకళలు ప్రాణాయక్కర ప్రమాణముగ నుండి ఒక్కొక్క అక్షరకాలమునకు లేక 4లేక 5లేక 7లేక 9వంతున నడచుచుండును. కళలు నడచువిధమునకే గతియనిచెప్పబడును.

(iii) గమకము:— అనగా హిందూ దేశ సంగీతములలో నుపయోగింపబడు వివిధములగు అందములు, కదలికలు అలంకారములు మొదలగు ఆకర్షణలకు అర్థమిచ్చు పదమునకు “గమక” మనిపేడు. అనగా గానముజేయనపుడు సంగీత సంప్రదాయజ్ఞులు స్వరములను బలుకునపుడు వాసికిగల సహజమైన ధ్వనులందేవాని నుచ్చరించక ఆ స్వరమునకు నంటి

యుండు మిాది స్వరముయొక్క నాదచాప్పాయను ఫొందించి వినువారి చిత్తమున కింపుగలుగునటుల స్వరములను కడలిం చుటు లేకవిసరుటవలన గమకము యేర్పుడుచున్నది. ఈ గమకము మధురగానమునకు సమయమునకు వచ్చిపోవు అలం కొరములేక ముఖ్యాంగమని చెప్పవలెను. ఇటులస్వరములను తగిన గమకములతో ధ్వనింపజేయట హిందూ దేశ సంగీత మునకు జీవమును ఆత్మను యేర్పురచుచున్నది. గనుకనే సోమ నాధుడు గమకములులేనిసంగీతము, చంద్రుడులేనిరాత్రి, నీరులేనినది పూష్ణములులేనిలతలవంటిదియని చెప్పియున్నారు. అనగా శ్రీ భీంపనేరదనియర్థము.

2.(i) ముఖ్యారి రాగలక్ష్మణము:- ఇది 60 పుటయందు గల 1932వ సంవత్సరములోని 3వ ప్రశ్నలో 2 జవాబునందు వ్రాయబడుట గమనించునది.

(ii) సహనారాగలక్ష్మణము:— ఇది 21పుటయందుగల 1930వ సంవత్సరములోని 7వ, ప్రశ్నలో 3వ, జవాబునందు వ్రాయబడుట గమనించునది.

iii పూర్వకల్యాణి రాగలక్ష్మణము:- ఇది 82వ పుట యందుగల 1933వ సంవత్సరములోని 1వ ప్రశ్నలో 4వ జవాబునందు వ్రాయబడుట గమనించునది.

3.(a) రాగాలాపనచేయు పద్ధతి :—

రాగముయొక్క ఆలాపనమే “ఆల ప్రియని చెప్ప బడును. ఈ ఆలప్రిలో నెచ్చోటను “ఆఱ్మీ ప్రి” కాఱాపనమే

మొదటిగానుండును. “ఆత్మి ప్రిక” యసగా రాగమును ముగి ఆలాపించిపాడుటయని అర్థము. దీనినే “ఆయి యుజెష్ట్పునురు. మనుష్యుడు తానభివృద్ధిజెందుటకు ఆసనవేత్తించునటుల రాగము తానభివృద్ధి జెందుటకు ఆత్మి ప్రిక యనురాగాలాపనమును యవేత్తించుచున్నది. ప్రికారాగాలాపనమెటులనగా, రాగమును మొదటమధ్యాహ్నదుమునుండి ప్రారంభించి, మంద్రస్థాయియందును, మధ్యాహ్నరిషభ, గాంధారములందును గానముజేసి పిమృష్ట గాంధీకిని, రాగలక్ష్మణమునకును తగినటుల తారస్థాయిగాంధార, మధ్యాహ్న, పంచమములవరకు నాలాపించి ధ్వనిస్థాయి ప్రాంతమునకువచ్చి పూర్తిచేయవలెను. ఇటులయిలందు చేయురాగాలాపనమునే “ఆత్మి ప్రిక” లేక “మసినిచెప్పాదుకు. ఆత్మి ప్రికానంతరముచేయు రాగాల ఈక్రింది విధముగా నుండును. (ఆత్మి ప్రిక=ముందుకుజ

(i) ఒకటవ రాగవర్ధని:— మొదట మధ్యాహ్ననుడి ప్రారంభించి మంద్రస్థాయియందును మధ్యాహ్నదును రాగాలాపనచేయవలెను. ఆట్లు రాగాలాపన చేస్వరములను గమకఫేదములతో రాగస్వర్యరూపమును చునటులను, విశంబకాలప్రధానమై అచ్చుటచ్చుట మాకాలముల నిమిషి, అస్వస్వరములను సందర్భాలుగి ప్రయోగించుచు తారస్థాయి పంచమమువరకు చిత్తిరిగి క్రమముగా మధ్యాహ్నస్థాయి ప్రాంతమునకు వచ్చి

(ii) రెండవరాగవర్ధని:— ఇదియు మొదటి

నిపలే, విచ్చితకల్పనలతో, ఆలాపనచేసి మధ్యస్థాయిలో ముఖ్యముగను, తక్కినస్థాయిలందు యొడనెడ ఆలాపించుచు తారస్థాయిపంచమువరకు శాఖల్ని తిరిగిమధ్యస్థాయి షడ్జమునకు వచ్చి చేరవలెను. (రాగవర్ధని=రాగమును పేంచుట)

(iii) మూడవరాగవర్ధని :— దీనిని రెండవరాగవర్ధనివలె రాగాలాపనచేయుచు తారస్థాయియందే ప్రధానముగ సంచరించి తిరిగిమధ్యషడ్జమునకు వచ్చి చేరవలెను.

(iv) నాల్గవరాగవర్ధని :— దీనిని రెండవ మూడవ రాగవర్ధనులవలె ఆలాపించుచు విశేషముగ మూర్ఖనాపస్థారములతో ఆలాపించవలెను. ఇటుల పైనాలుగురాగవర్ధనులను ఆలాపించునపుడు వనుసగా మొదటిది, 20నిమిషములైన రెండవది 10 సిమిషములును మూడవది 5 సిమిషములును నాల్గవది 2 $\frac{1}{2}$ సిమిషములును ఈక్రమముననుసరించి ఆలాపించవలెన నియు, ఆటుల ఆలాపించనియొడల రాగరంజకము చెడుననియు సంగీతసంప్రదాయజ్ఞులు చెప్పాడు.

(b) ఆశోహణ, అవరోహణ క్రమమునకు విరుద్ధమైన సంచారములు రాగములలో రావచ్చును. ఎట్లులనుగా రాగాలాపనలో రంజకముకొరకై కొన్ని రాగములలో 1గాని 2గాని లేక గొంతి స్వరములనువర్జించియు లేక అస్యస్వరములను ప్రయోగించియునంచారముచేయుట సంప్రదాయసిద్ధమైయున్నందున ఆశోహణావరోహణ క్రమమునకు విరుద్ధమైన సంచారములు రాగములలో రావచ్చునని స్వప్తమగుచున్నది.

ఉదాహరణము:—(i) శంకరాభరణము:— ఇది 29వ మేళక ర్తజన్యరాగమగుటచే ఆరోహణావరోహణములందు సప్తస్వ

రములున్నను అవరోహణ సంచారములందు నథపము, సనిపము అనెడి వర్జప్రయోగములు యారాగములో వచ్చుట రంజకమును లక్ష్మణ సంప్రదాయమై యున్నది.

(ii) కాంభోజిరాగము:— ఇది 28వ మేళక ర్తజన్యమైన మాడవసంపూర్ణ రాగమగుటచే ఆరోహణముమాడవమై అవరోహణమునందు సప్తస్వరములున్నను అవరోహణ సంచారము

లందు రాగరంజకమునకై ననిఁపథనాయనెడి వర్జమును ఆన్యస్వరమునగు ప్రయోగములు యారాగములో వచ్చుట రంజకమునులక్ష్మణసంప్రదాయముగా నున్నది.

(iii) సారంగరాగము:— ఇది 65వ మేళక ర్తజన్యమైన సంపూర్ణ రాగమగుటచే ఆరోహణ, అవరోహణములందు సప్తస్వరములున్నను అవరోహణ సంచారముందు నథాపయ నువిధమున వర్జముగల ప్రయోగములను రాగరంజనముకై సంచారముచేయుట సంప్రదాయమైయున్నది. ఇటులనే యంకను కొన్ని రాగములందు వచ్చుచున్నవి. గనుక ఆరోహణ అవరోహణ క్రమమునకు విరుద్ధమైన సంచారములు రాగములందు దావచ్చనని స్పష్టమగుచున్నది.

4.(a) 72 మేళక ర్తలలో సాధారణ గౌంథారముగల చక్రములేవనగా:—

2వ నేత్రచక్రము, 4వ వేదచక్రము, 8వ వసుచక్రము 10వ దశిచక్రము. ఈ నాలుగు చక్రములందును సాధారణ గాంధారముండును.

(b) కర్మాటక సంగీతమున ఇవర్తనునకొకట్టిక 7అక్ష రకాలములుగల 5 తాళములేవనగా:-

తాళములు. అంగసంజ్ఞలు. అక్షరపివరము. అక్షరసంఖ్య.

1 త్రిశబ్దత్రిశబ్దాట	3 0 0	... 3+2+2	= . 7
2 చతుర్శబ్దత్రి ర్యంప	4 0	... 4+1+2	= . 7
3 ఖండబ్దత్రిరూపకము	0 5	... 2+5	= . 7
4 మిశబ్దత్రి ఏక	1 7	... 7	= . 7
5 మిశ్రచాపు	2 3 4	... 3+4	= . 7

5.(a) వృథందరవిశల్ వారి శరితము.

ఈతడు కర్మాటక బ్రాహ్మణుడు. మధ్య మతస్తుడు. తండ్రిపేదు వరదప్ప. భార్యాపేరు సరస్వతి. 16వ శతాబ్దము లోనివాడు. భక్తుగ్రేసరుడు. సంగీత సాహిత్యములలో గొప్ప పండితుడు. దేవర్ నామములు కన్నడమున వ్రాసి తరించిన ఘనుడు. ఈతడు మొట్టమొదట పూనానానగరమున సాహలక్ష్మీ టీశ్వరుడుగానుండి పాండురంగ వితలునియందు గలభక్త్య తిశయమువలన విరక్తి గలిగి తనయావదాస్తిని దాన ధర్మము లుచేసిన గొప్పత్యగి. భక్తిచే యితడొక్కసందర్భమందు రచించిన కీర్తనములచే పండర్నినాథుని ప్రసన్నతనుసాద జెందినవ్వడియుండెను. వేదావనిషత్తులను ప్రజలకు బోధించెను.

సంగీతము బోధనకనువుగ రచింపబడి నేటికిని వాడు కలోనున్న “స్వరావళి” అలంకారములు, పిఛావిగీతములును, మరియు తాయములు, సూశాదులు, ప్రబంధములును యా మహామహానివలననేరచింపబడినవి. ఈతని కీర్తనలు వేదాంత విషయము కలపిగానుండును. స్వరావళిని, మాయామాళవ గాళ రాగమున బోధించుపడ్డతిని యతడే ప్రారంభించెను. ఈతనిక “కర్మాటక సంగీత పితామహ” యని బిసుదుగలదు. ఈతని సురించిన యద్భుత చరిత్రము లెన్ని మోగలవు.

(b) ఈక్రిందిముద్రలతో రచించిన వాగ్గేయ కారకులు:-

(i) “గురుగుహ”	ఈముద్రతో	రచించినది	ముదుస్వామి దీషేతులు
(ii) “మువ్యగోపాల”	,	,	తేత్రజ్ఞులు
(iii) “కుమార”	,	,	సుఖరాయశాస్త్రి
(iv) “గోపాలదాస”	,	,	వీణకుపుయ్యర్

6. a (i) ప్రష్టద భక్తివిజయము రచించిన వాగ్గేయ కారకుడు;— త్యగరాజు.

(ii) రామనాటకము రచించిన వాగ్గేయ కారకుడు;— అరుణాచలకపిరాయం.

ప్రష్టద భక్తివిజయము.

(i) త్యగరాజు తెనుగున వ్రాసిన ప్రష్టదభక్తివిజయము దేశీయ (టీథి), నాటకమని పిలువదగినది. “నాటకము”

అనుపదము సంస్కృతభాషకు చెందినది. భరతఖండమునగాల భాషలకన్నిటికిని సంస్కృతము మాత్రభాష గనుక, దానిపోలికలు మిగిలిన భాషలలో గన్నింపకమానవు. కానిసంస్కృతములోని నాటకములలేకువేరు. అపీ నాగరికముకలాచి. తెలుగుదేశములో నాగరికములేని శోజులలో దేశీయ (వీధి) నాటకములుబాయలు దేరినవి.

ఈ దేశీయనాటకములు— (i) వీధినాటకములు (ii) విభాగవతములును రెండు తెగలుగా గప్పట్టుచున్నవి.

ఇందు ఈ ప్రష్టాదభక్తి విజయము వీధిభాగవతముగా నున్నది. భాగవతములను పేరు భగవద్గుక్తి నే బోధించునను యభిప్రాయముకలిగించును. అనగానిందు భక్తియే ప్రథానరసము. ఇందలిగేయములు కీర్తనలనిపించుకొనును. కీర్తించునవిగనుకీర్తనలనబడును. కీర్తనలు భక్తిరససూచకములు. మరియు భక్తిరసమునకుదగిసప్తములేయిందుగల్చింపబడును. వీర, భయానక, భీభత్సాదిరసములకిందు దావుతేదు. కనుక నే హిరణ్యకశిషుని క్రూరచర్యలు, రాక్షసకృత్యములు యిందు మందునకైనగానరాకున్నవి. ఇందలి గేయములు భక్తిరసపోషకములై మృదుమథురసై కలిగియున్నవి. తక్కిన గేయసాధనములఱడుకుతగియున్నవి. ఇందలి కథాసారాంశము—

గరుత్స్త్రంతుడు, సముద్రుడు ప్రష్టాదునిరశ్చించుట, నారుడునిదర్శనము. ప్రష్టాదుపు నారమని స్తుతించుట. భగవంతుడు ప్రత్యక్షమగులు, ప్రష్టాదుడు భగవంతునిగూర్చి స్తుతించుట.

విట్టిప్రహ్లదుల భక్తిరసంభాషణము ఆనుక్ఫలుప్రధానములై
భక్తిరస మొలుకుచున్నవి.

ఇందలి నాటకాలక్ష్మణములలో—

మొదట దౌవారీకుడు వచ్చుట, పిన్నెటు సూత్రథారు
ని రాకయు సంస్కృత నాటకములపోలికనుచ్చువి. సమ్మదుడు
వైనతేయుడు ప్రహ్లదునిరషీంచుటమగూర్చిన కథకల్పితము.
తాకల్పనపద్ధతియు సంస్కృతనాటకములనుండే వచ్చినదియే.
ఇంద్రేదంకములున్నవి. అంకవిభాగము సంస్కృతమూలమే. ఇదేత్వాగరాజుగారి ప్రహ్లద భక్తి విజయముగుంచిన వివరము.

కర్మాటకసంగీతములో శృంగారరసముతోగూడి
న సాహిత్యము గలప్రబంధము లేవనగా:—

(i) వదములు (ii) అష్టపదులు (iii) జావళీలుమొద
లగునవి. మరియు నాయకానాయకి భావముగల ప్రతిప్రబంధ
మును ప్రైరకమునకు జెండినవిగా జెప్పవచ్చును.

7. (a) తాళవాద్యముల విభాగములేవనగా:—వీటి
లోననేక రకములుగలవు. (i) చాలవరకు కాలమునే సూచిం
చుటకేర్పడిన వాద్యములు. ఉమ్మదంగము, తబలా, నగారా
డోల్, డోలక్, డము, మర్దలమ్, శుద్ధమద్దలమ్, కంజీరా మొ
దలగునవి. మరియుయద్దనమయములందు వాయింపబడు భేరీ
నగారాలవంటికొన్ని వాద్యములు యారకములోన్నివైయున్నవి.

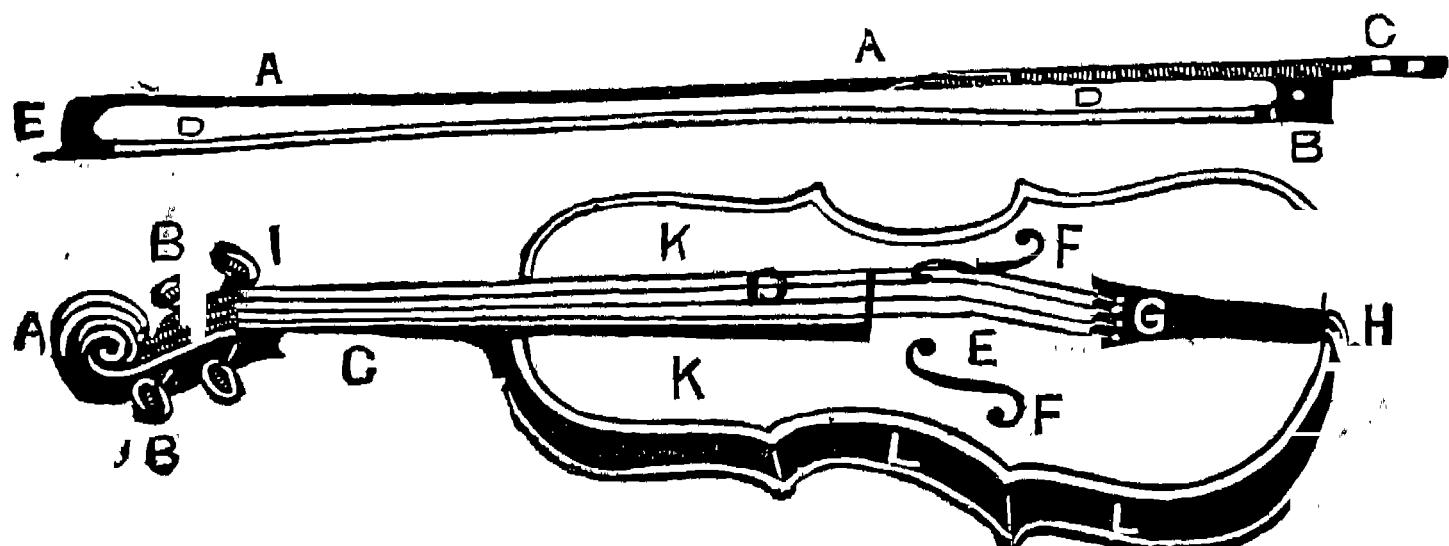
(ii) కేవలము కాలమునేసూచించుట కేర్పడినవాద్య
ములు. వీటినిలోహముతోచేయడు ఉ॥(i)జాల్రా.ఇది హరి

కథలలోను భజనలలో నుపయోగింతును.(ii) బ్రహ్మతాళము. ఇది దేవతాసంబంధమైన ఉత్సవములందును అనేకులుకు లసిపాడు సంగీతమందును వుపయోగించును.

ఆయోత్సరగతులబ్యటి వీటనితిరుగు 6 విధములుగా విభజింపబడుచున్నవి.

(i) జే గంటలు (stone gongs) (ii) లోహపు తాళములు (iii) తంబటం, కంజీరాలవలె ఒకవైపు అనాచాచిదిత్మైనిడమ్మైలు. (iv) కుండలతోనుకొయ్యలతోను చేయబడి ఒకవైపుచర్మముగల డ్రెమ్మైలు. (v) రెండువైపుల చర్మముగల టోల్, టోల్కులవంటి డ్రెమ్మైలు. (vi) రెండువైపుల చర్మముగలిగి ఆనోహణావరోహణములను దెలుపుచువాయింపబడు మృదంగమువంటి డ్రెమ్మైలు. ఇదే తాళ వాద్యవిభాగములవరము.

b. ఫిదేలు వయోలిన్ యెంక్కు భాగములనుగురించివ్యాసము.

ఈ పటమునందు జూపబడిన ఫిదీల్ వాద్యము వాద్యవిభాగములలో తంత్రివాద్యములో చేరినదై యున్నది.

ఇయ్యది కర్నాటక సంగీతమును శాస్త్రయుక్తముగను ఆమూలాగ్రముగను ప్రదర్శించుట కనువగువాద్యమగుటచే నిదియొక ప్రాముఖ్యమైన సంగీతవాద్యమని చెప్పబడుచున్నది. అనగానోటలో పాడకనే (సోలో) కచ్చేరీచేయుట కర్హమైయున్నది. ఇందలి ముఖ్యవిశేషమేమనగా ఇయ్యని కర్నాటక హిందూసానీ సంగీతములేగాక పాశ్చాత్య సంగీతము సహితము ప్రదర్శింపగలద్దియై గాత్రగానమునందేగాక తదితర ముఖ్య జంతుగావములందు సహితముప్రక్కావాద్యముగా నుపయోగించుట కర్హమైనదగుటచే తప్తివాద్యములలోనిది యొక ట్రేషమైన వాద్యముగా పరిగణింపబడుచున్నది.

ఇవి మూడువిధములుగా నుండును. (i) సింపుసైజు గలవి. (ii) ($\frac{3}{4}$) ముప్పుతీకసైజు గలవి (iii) ($\frac{1}{2}$) అర్ధసైజు గలవి. అభ్యాసకులయొక్క వయస్సునుబట్టి ఆయూసైజుగల ఫిడీలులను వాడునుదు.

ఈ వాద్యపటమునందు గుర్తులతో జూపిన ఆయూభాగములయొక్క పేర్లను ఈ దిగువను దెలుపుట గమనించునది.

“A” తలలేక స్కోర్ల (Scroll). “B” “B” చెప్పలు (Pegs). “C” మెడ (Neck). ‘D’ వేళ్ళ (Finger. Board). “E” పీట లేక వంతెన (Bridge). “F” “F” ధ్వనినిచ్చు రంధ్రములు లేక f వంటిరంధ్రములు. “G” తోక ముక్క (Tail piece). “I” సట్ (Nut). “K” “K” అర్ధచంద్రాకారముగల ధ్వని నిచ్చు బల్ల లేక గర్భము. “L”

“L” వంపులు (Ribs). అడుగు భాగము వెనుక భాగము (The back) అని చెప్పబడును.

గురుతులతో నుండుకమాన్ (Bow) యొక్క భాగముల పేర్లను ఈదిగువదెలుఫులుగమనించునది. “A”కట్ట (Stick) “B” నట్ (Nut) “C” సీల (Screw) “D” వెంట్రుకలు (Hair) “E” తల (Head or Point) అని చెప్పబడును.

ఫిడీలు (వయొలిన్)కు 4 తంత్రులుండాను. వానిపేర్లను ఈదిగువను దెలుఫులుగమనించునది. మొదటి తంత్రి మధ్యపంచ మము లేకపంచమము (E string) రెండవతంత్రి మధ్యపడ్జము లేకసారణి (A string). మూడవ తంత్రి మంద్రపంచమము లేక తగ్గుపంచమము (D string) నాల్గవ తంత్రి మంద్రపడ్జము లేక మందరము (G silver string) అని చెప్పబడును.

పై నాఱుగు తంత్రులను “G” గుర్తుగలచోయి నుడి వైచి “B” గుర్తులుగల తాపులందుండు చెన్నలకుచుట్టుమరు. పై విషయములే ఫిడీలు (వయొలిన్) యొక్క అన్ని భాగముల గూర్చిన ముఖ్య వివరమని దెలియనును.

ప్రమోదులు లింగరాజు వీరచితులు

నీలగాంచిరి - గుము - అదిల తృవు.

ప. శుంగారలహ్నారి - ఆటితెజసన శుభకృతి
ఆ. సంగీతలైఫోనండ - పుచ్చుపుచ్చుకృతి పుంగళ్లారి పుదునారి పున్నోహారిమూసువు
చు. అంగజారి వ్యాపారాలుగా పున్నారసన్ని తే-థ్రోంగాలూగా పున్నారసన్ని తే-థ్రోరథర్రి తే-థ్రో

Government Technical Examinations.

November 1936.

Indian Music (Theory)-Higher Grade.

పత్ర లు.

1. ఈ క్రింద వ్రాయబడియుండు రాగముల యొక్క లక్షణములను విశదముగా వ్రాయునది:—
(i) వారికాంబోజి (ii) సారంగ.
- 2.(a) వర్జిష్ట రాగములయొక్క విభాగములను గురించి సంజ్ఞేపముగా వ్రాయుడు.
(b) ఈ క్రిందివాటిలో ఒక్కటికిని ఉదాహరణము తెలియజేయుడు.
(i) కరుణారన ప్రథానమైన రాగము (ii) మంద్రస్తాయి నిమాదమునకు క్రింద సంచారము లేని రాగము
(iii) సాయంకాలమందు పాడవగిన రాగము.
3. (a) రాగమాలికయొక్క లక్షణమును వ్రాయుడు.
(b) ప్రసిద్ధమైన రాగమాలికల పేర్లను డెలుపుము.
(c) రాగమాలికలో రాగములు ఏ వరుసక్రమముగా రావచ్చును? దీనికి ఏమైన నిబంధనలు గలవా?
4. (a) ఈ క్రిందివాటిని సంజ్ఞేపముగా వ్రాయుడు:—
(i) అష్టపది. (ii) నౌకాచరిత్రము. (iii) ఘనపంచ

కము (iv) కంపితము.

(b) 35 తాళములుగాక కర్ణాటక సంగీతములో యతర తాళములు గలవా? అట్లున్న వానినిఉదహరింఖుము.

5. (a) రాగముల చరిత్రములను యొరుగుటకు వేంకటమణి వారు రచించిన రాగాంగ లక్ష్మణ గీతములు యొట్లు సాధకమైయున్నవి.

(b) శ్యామశాస్త్రీలవారిచే లేక ముద్దుశ్యామి దీఁజ్ఞీతుల వారిచే రచింపబడిన కృతులలో మిారు నేర్చుకొన్న కృతియొక్క విశేషమునుగురించి వ్యాసాన్నామ్రాయుడు.

6. (a) ఈ క్రింద కనుపరచియుండు ముద్రలతో రచించిన వాగేయ కారకుల పేర్లను దెలుపుము:—
 (i) వేంకటేశ్వర (ii) పద్మనాభ (iii) గర్భపురి
 (iv) ఉమాచాస.

(b) అరవ కీర్తనములను రచించిన శ్రీగురు వాగేయకారకుల పేర్లను దెలుపుము.

7. (a) ఏణావాద్యమును గురించి పటసహితముగా నోక చిన్న వ్యాసము ప్రాయుడు.

(b) ఏణావాద్యము యొక్క చరిత్రమును సంక్షేపముగా ప్రాయుము.

8. సాపేరి, లేక బేగడ రాగములో మిారు నేర్చుకొన్న కృతిని స్వరసాహాత్య తాళాంగములతో ప్రాయుడు.

ప్రశ్నలు

జ వా బు లు.

1. (i) హరికాంభోజిరాగలక్ష్మణము:— ఇది 28వ మేళక ర్తరాగను.

అరోహణము:— స ర² గ³ మ¹ ప ధ² న² స.

అవరోహణము:— స న² ధ² ప మ¹ గ³ ర² స.

రాగాంగము, సంపూర్ణము, వడ్జగ్రహము, రక్తిరాగము, సర్వస్వర గమక వరీకరాగము. ఎల్లప్పుడును గానము సేయదగును. ఇందు రిషభ, గాంథార, మధ్యమ, దైవత నిషాదములు రాగచ్ఛయాస్వరములు. ఇది పెద్దరాగములలో నొకటిగానున్నది. ఇందుగల ముఖ్యసంచారములు:—

మపథనిసాసాసరినీధపా-ధనిసరిగమగారిసా-సనిరిసనీధపా- మగ మపథనీధపా-మపథపమగా- గమపమమగగరి-గారిసా - సాస నిధనిపథానిసాసినీసా చెందలగునవి.

(ii) సారంగరాగలక్ష్మణము:— ఇది 65వ మేళక ర్త యగుమే చకల్యణి రాగమున జనించిన జన్యరాగము.

అరోహణము:— స ర² గ³ మ² ప ధ² న³ స.

అవరోహణము:— స సి³ ధ² ప మ² ర² గ³ మ¹ ర² స.

సంపూర్ణ రాగము, భాషాంగరాగము, వడ్జగ్రహము రక్తిరాగము. ఎల్లప్పుడు గానము సేయదగును. ఈ రాగమున

అవరోహణమున “పమిగము¹రీస” అనువ్వకమువర్జముగానంచారమున శుద్ధమధ్యముము బలుకును. ఈ అన్యస్వర ప్రయోగమువలననే యిదిభాషాంగరాగమైనను. ఇందు రిషభ, గాంథార, కై వతములు రాగచాచ్చయాస్వరములు. ఈరాగమున కొన్ని సంచారములు సరిసపమపథనిస, సథాప-యనెడి వర్జముగలవిగానున్నావి. ఈ రాగమున మంద్రస్తాయి నిషాధమునకు క్రిందను తారస్తాయి గాంథారమునకు పైను సంచారములు లేవు.

ఇందుగల ముఖ్యసంచారములు—

గమపథనిసా-సా-సగరిసా-సనిరిసనిధపా-పమధపమిగము¹రీస-సపమధప-నిధపమరీగమపా-పమధనిపరిసధాప-పమరిగము¹రీసనిసా-నిరీసా మొదలగునవి.

2.(2) వర్జరాగములనగా:—జన్యరాగములలో ఆశోహణమునగాని అవరోహణమునగాని లేక రెంటియందుగాని 1 లేక 2 లేక 3 స్వరములు లోపించియున్న రాగములను వర్జరాగములందురు. ఇవిప్రకములుగాగాని, ప్రకములు కానివిగాగాని యండవచ్చును. ఆశోహణ అవరోహణములందుగల స్వరముల సంఖ్యనుబట్టి ఈవర్జరాగములు 8 విధములుగా విభజింపబడుచున్నావి. ఈ వర్జరాగముల ఆరోహణావరోహణములందుగల స్వరముల లెక్కించునపుడు సూత్రము ననునరించి తారస్తాయిష్జమునువడలిపెటువలెను. మదియువీనివివరములన్నియు ఉదాహరణములతో నీక్రిందడెలుపబడుట గమనించునది.

ఆరో॥ అవ॥. ఉ॥రాగములు. ఆరోహణము_అవరోపణము. మే॥సం॥

1	షాడవ-సంపూర్ణ	కౌంభోజి	సరిగమపథసు	- సనిధపమగరిస	28
	6 7				
2	చౌడవ-సంపూర్ణ	బిలహారి	సరిగపథసు	- సనిధపమగరిస	29
	5 7				
3	సంపూర్ణ-షాడవ	భైరవము	సరిగమపథనిసు	- సధపమగరిస	17
	7 6				
4	సంపూర్ణ-చౌడవ	సారమతి	సరిగమపథనిసు	- సనిధమగస	20
	7 5				
5	షాడవ-షాడవ	శ్రీరంజని	సరిగమపథనిసు	- సనిధమగరిస	22
	6 6				
6	షాడవ-చౌడవ	నాటకురంజి	సరిగమధనిసు	- సనిధమగస	28
	6 5				
7	చౌడవ-షాడవ	మలహారి	సరిమపథసు	- సధపమగరిస	15
	5 6				
8	చౌడవ-చౌడవ	శుద్ధసావేరి	సరిమపథసు	- సధపమరిస	29
	5 5				

72 మేళక ర్తరాగములలోని ప్రతిమేళక ర్తరాగమునకు పై విధమున 8 విధములగు వర్ణరాగములుగలవు. ఇవి ఒకొక్క ట్రైటి చౌడవ, షాడవ, సంపూర్ణ భేదములొందుటచే ఒకొక్క మేళక రకు 483 రాగములచొప్పన 483×72=34,776 వర్ణరాగములేర్పడు చున్నాయి. అనగా 72 మేళక ర్తరాగముల నుండి సాధ్యమైనంతవరకు తీయగల వర్ణరాగములనంఖ్య అని గ్రహించునది.

(1) కరుణారస ప్రధానమైన రాగము:—ఉ॥ ఫలమరజ రాగము. ఇది రాగసహస్రములగు శ్రీంగార, హన్స్య, కరుణ,

రాద్ర, వీర, భయానక్, భీభత్స, అద్భుత, శాంతరసములలో మూడవరసముసకు చెందినదిగానున్నది.

(2) మంద్రస్తాయి నిషాదమునకు క్రింద సంచారము లేని రాగము.ఉనాదనామక్రియ. సరిగమపథని-నిధపమగరిసని. ఈవిధముగనుండును.

(3) సాయంకాలము పాడదగినరాగము;—ఉ॥ నాదనామక్రియ. ఇది సాయంత్రము తే గం॥ మొదలు 6 గంటలవరకు పాడదగినది.

3.(a) రాగమాలికయొక్క లక్షణమేమనగా:—

ఇది 63వ, పుటయందుగల 1932వ సంవత్సరములోని 4వ బి, ప్రశ్నయొక్కజాబునందుప్రాయబడుటగమనించునది.

(b) ప్రసిద్ధమైన రాగమాలికల పేర్లవనగా:—

ఉ॥ (i) నిత్యకల్యాణి. రాగమాలిక సీతారామయ్య విరచితము.

(ii) శ్రీపిశ్వనాథం భజేహం ముద్దుస్వామి దీష్టుల విరచితము.

మహావైద్యనాథయ్యర్ గారిచే రచింపబడిన 72 మేళక ర్తరాగమాలిక ప్రసిద్ధరాగమాలికకు ముఖ్యం దాహారణము.

(c) రాగమాలికలోని రాగములవరుస్కమము ముఖ్యముగా రాగమాలికయొక్కజాతిమిాద సే ఆధారపడియుండును.

చీనిలోకొన్ని, మేళక త్రురాగమాలికలలో పల్నైకై కలత్వ్యమునును సరించే క్రమమునకు కట్టుబడి రచించురాగమాలికలు గలవు. లేక దినరాగ మాలికావర్ధములలో పలె కవి తన స్వేచ్ఛను సారముగా రాగములవరున క్రమమును నిర్ణయించి రచియించే రాగమాలికలుగలవు. ఆయి తేకవి రాగమాలికలోని రాగము అయ్యెక్కు వరుసక్రమమును నిర్ణయించునపుడు, ఆ మారాగభావముల రసము ననుసరించి సహజమైన పద్ధతిలో ఒక దానినను సరించి వేరొక రాగము వచ్చునట్టుండవలెను. కానీ ఎచ్చోటను అసందర్భముగ “కప్పగంతులు” వేసినట్లు ఎవరికి తోచగూడు. ఇదేరాగమాలికలోని రాగములవరున క్రమమును గురించిన నియమములని గమనించునది.

4. (a) (i) అష్టపది;—ఇది 108వ పుటయందుగల 1934 సం॥ లోని 5వ ప్రశ్నయొక్క 1వ జవాబునందు ప్రాయబడుట గమనింపదగును.

(ii) నౌకాచరిత్రము;— ఇది త్యాగరాజుగారిచే రచయిలపబడినది.

ఇది ప్రహోదభక్తి విజయమువంటి నాటకముగాదు. కనుక సేదీనిని “చరిత్రము” అనుపేర కవియే పిలిచియున్నాడు. మదియు దానిలోవలె అంకములు లేవు. కథ చరిత్రమాపముగావరింపబడినది. ఇందలిరసము భక్తిమూలకమగు శృంగారము. దీనినే ఉజ్జ్వలరసము అనిభరతుడు వేరొకైని యున్నాడు. మృదుమధురములైన పదములతో నిదియిందుపోసింపబడినది. గేయములతోనిండి భక్తిశృంగార పోషకమైన యాగ్రంథము

సంస్కృతమునందలి జయదేవును వ్రాసిన (అష్టపది) గీతగో
విందమును బోలియున్నది.

కథాస్ - రాంశేము.

రఘూలోల్చుడైన నందాత్ముజుడగు కృష్ణుడు గోపికల
తోక్క్రీడింప కుతూహలముగలవాడై దేవతలు మెచ్చనట్లుగా
నొకొక్కీడ (నాశయందువిషారము) సేసి కావనగర్యైతులగు
వారికి హీతముపదేశించుట.

కథా ప్రాశ స్వీము.

ఇయ్యువి శ్రీహరియొక్క క్రీడాసంబంధమైన దివ్య చరి
త్రమగుటచే నిదివిన్న వారు సస్కృతముచే చిరంజీవులై చెలగుచు
వరసుతథనములను ఒడసివరిల్లుదురని కవియే జైప్పియున్నారు.
ఇదే త్వాగ్యయ్యగారి నొకొచరిత్రముయొక్క సంక్షేపమైన
వివరము.

(iii) ఘునపంచకము—అసగారాగములలో ఘునరాగ
ములనబడు నాట, గౌళ, ఆరభ్ధి, శ్రీ, వరాళియను 5ఘునరాగ
ములను కలిపి ఘునరాగపంచకమనియు లేక ఘునపంచకమని
యుజెప్పుదురు.

(iv) కంపితము—అసగా ఒక స్వరమును ఒక ఆత్మర
కాలము కదలించి(~~)దానికి సమాపమునగల మానిస్వరము
యొక్క ఛాయను రానటుల జేయుట కంపితమనబడును. కంపి
తము=కదలించు

(b) కర్మాంటక సంగీతములో 35 తాళములుగాక వా

మక్యంచు మర్కొన్ని ఇతరతాళములుగలవు. అవినవనగా
(i) దేశాదితాళము (ii) మధ్యాదితాళము (iii) చాపు) తాళము.

(i) దేశాదితాళము:— అనగా ఇదిఒకవిసర్జితము,
మూడుఁడెబ్బలుకలిగియుండును. సాధారణముగా నీతాళము న
డుచువేగము నెమ్మదిగానుండును. విసర్జితములో క్రి అక్షరకాల
మువిచ్చాంతియైన పిమ్మట సంగీతమునుప్రాంతభీంపబడును. ఉ॥
శ్రీరంజని రాగమందున్న “భువినిదాసుడ” సరస్వతీ మనోహ
రిరాగమందున్న “ఎంతవేడుకొందు రాఘవ” హరికాంభ్రజి
రాగమందున్న “ఎందుకునిర్దయ” మొదలగునవి ఈతాళము
గలపాటలకు ముఖ్య ఉదాహరణములు.

(ii) మధ్యాదితాళము:— అనగా దీనికి దేశాదితా
ళమువలె ఒకవిసర్జితము మూడుఁడెబ్బలుండునుగాని తాళమున
డుచువేగమంతనెమ్మదిగానుండదు. ఇందు విసర్జితములో క్రి అక్ష
రకాలమువిచ్చాంతియైన పిమ్మట సంగీతముప్రారంభీంపబడును.
ఉ॥ మణిరంగురాగమందున్న “రానిదిరాదు” శ్రీరాగమం
దున్న “నామకునుమములు” మొదలగునవి యాతాళముగల
పాటలకు ముఖ్యఉదాహరణములు.

(iii) చాపుతాళము:— ఇదిరెండుఁడెబ్బలుగలిగి యుం
డును. ఇదిమూడువిధములు. (i) మిశ్చచాపు) (ii) ఖండచాపు
(iii) తిశ్చచాపు. (i) మిశ్చచాపు:—ఇందు మొచటిదెబ్బ తే
మాత్రులకాలము రెండవదెబ్బ 4మాత్రులకాలముకలదై యుం
డును. (ii) ఖండచాపు:—ఇందు మొచటిదెబ్బ 2మాత్రులకా

లము టెండవదెబ్బ తి మాత్రలకాలము గల్డై యుండును.

(iii) తిశ్రచాపు:— ఇందు మొదటిదెబ్బ 1 మాత్రలకాలము టెండవదెబ్బ 2 మాత్రలకాలము గల్డై యుండును. మాత్ర అనగం కాలమును దెలుపు అల్పమానమని యర్థము. కొన్ని క్ర్తసలక్ష్మేన చాప్పాతాళమని వ్రాసియున్న నవి సాధారణముగా మిశ్రచాపులని అర్థమిచ్చును. ఏగత్వివరములు తుగ్గంథము నందుగల 9,10 ప్రాటలందు జూడనగును.

5. (a) రాగముల చరిత్ర (లక్ష్మణ)ముల నెఱగుటకు వేంకటమఖాగారి రాగాంగ (మేళక ర్త) లక్ష్మణగీతములత్వంతో పయోగకరమగులచే ఇందలి విశేషముల గుర్తించుటకెంత యు నుత్సాహముగ నుండును. సాధారణముగ నీ గీతములు తి భాగములుగానున్నవి. అందు మొదటిభాగమున మేళక ర్త రాగము యీరకపు స్వరములు తీసుకొనునో జ్ఞాపకమునకు సహాయమగు సూత్రపద్ధతి ననుసరించి చెస్పబడియుండును. టెండవభాగమున ఆ మేళక ర్తనుండి జనించు ఉపాంగ రాగముల వర్ణనను దెలుపబడియుండును. మూడవభాగములో అదే మేళక ర్త రాగమునుండి జనించుభాషాంగ రాగముల ప్రటీకను దెలుపబడియుండును.

వేంకటమఖావారు యా లక్ష్మణ గీతముల సాహిత్యము నందుదెలిపిన ఉపాంగ రాగములలో కొన్ని అతని తదనంతరము భాషాంగ రాగములుగా పరిగణింపబడుటచే ఏనిలో కొన్ని రాగములుదఱ్మిణ హిందూదేశమున వర్తులమానకాలమున ఆచరణలో లేకున్నను అచ్చు వేయుటు యెరుగని ఆరోజులలో కర్మను

టక సంగీతమునగల అనేక రాగములయొక్క చరిత్ర(లక్ష్మణ) ములదెలుసుకొని నులభముగా జ్ఞాపకముంచుకొనుటకు వీరిలక్ష్మణగీతములుసంగీత వివ్యాహరులకు ఆత్మంతోపయు క్రముగానుండెను. ఈవిధముగాసాధకమైనవగుటచే ఏరి రాగాంగలక్ష్మణగీతములకంత విలువవచ్చుటకు కారణమైనది.

(b) ముద్దుస్వామి దీక్షితులు చిన్న స్వామిదీక్షితునిమరణమువినగనే విరక్తుడైయున్న బాలస్వామి దీక్షితునిసూడ ఎట్టయ ఫురమునకు బోపుచుండెను. మార్గమధ్యమున వరము లేక యెండుచున్న పైరునుగని జాలిజెంది అమృతేశ్వరుని ధ్యానించి “ఆనందామృతకర్మి ఓ అమృతవర్షిణి” అనునొక్కిర్తనమును అమృతవర్షిణి రాగములోరచించి శిఖ్యదైన సుబ్రహ్మణ్యమునకు జెష్టాచుండెను. వెంటనేనిర్గులముగానున్న ఆకాశమున దట్టమైననీలమేఘములుగలిగి రానురానభివృద్ధియై సైపరాని వర్షముగురిసెను. తేగటినేలయగుటచే మార్గమంతయు, బురదయగుటవలన సంకట పడుచు సాయంత్రమునకు యెట్టయఫురముజేరి తమ్మునిగసిసంతసిల్లిరి. ఈయద్ముతవిశేషమువలన ముద్దుస్వామిదీక్షితులవారిచే రచింపబడిన “ఆనందామృతకర్మిణి” యనుక్కుతీ యొకగొప్పవిశేషముగలదియని స్పష్టపడుచున్నది.

6. (a) ఈ క్రింది ముద్రలతో రచించిన వాగేయకారకులేవరనగా:—

(i) “వేంకటేశ్వర” ముద్ర పట్టం సుబ్రహ్మణ్యయ్వర్

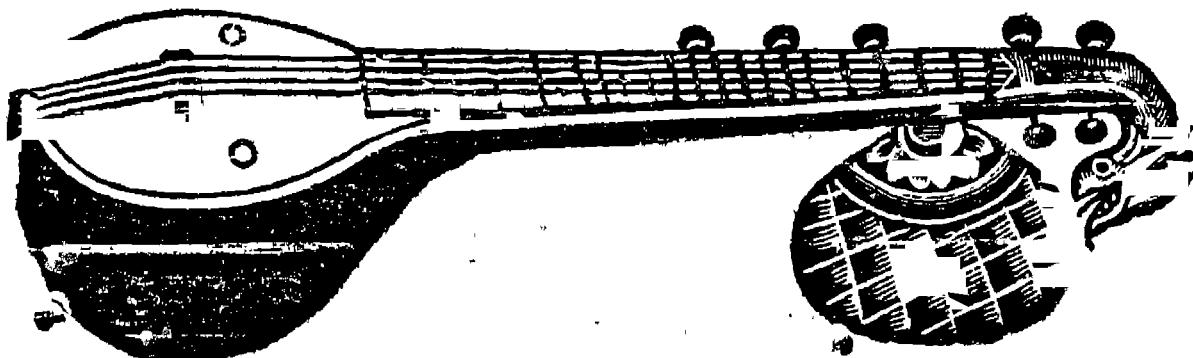
“ మనంబుచావడివెంకటసుబ్రయ్వర్

- (ii) పద్మనాభ” ముద్ర కులక్ష్మిభూర మహాతోజు, (తిరువానూరు)
- (iii) “గర్భవర్ణ” , కరూరు దక్షిణామూర్తి అయ్యర్ , , , దేవుడు అయ్యర్
- (iv) “ఉమాదాన” , ఆనయ్య(తంజావూరునంస్తానవిద్యాన్)

(b) అరవ కీర్తనముల రచించిన 4 సును ఎంగేయ కారకులెవరనగా:—

- (i) అరుణాచల కవిరాయర్ (ii) కవికుంజర భారతి
 (iii) గోపాలకృష్ణ భారతి (iv) ఆనయ్య.

7. (a) వీణావాద్యమును గురించినవ్యాసము.

ఈపటమునందుగల వీణావాద్యములనాదికాలమునుండి వైపులా ప్రసిద్ధ తంత్రీవాద్యమైయున్నది. ఇయ్యది అధికత ముమ్మెన శక్తిసమర్థములుగల వాద్యము. పవిత్రగ్రంథముల లో వీణ మానవశరీరముననుసరించి సృష్టింపబడినదని చెప్పబడినది. గనుకనే మానవగాతమును చక్కగాననుకరించగల శక్తిదానికి వచ్చినది. హందూనంగీతమును ఆమూలాగ్రముగను, లక్ష్మీలక్ష్మణయుక్తముగను నేర్చుకొనుటకుమిక్కలిసహాయ భూతమగు వాద్యమువీణ. ఇందుగల స్వరముల వ్యవధులు

కొలతలుతదితరముఖ్యవిషయములయొక్కస్వర్భావము ఆయావీ
ణల అమరికనుబట్టితెలిసినొనవచ్చును అత్యుత్తమైన సీవిణా
వాద్యప్రాశస్వర్యమునుగూర్చి భరతముని త్యక్తింది విధముగా
వ్యాపించుట గమనించునది.

నీ॥ దండంబు శంభుడు తంత్రులు శాంభవి -

కమలాధినాథుండు కుభమయ్య

*ప్రతికయిందిరా బ్రహ్మతుంబాకృతి -

నాభి సరస్వతి వైభవంబు

*దోరకరూపమై దోరయును వాసుకి -

చంగుండు జీవాళి సారెలినుడు

గావున నీ వీణ ఘనసర్వదేవతా -

మయమూర్తియై సర్వమంగళయగు ||

గీ॥ బ్రహ్మాత్మాది పాతుకపాలితజనుల

పావనముజేయ ధర్మసస్వర్పనముల

స్వరభోగంబు మోక్షం బొసంగుననుచు

భరతముని దెల్పు రామభూపాలచంద్ర॥

* ప్రతిక=రేకు. * దోరకము=నాగపాశము. లంగరు.

వైని దెలుపబడినటుల మోక్షసాధనమగు నీ వీణావా
ద్వయముయొక్క వివరముల స్త్రికీందులెలుపబడుట గమనించునది.

(i) తంత్రుల వివరము:— వీణకు 7 తంత్రులుండును.

ఆని రెండు భాగములుగా నుండును. (i) మిాది తంత్రులు
ఇవి నాలుగు. (ii) పక్క-తంత్రులు ఇవి మూడు.

(ii) తంత్రుల ఉపయోగము (1) మిాది తంత్రులు:- ఇవి సంగీతము ప్రపాదింపబడుటకు వుపయోగింపబడును.

(2) పక్కాతంత్రులు:- ఇవి సంగీతమును ప్రపాదించునపుడు తాళము వేయుటకు మాత్రము వుపయోగింపబడును. గనుక తాళతంత్రులని చెప్పబడును. ఇందు శృతికూడ లీనమైయుండును.

(iii) తంత్రులు వేయువిధము:- పీణాకుగలన ప్రతొత్తులను మూలాధారమువద్ద ముడ్చివై చి మిాది నాలుగు తంత్రులను కంఠమువద్దనుండు చెప్పులకును పక్కాతంత్రులు మూడును దండము పక్కానుండు చెప్పులకును చుట్టుమరు.

(iv) తంత్రులశృతి చేయువిధము:- మిాది తంత్రులలో మొదటి తంత్రాని అను మంద్రపంచముగను, రెండవ తంత్రాని మంద్రపడ్జముగను, మూడవతంత్రాని మంద్ర పంచముగను నాల్గవతంత్రాని మధ్యపడ్జముగను, పక్కా తంత్రులలో మొదటి తంత్రాని మధ్యపడ్జముగను, రెండవ తంత్రాని మధ్యపంచముగను, మూడవ తంత్రాని తారపడ్జముగను శృతి చేయవలెను.

(v) మెట్లవివరము:- పీణాకు ముఖ్యముగా 24 మెట్లుండును. ఒక్కాక్కాస్తాయికి 12 స్వరముల వంతున 2 స్తాయిలకుగల $2 \times 12 = 24$ స్వరములకు 24 మెట్లు అమర్చబడి యుండును. శిరస్సునగల మేరువ మెట్లుతో 25 అగును. ఈ 25ను, యోగశాస్త్రము ననునరించి 25 తత్త్వములుగా పోల్చబడియున్నాయి.

(vi) వేళ్ళ నుపయోగించువిధము:- కుడిచేతి వేళ్ళను

తంత్రుల మాటుకును, ఎడమచేతివేళ్లును తంత్రులను మెట్లి మాద నదిమిలాగుచు స్వరముల బలికించుకును వుపయోగించుదురు.

(vii) పూర్ణాపైకురముట్లు:- (i) నిడువైనవేళ్లగోళ్లు. (ii) దంతములేకణక్కుతోచేయబడిననఖములుపయోగించుదురు

(viii) అభ్యసించువిధము:- మొదట మాయామాళ్లవ గొళ్లరాగమునందుస్వరావళీ, దాటువరుస, హెచ్చస్థాయివదుస, అలంకారాదులును తమపరి గీత, స్వరజతి, తొనవర్ణ, కృతి, క్రీత్రన, పద, జావళ్లాయదులను, ఆయాస్వరస్థానముల ననుసరించి ఎడమచేతి చూపుడు, మధ్యమవేళ్లతో తంత్రుల నదిమిలాగుచు కుడిచేతిచూపుడు మధ్యమవేళ్లతో తంత్రుల మిటుచుగానమొనర్చునపుడు ఆయాగేయములాదుగల తొళఫూతల సనుసరించి చిట్టికెనవేలుతో తొళతంత్రులమాటుచు వీణావాద్యమునభ్యసింపవలెను. పిమ్మిట గాయకుని శక్తికి దగినటుల రాగము, తొనము, పల్లవి, స్వరము మొనంగునవి విచిత్ర కల్పనలతో మనోరంజకమగునటుల అభ్యసింపవలెను. ఇదేవీణావాద్యమునుగురించిన సంక్లేపమైనవ్యాసము.

(b) వీణావాద్యము యొక్క సంక్లేపమైన శరితము.

సంగీతవాద్యములలో మిక్కాలీ పవిత్రమైనవీణాయొక్కజన్మస్థానము స్వరము. విద్యాధిషాన దేవతయైన సరస్వతి సంగీతము నభ్యసించినదీవాద్యము మాదనే. దేవలోకమునందలినారథాది మునిముఖ్యలందరు ఆనందసుధగ్నోలునదితస్వీణాగా

నమునుండియే. నారదుడు త్రిలోకసంచారియగుటచే వీణావాద్యమును భూలోకమునకు తీసికొనివచ్చెను. వీణావాద్యమునందలి గానసుథారసమును తెలిసికొనిన అచ్చటిబుషులును తదితరమహానుభావులును క్రమముగా వీణావాయించుట నేర్చుకొనిరి. కాని దాని నిజమైనవిలువను, దానిలో నిమించియున్న ఆనందమునుచాలనుండి తెలిసికొన జాలక పోయిరి. ఇయ్యది వాద్యమాలన్నిటిలో ప్రప్రథమమున నుత్పత్తిమైన వాద్యముగుటచే వాద్యములకు మాత్రయని చెప్పుటకెంతయు తగియున్నది.

ప్రస్తుతము హిందూ దేశములో వీణా బహుకూదిమరండిచేతనే అభ్యునింపబడుచున్నది. హిందూ దేశములోని వివిధభాగములలో వాడబడు వివిధరకములైన వీణాలలో ఆకారమునందును సంగీతమాధుర్యమునందును దక్షీణహిందూ దేశపువీణాలు అత్యుత్తమమైనవి. విఖ్యాతిగాంచిన యావీణావాద్యమునందు ప్రావీణ్యమునంపాదండ్రవలెననిన ఆధికషట్టుదల, కాగ్యద్విక్షిప్తముగానుండవలెను. అయ్యివి అత్యంతశ్రేమసాధ్యములగుటచే కొండరే యాకళయందుతీర్మాలై యందలిగానమాధుర్యము గ్రోలిసంతృప్తులగుచున్నారు.

హిందూ దేశములో వీణావాద్యముయొక్క అభివృద్ధికిగాను తగిన ప్రయత్నము లేకున్నవి. కానయిటీవల మైనూరు, విజయనగరం, తిరువానాన్ధారు మొదలగు సంస్థానాధీశ్వరులగు మహారాజులయొక్క ఆదరాభిమానమున సీవీణావాద్యము తిరిగి అభివృద్ధిజెందుటకు హేతువైనది. పై విషయములే యావాద్యముయొక్కసంక్షేపమైన పూర్వ, వర్తమాన చరిత్రాంశములు.

8. త్రి పట్టం సుబ్రహ్మణ్యయ్ విరచితము.
నావేరాగము - ఆదితోళము.

ప. ఎటునమ్మినావో మనసా - ఇంచ్చైన యోచనజేయ లేక (ఎటు)

అ. చిదుగంటి రోగీషిడిత్తైన్ - చెడిక్కిణించే దేహముసిరమని (ఎటు)

చ. ముట్టుకుండకంటై పీనమైనదిది - మాటిమాటీకినిరాదు దీనిపై -

వట్టి వోహముజీందుచును - వరద వేంకటేశ్వరునిమరచి (ఎటు)

ప. ; ; ; * సారీమా;-మా | రిమపా;-రిమ | పా-మపథా-నిధ ||

; ; ; * ఎటున ;-మ్మి | నా.. ;-వో. | . -మ. . -న. ||

2. పమ-గరిసధ* సారీమా;-మ ప | గా;రీ-మ ప | ధనిధా;-నిధ ||

. . - సా...* ఎటున ;-మ్మి. | నా; .-వో. | . . మ ;-న. ||

3. పమ-గరిసధ* సారీమాగా- ధ ప | పమగా,రి-మప | ధా-పధసా-నిధ ||

. . - సా...* ఎటున . -మ్మి. | నా.. , -వో. | . -మ.. -న. ||

1. పమ-గరిసధ* ప ధపమ-గా;రీ | సా;;-రిప | పమ-పధనీధా- ||

. . - సా...* ఇం.చు. -కై ;న | యో;;-చ. | న .-జే..య- ||

2. నిధపమగరి* ప ధపమ-గా;రీ | సా ;రీ-మప | ధస-రిగరిస- నిధ ||

లే... క.* ఇం.చు. -కై ;న | యో;;-చ. | న .-జే...-య. ||

పమ-గరిసధ*

లే .-. క .* (ఎటు)

అ. ; ; ; * రీరీ - రీ; రీ | సా;;-సని | ధా-సరిగారీ ||

; ; ; * చిదుగంటి | రో;;-గ. | . -పీ..డి ||

	గా,గారి*	"	। సరిగరిరిస-సని । థా-సరిగార్	॥
2.	త,మై.*	"	। ఇఁ...-ఎ. । .-పీ. .డి	॥
	గా,గారి*	సరిగ-రిగరీసా	। ససరిసనిధ-ధధ । గ్రిసా;-నిధ	॥
	త,మై.*	చే.డి -క్షీ..ణిం	। చే...-దే. । హూ.ము; -సీ.	॥
	పమ-గరిసధ*			

ర.-మ.ని.* (ఎటు)

చ.	; ; ;*	పాథా పా;పా-	। పమథా;-పని । ధప-మగరిసరీ	॥
	; ; ;*	మ ట్లి కుం; ద-	। కు. టె;-పీ. । న.-మై..న	॥
	మూ,మూ,*	మపధనిథా-ధపమూ	। గరీ;-ప ధ । పమ-గా;రీ	॥
	ది , ది,*	మూ.టీ.మూ-...	। టీ.కి;-రా. । దు. -దీ ;ని	॥
	సా; ;*	రీ రీ- రీ ; రీ	। సా;;-స ని । థా-సరిగార్	॥
	మై; ;*	వట్టి-మో;మూ	। ము;;-జైం. । .-ము...	॥
	గా,గా,*	రీ రీ- రీ ; రీ	। సరిగరిస-సని । థా-సరిగార్	॥
	చు. . ,*	వట్టి-మో;మూ	। ము....-జైం. । .-ము...	॥
	గా,గారి*	సరిగ-రి గరీసా-	। ససరిసనిధ-పధ । సరిగరిసా-నిధ	॥
	చు, . .*	వర ద-వేం.. క-	। టై.శ్వ...-రు. । . .ని..-మ.	॥
	పమగరిసధ*			

ర . చ... * (ఎటు)

N. B. ఈ గ్రంథమునగల ఒకొక్క సంవత్సరములోనుండు ఆయాప్రశ్న లననుసరించి ఒకరాగములోని కృతినిగాని వాని థాగములనుగాని స్వరపరచి వ్రాయడినది. మిగతరాగములలో గల కృతులనుగూడ స్వరసాహిత్య తాటాంగములతో డెలియగోరిననాచే లోగఁడ రచింప ఇడిన “గాథకళాచంద్రిక” యందుండుట గమనింపదగును.

72 మేళకర్తలు వాణిస్వరములను దెలుపు పట్టిక.

స, వ = ఆన్నిటికి సమయు

పూర్వమేళకర్తలు లేక శద్భమధ్యము మేళకర్తలు	స్వరములు	ఉత్తరమేళకర్తలు లేక ప్రతిశద్భము మేళకర్తలు
రి	గ	ధ ని

(i) ఇందుచక్రము.

1 కన్కాంగి	శు శు శు శు	37 సాలగము
2 రత్నాంగి	శు- కై	38 జలార్జవము
3 గానమూర్తి	శు- కొ	39 రుఖాలవరాళి
4 వనస్పతి	చ- కై	40 నవనీతము *
5 మానవతి	చ- కొ	41 పాషని
6 తానరూపి	చ- కొ	42 రఘుప్రియ

(ii) సేత్రచక్రము.

7 సేనావతి	శు సో శు శు	43 గవాంభోధి
8 హానుమతోడి	శు- కై	44 భవప్రియ
9 థేనుక	శు- కొ	45 శుభపంతువరాళి
10 నాటకప్రియ	చ- కై	46 షంక్రైధమార్గిణి
11 కోకిలప్రియ	చ- కొ	47 సువరాంగి
12 రూపవతి	చ- కొ	48 దివ్యమణి

(iii) అగ్నిచక్రము.

13 గాయకప్రియ	శు అం శు శు	49 ధవళోంబరి
14 పక్షాభరణము	శు- కై	50 నామనారాయణి
15 మాయమాళవగోళ	శు- కొ	51 కొమనరని
16 చక్రవాకము	చ- కై	52 రామప్రియ
17 మార్యాథాంతము	చ- కొ	53 గమనశ్రేమ
18 హాటోంబరి	చ- కొ	54 విశ్వంభరి

శూర్వమేళకర్తలు లేక పుద్ధమధ్యమ మేళకర్తలు	స్వరములు రి గ ధ ని	ఉత్తరమేళకర్తలు లేక ప్రతిమధ్యమ మేళకర్తలు
(iv) వేదచక్రము.		(x) దిశిచక్రము.
19 రుంకారధ్వని	చ సా శు శు	55 శ్యామలాంగి
20 నతభైరవి	” ” శు-కె	56 వణ్ణుఖ్రప్రియ
21 కీరవాణి	” ” శు-కొ	57 సిమేంద్రమధ్యమము
22 ఖరవారప్రియ	” ” చ-కె	58 హేమవతి
23 గౌరీమనోహరి	” ” చ-కొ	59 ధర్మవతి
24 వరుణప్రియ	” ” ష-కొ	60 నీతిమతి
(v) బాణచక్రము.		(xi) రుద్రచక్రము
25 మారరంజని	చ అం శు శు	61 కాంతామజి
26 చారుకేశి	” ” శు-కె	62 రిషభప్రియ
27 సరసాంగి	” ” శు-కొ	63 లతాంగి
28 హరికాంఖోజి	” ” చ-కె	64 వాచస్పతి
29 ధీరశంకరాభరణము	” ” చ-కొ	65 మేచకల్యాఙ్కి
30 నాగానందిని	” ” ష-కొ	66 చిత్రాంజరి
(vi) బుతుచక్రము.		(xii) ఆదిత్యచక్రము.
31 యూగప్రియ	ష అం షు షు	67 సుచరిత్రము
32 రాగవర్ని	” ” శు-కె	68 జ్యోతిస్వరూపిణి
33 గాంగేయభూషణి	” ” శు-కొ	69 థాతువర్ని
34 వాగధీశ్వరి	” ” చ-కె	70 నాసికోభూషణి
35 శూలిని	” ” చ-కొ	71 కోసలము
36 చలనాటు	” ” ష-కొ	72 రసికప్రియ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ